Incursiune într-un nou mod de viaţă

OSHO

Creativitatea

descătuşarea forţelor interioare

II 384.962

Pro Editură şi Tipografie

BIBL. CENTR. UNIV.
„M. EMINESCU" IAŞI
T 384.962

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

349

OSHO

CREATIVITATEA

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TITLUL ORIGINAL: Creativity. Unleashing the Forces Within

COPYRIGHT © 1999 Osho International Foundation, Switzerland, **www.osho.com**
TRANSLATION COPYRIGHT © 2006, PRO Editură și Tipografie

Toate drepturile pentru ediția română a acestei cărți sunt rezervate PRO Editură și Tipografie. Reproducerea parțială sau integrală a textului sau imaginilor fără acordul scris al editurii este interzisă și se va pedepsi conform legilor în vigoare.

OSHO este o marcă înregistrată a Osho International Foundation, folosită cu permisiune.

Materialul pentru această carte este o selecție din diferite discursuri ținute de Osho în fața publicului. Toate discursurile lui Osho au fost publicate în întregime în cărți, fiind disponibile și ca înregistrări audio originale. Înregistrările audio și arhivele cu textul complet pot fi găsite prin intermediul Bibliotecii OSHO online de la www.osho.com

ISBN-10: 973-7995-93-7
ISBN-13: 978-973-7995-93-3

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

46620/17

OSHO

CREATIVITATEA

Descătuşarea forţelor interioare

traducere de Lidia Grădinaru

O persoană creatoare este cea care are putere de pătrundere,
care vede lucruri pe care nimeni nu le-a mai văzut,
care aude lucruri pe care nimeni nu le-a mai auzit
– asta înseamnă creativitate.

ALE

411832
B.C.U. IASI

PRO · EDITURĂ · TIPOGRAFIE

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

13.IUL. 2007

CUVÂNT ÎNAINTE

Parfumul libertății

Creativitatea este cea mai mare rebeliune din existență. Dacă vrei să creezi, trebuie să scapi de toate condiționările, altfel creativitatea ta nu va fi decât o copiere, va fi doar o copie la indigo. Poți să fii creator numai dacă ai personalitate, dacă nu ți-ai însușit psihologia mulțimii. Psihologia mulțimii nu e creatoare; ea implică o viață de azi pe mâine, mecanică, ce nu cunoaște dansul, cântecul, bucuria.

Creatorul nu poate urma cărarea bătătorită. El trebuie să-și caute propriul drum, să se descurce în jungla vieții de unul singur, trebuie să se retragă din mintea gloatei, din psihologia colectivă. Mintea colectivă este cea mai redusă minte din lume – chiar și așa-zișii idioți sunt superiori idioțeniei colective. Dar colectivitatea are modul ei de a corupe: ea îi respectă pe oameni, îi cinstește pe oameni, dacă ei susțin mai departe că drumul minții colective este singurul drum bun.

Creativitatea este cea mai mare rebeliune din existență.

În trecut, creatorii de toate felurile – pictori, dansatori, muzicieni, poeți, sculptori – au trebuit să renunțe la respectabilitate din pură necesitate. Ei au fost nevoiți să ducă o viață boemă, o viață de vagabond, pentru că asta era singura lor posibilitate de a fi creatori. În viitor, nu mai e nevoie să fie așa. Dacă mă înțelegi, dacă simți că în ceea ce spun eu există adevăr, pe viitor n-ai să mai ai nevoie să duci o viață boemă. Viața boemă este un produs secundar al vieții fixe, ortodoxe, convenționale, respectabile.

Efortul meu are ca scop distrugerea minții colective astfel încât individul să fie liber să fie el însuși. Atunci nu va mai fi nici o problemă; atunci vei putea trăi așa cum vrei. De fapt, omenirea se va naște cu adevărat numai în ziua în care individul va fi respectat în răzvrătirea lui. Omenirea nu s-a

născut încă, ea se află încă în uter. Ce vezi tu ca omenire e doar un fenomen iluzoriu, o scamatorie.

Fiecărui individ trebuie să i se dea libertate absolută de a fi el însuşi, de a exista în felul lui. Şi, firește, să nu se bage nimeni peste el – asta face parte din libertate. Nimeni nu trebuie să se bage peste nimeni.

Dar în trecut, fiecare îşi băga nasul în treburile celuilalt, chiar şi în treburile absolut particulare, care n-au nici o legătură cu societatea. De exemplu, te îndrăgosteai de o femeie – ce are de a face asta cu societatea?

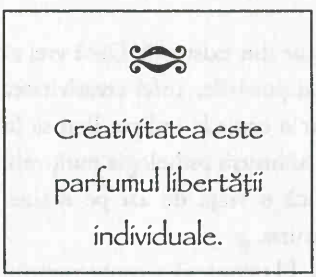

E o problemă pur personală, un fenomen intim, nu se vinde la tarabă. Dacă două persoane sunt de acord să se lege prin iubire, societatea n-ar trebui să intervină în treaba asta. Dar societatea intervine cu toate accesoriile ei, pe căi directe, pe căi indirecte. Între îndrăgostiți va sta polițistul, între îndrăgostiți va sta magistratul. Şi ca şi cum asta nu e de ajuns, societatea a creat un super-polițist, pe Dumnezeu, care să aibă grijă de toate.

Ideea de Dumnezeu este cea a unui curios care se uită pe gaura cheii, nelăsându-te să ai intimitate nici chiar în baie, care trage continuu cu ochiul la tot ce faci. Lucrul ăsta e urât! Toate religiile din lume spun că Dumnezeu e permanent cu ochii pe tine, te urmărește continuu – ăsta e un lucru urât, ce fel de Dumnezeu e ăsta? El n-are altceva de făcut decât să urmărească pe toată lumea, să umble după toată lumea? Pare să fie detectivul suprem! Omenirea are nevoie de un sol nou – solul libertății. Stilul de viață boem a fost o reacție, o reacție necesară, dar dacă viziunea mea are succes, atunci nu va mai exista boemă pentru că nu va mai exista nici o așa-zisă minte colectivă care să încerce să îi domine pe oameni. Atunci fiecare se va simți bine în pielea lui, va fi în largul său. Bine-nțeles, nu trebuie să te bagi peste nimeni dar, în ceea ce privește viața ta, trebuie să ți-o trăiești după bunul plac. Numai atunci există creativitate. Creativitatea este parfumul libertății individuale.

BCU IAŞI - BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

Pregătirea pânzei

O dată ce patologia dispare, fiecare devine creator. Lucrul ăsta trebuie înţeles cât mai bine: numai oamenii bolnavi sunt distructivi. Oamenii sănătoşi sunt creatori. Creativitatea este un fel de parfum al adevăratei sănătăţi. Când o persoană este cu adevărat sănătoasă şi întreagă, creativitatea vine în mod firesc, îndemnul de a crea apare în mod firesc.

Cei trei „C"

Omenirea a ajuns acum la o răscruce. Am trecut de faza omului unidimensional, am epuizat această fază. Acum avem nevoie de o făptură umană îmbunătăţită, tridimensională. Eu numesc aceste trei dimensiuni cei trei „C". Primul C este conştiinţa, al doilea C este compasiunea, al treilea C este creativitatea.

Conştiinţa înseamnă a fi, compasiunea înseamnă a simţi, creativitatea înseamnă a acţiona. Viziunea mea despre noua fiinţă umană este că ea trebuie să fie simultan toate trei. Te supun la cea mai mare provocare din câte există, la cea mai grea sarcină de îndeplinit. Trebuie să fii la fel de contemplativ ca Buddha, la fel de iubitor precum Krishna, la fel de creator ca Michelangelo, ca Leonardo da Vinci. Trebuie să fii toate laolaltă, simultan. Numai atunci totalitatea ta va fi împlinită; altfel, în tine va continua să lipsească ceva. Poţi să ajungi pe un vârf foarte înalt dacă eşti unidimensional, dar vei fi doar un vârf. Eu aş vrea să fii întregul lanţ al munţilor Himalaya, nu doar un vârf, ci vârfuri peste vârfuri.

Omul unidimensional a eşuat. El n-a fost în stare să creeze un pământ frumos, n-a fost în stare să creeze paradisul pe pământ. A eşuat lamentabil! A creat câţiva oameni frumoşi, dar n-a putut transforma întreaga omenire, nu a putut să ridice conştiinţa întregii omeniri. Doar câţiva indivizi ici şi colo au ajuns luminaţi. Asta n-o să se mai întâmple. Ne trebuie mai mulţi oameni luminaţi, şi luminaţi în mod tridimensional.

Asta e definiția mea pentru omul nou.

Buddha nu a fost poet, dar oamenii noi, cei care acum vor deveni buddha-și, or să fie poeți. Când spun „poet", nu vreau să spun că trebuie să scrii poezii, ci că trebuie să fii poetic.

Logica este seacă, poezia este vie. Logica nu știe să danseze. Logicii îi este imposibil să danseze. Dacă ai vedea logica dansând, ar fi ca și cum l-ai vedea pe Mahatma Gandhi dansând! Ar arăta foarte caraghios. Poezia știe să danseze; poezia este dansul inimii. Logica nu poate să iubească; ea poate să-ți vorbească de iubire, dar nu poate să iubească; iubirea pare să fie ilogică. Numai poezia poate să iubească, numai poezia poate să facă saltul în paradoxul iubirii.

Aș vrea ca tu să fii și Zorba și Buddha în același timp, nu Zorba Grecul ci Zorba Buddha. Omul trebuie să fie contemplativ dar nu împotriva simțirii. Trebuie să fie contemplativ dar plin de simțire, să debordeze de iubire. Și trebuie să fie creator.

Logica este rece, foarte rece; e bună în ceea ce privește matematica, dar nu e bună în ceea ce privește omenirea. Dacă omenirea devine prea logică, atunci omenirea dispare; atunci există numai cifre, nu ființe omenești – cifre înlocuibile. Poezia, iubirea și simțirea îți dau adâncime, căldură. Devii mai moale, îți pierzi răceala. Devii mai uman. Buddha e suprauman, nu există nici o îndoială în privința asta, dar el își pierde dimensiunea umană. El e nepământean. El are frumusețea de a fi nepământean, dar nu are frumusețea pe care o are Zorba Grecul. Zorba este atât de pământean! Aș vrea ca tu să fii și Zorba și Buddha în același timp, nu Zorba Grecul ci Zorba Buddha. Omul trebuie să fie contemplativ dar nu împotriva simțirii. Trebuie să fie contemplativ dar plin de simțire, să debordeze de iubire. Și trebuie să fie creator. Dacă iubirea ta e doar un simțământ și nu e transpusă în faptă, ea nu va afecta omenirea la o scară mai mare. Trebuie să faci din ea o realitate, trebuie să o materializezi.

Acestea sunt cele trei dimensiuni ale tale: ființa, simțirea, acțiunea. Acțiunea conține creativitate, creativitate de toate tipurile – muzică, poezie, pictură, sculptură, arhitectură, știință, tehnologie. Simțirea conține tot ce este estetic – iubirea, frumusețea. Iar ființa conține conștiința, meditația, conștientizarea.

Relaxarea în acțiune

Mai întâi trebuie înțelese natura activității și curentele ascunse în ea, altfel relaxarea nu e cu putință. Chiar dacă vrei să te relaxezi, îți va fi imposibil s-o faci dacă n-ai urmărit, n-ai observat, nu ți-ai dat seama de natura activității tale, pentru că activitatea nu e un fenomen simplu. Mulți oameni ar vrea să se relaxeze, dar nu se pot relaxa. Relaxarea seamănă cu înflorirea – n-o poți forța. Trebuie să înțelegi întregul fenomen – de ce ești atât de activ, de ce ești atât de ocupat cu activitatea, de ce ești obsedat de ea.

Ține minte două cuvinte: unul este „acțiune", celălalt este „activitate". Acțiunea nu înseamnă activitate. Activitatea nu înseamnă acțiune. Naturile lor sunt diametral opuse. Acțiunea este atunci când situația o cere și tu acționezi, răspunzi. Activitatea e atunci când situația nu contează, ea nu e un răspuns; ești atât de fără astâmpăr în interior încât situația e doar un pretext pentru a fi activ.

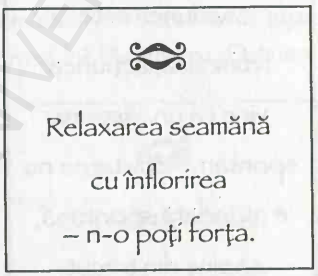

Acțiunea vine dintr-o minte liniștită – este cel mai frumos lucru din lume. Activitatea vine dintr-o minte neliniștită – este cel mai urât lucru. Acțiunea are relevanță; activitatea este irelevantă, lipsită de importanță. Acțiunea este de la moment la moment, e spontană; activitatea e încărcată cu trecut. Ea nu e un răspuns la momentul prezent, dimpotrivă, ea toarnă în prezent neliniștea ta, pe care o cari din trecut. Acțiunea e creatoare. Activitatea este foarte distructivă – te distruge pe tine, îi distruge pe alții.

Încearcă să înțelegi această distincție fină. De exemplu, ți-e foame, atunci mănânci – asta e acțiune. Dar dacă nu ți-e foame, dacă nu te simți câtuși de puțin flămând și totuși continui să mănânci – asta este activitate. În acest caz mâncatul e un gen de violență: distrugi mâncarea, o zdrobești cu dinții, și astfel îți eliberezi puțin din neliniștea interioară. Mănânci nu pentru că ți-e foame, mănânci pur și simplu dintr-o nevoie lăuntrică, un imbold de a fi violent.

În lumea animalelor, violența este asociată cu gura și labele, cu ghearele și cu dinții; acestea sunt cele două lucruri violente în regnul animal. La om e vorba de mâini și de unghii, dar fenomenul e același. În timp ce mănânci, cu mâinile iei mâncarea iar cu gura o mănânci – violența este eliberată. Dar dacă nu există foame, atunci asta nu e *acțiune*, e boală. Această activitate este

B.C.U. "M. EMINESCU" IAȘI

o obsesie. Bine-nțeles că nu poți mânca așa întruna pentru că ai să plesnești, așa că s-au inventat diverse trucuri – mestecatul de tutun sau gumă, fumatul. Acestea sunt alimente false fără nici o valoare nutritivă, dar funcționează bine în ceea ce privește violența.

Ce face un om care stă și mestecă gumă? Ucide pe cineva. În minte. Dacă ar deveni conștient, ar putea avea fantezia de a ucide pe cineva, însă el mestecă gumă, o activitate foarte nevinovată în sine. Nu face rău nimănui, dar pentru el activitatea e foarte periculoasă, pentru că pare total inconștient de ceea ce face. Ce face un om care fumează? O activitate foarte nevinovată într-un fel, doar inhalează fumul și îl dă afară – un fel de *pranayama*, și un fel de meditație transcedentală seculară. El creează o mandala: inspiră fumul, îl dă afară, inspiră, expiră – se creează o mandala, un circuit. Prin fumat, el face un fel de incantație, o incantație ritmică. Asta liniștește; neliniștea lui lăuntrică se ușurează puțin.

Acțiunea este frumoasă, acțiunea vine ca un răspuns spontan. Activitatea nu e niciodată spontană, ea vine din trecut.

Dacă vorbești cu o persoană, ia aminte la următorul lucru: dacă persoana respectivă dă să-și scoată țigările, asta înseamnă că se plictisește, și trebuie să pleci imediat de lângă ea. Ei îi vine să te azvârle pe ușă, dar așa ceva nu se face, ar fi prea nepoliticos. Atunci își caută țigările; asta înseamnă că îți spune: „Acum, gata! M-am săturat". În regnul animal ar fi sărit asupra ta, dar nu poate, e o ființă umană civilizată. Se repede la țigară, și începe să fumeze. Acum nu-și mai face griji din cauza ta, nu o mai deranjezi, e prins în incantația lui, care îl liniștește.

Însă genul ăsta de activitate arată că ești obsedat. Nu poți să rămâi tu însuți, nu poți să rămâi liniștit, nu poți să rămâi inactiv. Prin activitate continui să îți azvârli afară nebunia.

Acțiunea este frumoasă, acțiunea vine ca un răspuns spontan. Viața necesită răspuns, în fiecare clipă trebuie să acționezi, dar activitatea vine din momentul prezent. Ți-e foame și cauți mâncare, ți-e sete și te duci la fântână. Ți-e somn și te duci să te culci. Acționezi datorită situației, din necesitate. Acțiunea este spontană și totală.

Activitatea nu e niciodată spontană, ea vine din trecut. S-ar putea s-o fi acumulat de-a lungul multor ani, și ea explodează în prezent; de aceea

nu e relevantă. Însă mintea este vicleană; mintea găseşte mereu explicaţii raţionale pentru activitate. Mintea încearcă să dovedească faptul că asta nu e activitate, ci acţiune; a fost o necesitate. Aceste explicaţii raţionale te ajută să rămâi inconştient de nebunia ta. Ele sunt ceea ce George Gurdjeff numea „tampoane". Tampoanele se folosesc la trenuri; ele se pun între două vagoane, şi au rolul să amortizeze şocul în cazul unei opriri bruşte. Ele preiau şocul, îl absorb. Înconjurându-te de tampoane de explicaţii raţionale, nu mai ajungi să îţi dai seama de situaţie. Activitatea ta este în mod continuu irelevantă, dar tampoanele de explicaţii raţionale nu-ţi dau voie să vezi situaţia. Tampoanele te orbesc, şi tipul ăsta de activitate continuă. Dacă această activitate există, nu poţi să te relaxezi. Cum să te relaxezi când eşti obsedat de nevoia de a face ceva, indiferent ce? Peste tot în lume există proşti care spun mereu: „Mai bine să faci ceva decât nimic". Cei care au născocit proverbul care circulă în toată lumea „O minte goală este atelierul diavolului" n-au fost decât nişte proşti. Nu e deloc aşa. O minte goală este atelierul lui Dumnezeu. O minte goală este cel mai frumos lucru din lume, cel mai pur, căci cum poate să fie o minte goală un atelier pentru diavol? Diavolul nu poate să intre într-o minte goală, este imposibil! Diavolul poate să intre numai într-o minte obsedată de activitate; atunci poate să te ia în primire, poate să-ţi arate căi şi mijloace şi metode de a fi mai activ. Diavolul nu spune niciodată „Relaxează-te". El spune: „De ce pierzi timpul? Fă ceva, omule, mişcă-te! Viaţa trece pe lângă tine, fă ceva!". Şi toţi marii învăţători, învăţătorii care s-au trezit la adevărul vieţii, au ajuns să-şi dea seama că o minte goală îi face loc divinităţii să intre în tine.

Cum să te relaxezi când eşti obsedat de nevoia de a face ceva, indiferent ce?

Activitatea poate fi folosită de diavol, nu mintea goală. Cum poate să se folosească diavolul de o minte goală? El nu îndrăzneşte să se apropie, pentru că pustietatea îl va ucide pur şi simplu. Dar dacă eşti plin de nevoia nebună de a fi activ, diavolul va prelua comanda. Atunci el te va călăuzi, el va fi singura călăuză. Ţin să spun că acest proverb este total greşit. Diavolul însuşi trebuie să-l fi sugerat.

Această obsesie de a fi activ trebuie urmărită. Şi trebuie să urmăreşti în propria ta viaţă, pentru că ce spun eu nu are prea mare însemnătate

dacă nu vezi cu ochii tăi că activitatea ta este lipsită de relevanță, că nu e necesară. De ce o faci?

În călătoriile mele am văzut oameni care făceau același lucru iar și iar. O dată am călătorit cu trenul douăzeci și patru de ore. Cu mine în compartiment era un călător care a citit iar și iar același ziar, negăsind altceva de făcut. Mă uitam la el și mă întrebam: „Ce face omul ăsta? N-a învățat ziarul pe dinafară?".

> Activitatea poate fi folosită de diavol, nu mintea goală. Cum poate să se folosească diavolul de o minte goală?

Un ziar nu e Gita sau Biblia. Gita o poți citi de multe ori, pentru că de fiecare dată ți se dezvăluie o nouă semnificație. Dar un ziar nu e Gita; îl citești o dată și gata! Nu merită să-l citești nici măcar o dată, dar oamenii îl citesc întruna. Cum ajung la sfârșit, o iau de la capăt, și asta de nu știu câte ori. Care-i problema? E o necesitate? Nu – sunt obsedați de a face ceva; nu pot rămâne liniștiți, inactivi. Pentru ei, lucrul ăsta seamănă cu moartea. Ei trebuie să fie activi.

Faptul că am călătorit mulți ani mi-a oferit multe prilejuri de a urmări oamenii fără ca ei să știe, pentru că uneori, în compartiment cu mine era o singură persoană... Și acea persoană făcea toate eforturile pentru a mă atrage într-o conversație, dar eu răspundeam monosilabic, și atunci persoana renunța. După aceea nu-mi rămânea decât să o urmăresc – un experiment frumos și fără nici o cheltuială! (Trebuie să precizez că, în majoritate, am avut drept tovarăși de compartiment bărbați). Așadar, mă uitam la bărbatul respectiv ce face: deschidea geamantanul, se uita în el, îl închidea. Apoi deschidea fereastra, și pe urmă o închidea. După aceea trecea la ziar, apoi fuma, apoi deschidea iar geamantanul, îl punea la loc, se ducea și deschidea fereastra, se uita afară. Ce făcea și de ce? O nevoie lăuntrică, ceva tremura în el, o stare de spirit febrilă. Trebuia să facă ceva, altfel era pierdut. Trebuie că, în viață, era un om activ; acum avea prilejul să se relaxeze, însă nu putea să se relaxeze, vechile obiceiuri persistă.

Se spune că Aurangzeb, un împărat mongol, și-a întemnițat tatăl bătrân. Tatăl lui Aurangzeb, Shah Jehan, a construit Taj-Mahal. Fiul l-a întemnițat, l-a detronat. De fapt, „întemnițat" e un fel de a spune, căci „temnița" era un palat în care Shah Jehan trăia cum trăise până atunci, având tot luxul asigurat.

Nu ducea lipsă de nimic, în afară de un singur lucru – activitatea. Nu putea să facă nimic. Aşa că i-a spus fiului său, Aurangzeb: „Toate bune şi frumoase, mi-ai asigurat tot ce-mi trebuie. Însă ţi-aş rămâne veşnic recunoscător dacă ai mai face un lucru, şi anume, să-mi trimiţi treizeci de băieţi. Mi-ar plăcea să-i învăţ".

Lui Aurangzeb nu i-a venit să creadă. „De ce vrea tata să înveţe treizeci de băieţi?". Nu arătase niciodată vreo înclinaţie pentru a fi învăţător, nu-l interesase nici un gen de educaţie, ce-l apucase aşa, din senin? Însă i-a îndeplinit dorinţa. Lui Shah Jehan i-au fost trimişi treizeci de băieţei şi totul a fost bine, era iarăşi împărat. În şcoala primară, învăţătorul este aproape ca un împărat. El comandă şi elevii se supun, se aşază când spune el, se ridică atunci când spune el, fac tot ce spune el. Astfel că Shah Jehan, având acei copii, şi-a creat în sala de clasă o curte, aceeaşi situaţie pe care o avusese ca împărat – vechiul obicei de a porunci, vechea dependenţă de a avea supuşi.

Psihologii bănuiesc că învăţătorii sunt de fapt politicieni.

Psihologii bănuiesc că învăţătorii sunt de fapt politicieni. Desigur, nu destul de siguri pe ei şi de îngâmfaţi pentru a intra în politică, dar suficient de atinşi de morbul puterii pentru ca în şcoală să devină preşedinţi, prim-miniştri, împăraţi, exercitându-şi puterea asupra copiilor. Psihologii mai bănuiesc şi că învăţătorii au înclinaţia de a fi sadici, că le place tortura, şi nu pot găsi un loc mai bun de a-şi satisface instinctele sadice decât o şcoală primară. Acolo îi torturează pe copiii nevinovaţi, de plăcere. Am fost prin şcoli primare şi i-am urmărit pe învăţători, iar dacă psihologii doar bănuiesc, eu *sunt convins* că torturează copiii! Iar copiii sunt victime nevinovate, total lipsite de apărare, care nici măcar nu se pot opune. Sunt slabi şi neajutoraţi, iar învăţătorul se poartă ca un împărat.

Aurangzeb scrie în autobiografia sa: „Din cauza vechilor obiceiuri, tata doreşte să facă pe împăratul. Lasă-l să se prefacă, lasă-l să se prostească şi să se amăgească, n-am nimic de pierdut. Am să-i trimit treizeci de băieţi, sau trei sute, câţi vrea el, să-şi facă o mică şcoală şi să fie fericit".

Activitate este atunci când acţiunea nu are nici o relevanţă. Urmăreşte-te şi vei vedea că nouăzeci la sută din energia ta se iroseşte în activitate. Şi, din cauza asta, când vine timpul să treci la acţiune, nu mai ai energie. Omul

Activitatea e făcută întotdeauna cu jumătate de inimă, pentru că nu te poți amăgi cu desăvârșire.

relaxat nu este obsedat de activitate, și energia se acumulează în el. El își conservă energia, o conservă automat, iar când vine timpul de acțiune și-o revarsă pe toată în ea. De asta acțiunea este totală. Activitatea e făcută întotdeauna cu jumătate de inimă, pentru că nu te poți amăgi cu desăvârșire. Știi chiar că e inutilă. Îți dai seama că o faci din anumite motive lăuntrice care te împing s-o faci, motive care nici măcar nu-ți sunt clare, care sunt foarte vagi. Poți să schimbi activitățile, dar atâta timp cât activitățile nu se transformă în acțiuni, degeaba le schimbi. Vin la mine oameni și îmi spun: „Aș vrea să mă las de fumat". Eu spun: „De ce? Dacă te lași de fumat, ai să te apuci de altceva, pentru că boala nu se schimbă prin schimbarea simptomelor. Ai să-ți rozi unghiile sau ai să mesteci gumă... și există lucruri și mai periculoase. Astea sunt nevinovate, pentru că dacă mesteci gumă, o mesteci tu, nu implici pe nimeni. Oi fi tu prost, dar nu ești violent, nu faci rău altuia. Dacă te lași de fumat, de mestecat gumă, atunci ce-ai să faci? Gura ta are nevoie de activitate, ea e violentă. Atunci ai să vorbești întruna, fără contenire, țaca-țaca-țaca, și lucrul ăsta e mai periculos!".

Chiar zilele trecute a venit la mine soția lui Mulla Nasruddin. Ea vine rar la mine, dar atunci când vine înțeleg imediat că trebuie să fie o criză. Așa că am întrebat-o: „Ce s-a întâmplat?". I-au trebuit treizeci de minute și o mie de vorbe ca să-mi spună: „Mulla Nasruddin vorbește în somn. Ce e de făcut? Dă-mi un sfat. Vorbește prea mult, și nu pot să dorm în aceeași cameră cu el. Strigă și spune lucruri urâte". La care eu am răspuns: „Nu trebuie să faci nimic. Dă-i doar ocazia să vorbească și el atunci când sunteți amândoi treji".

Oamenii vorbesc întruna, nu dau nici o șansă și altcuiva să vorbească. Vorbitul e la fel ca fumatul. Dacă vorbești douăzeci și patru de ore, apoi vorbești! Când ești treaz, vorbești; apoi corpul tău obosește, adormi, dar vorbitul continuă. Douăzeci și patru de ore, non-stop, vorbești și vorbești și vorbești. Vorbitul e la fel ca fumatul, pentru că fenomenul e același: gura are nevoie de mișcare. Iar activitatea gurii este activitatea de bază, pentru că este prima activitate pe care ai început-o în viață. După ce se naște copilul, el începe să sugă la sânul mamei – asta e prima activitate, și activitatea de bază.

Fumatul e la fel ca suptul la sân; fumul cald curge în gură la fel ca laptele cald, buzele se lipesc de ţigară la fel ca de sânul mamei. Dacă nu ţi se dă voie să fumezi, sau să mesteci gumă, sau asta sau aia, atunci ai să vorbeşti. Iar vorbitul este mai periculos pentru că îţi arunci gunoiul în minţile altora.

Poţi să rămâi tăcut mult timp? Psihologii spun că dacă rămâi tăcut trei săptămâni, vei începe să vorbeşti singur. Atunci vei fi divizat: tu vei vorbi şi tot tu vei asculta. Iar dacă încerci să nu vorbeşti trei luni, vei fi complet pregătit pentru casa de nebuni, pentru că atunci nu o să mai intereseze dacă are sau nu cine să te asculte. Vei vorbi, şi nu numai că vei vorbi dar vei şi răspunde – atunci vei fi complet, atunci nu vei depinde de nimeni. Vei fi un lunatic. Lunaticul este o persoană a cărei întreagă lume se limitează la el. El e vorbitorul şi el e ascultătorul, el e actorul şi el e spectatorul – el e tot, toată lumea lui se limitează la el. S-a divizat în multe părţi şi totul s-a fragmentat. De asta se tem oamenii de tăcere – ei ştiu că ar putea claca. Iar dacă ţi-e frică de tăcere, asta înseamnă că ai o minte obsedată, neliniştită, bolnavă, care cere continuu să fie activă.

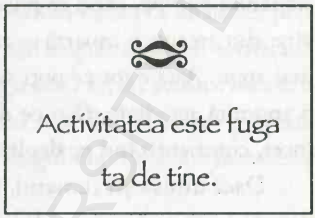

Activitatea este fuga ta de tine. În acţiune eşti; în activitate ai scăpat de tine – ea e un drog. În activitate uiţi de tine, iar când uiţi de tine nu mai există griji, nu mai există nelinişte, frământări. De asta ai nevoie să fii continuu activ, să faci ceva, să nu fii într-o stare de inactivitate.

Acţiunea e bună. Activitatea e rea. Găseşte în tine distincţia: ce e activitate şi ce e acţiune. Ăsta este primul pas. Al doilea pas este să te implici mai mult în acţiune, astfel încât energia să se mişte în acţiune; şi să fii mai atent ori de câte ori există activitate. Dacă eşti conştient, activitatea încetează. Energia se conservă, şi aceeaşi energie devine acţiune.

Acţiunea este imediată. Nu e de gata, nu e prefabricată. Ea nu-ţi dă ocazia să te pregăteşti, să faci repetiţie. Acţiunea este întotdeauna nouă şi proaspătă, ca roua dimineţii. Iar omul care este om de acţiune e mereu proaspăt şi tânăr. Corpul poate să îmbătrânească, dar prospeţimea omului continuă; corpul poate să moară, dar tinereţea continuă. Corpul poate să dispară, dar omul, sufletul lui rămâne, pentru că Dumnezeu iubeşte prospeţimea. Dumnezeu este întotdeauna pentru ce e nou şi ce e proaspăt.

Renunţă din ce în ce mai mult la activitate, leapădă-te de ea.

Dar cum să te lepezi de ea? S-ar putea ca însăşi lepădarea să devină o obsesie. Asta s-a întâmplat cu călugării din mănăstiri; lepădarea activităţii a devenit obsesia lor. Ei fac continuu ceva pentru a se lepăda de ea: se roagă, meditează, fac exerciţii de yoga, şi tot felul de lucruri. Dar toate astea sunt tot activitate. Nu te poţi lepăda aşa de ea, căci va intra pe uşa din spate. Fii atent. Simte diferenţa dintre acţiune şi activitate. Iar când activitatea pune stăpânire pe tine, când te posedă, ca o stafie – şi activitatea este o stafie, ea vine din trecut, e moartă – când activitatea te posedă şi devii febril, fii şi mai atent. Asta e tot ce poţi să faci. Să urmăreşti. Chiar dacă trebuie să faci o anumită activitate, fă-o pe deplin conştient. Fumează, dar fumează foarte încet, conştientizând pe deplin, astfel încât să vezi ce faci.

Dacă urmăreşti fumatul, într-o bună zi, brusc, ţigara îţi va cădea dintre degete, pentru că ţi se va dezvălui întreaga absurditate a fumatului. Este un lucru prostesc, e o tâmpenie. Când îţi dai seama de asta, te laşi brusc de fumat, dar fără vreun efort conştient. Se poate spune, şi aşa şi este, că fumatul se lasă de tine, cade, aşa cum cade frunza veştedă din copac. Dacă te lepezi tu de el, ai să-l reiei într-o altă formă, într-un alt mod.

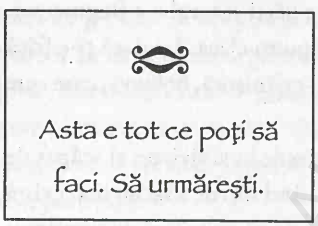

Lasă lucrurile să cadă, nu le arunca tu. Lasă activitatea să dispară, nu o forţa să dispară, pentru că însuşi efortul de a o obliga să dispară este activitate, sub o altă formă. Urmăreşte, fii atent, conştientizează, şi vei ajunge la un fenomen miraculos: când ceva cade singur, de bună voie, nu lasă nici o urmă în tine. Dacă îl forţezi să cadă, rămâne o urmă, rămâne o cicatrice. Atunci te lauzi că ai fumat treizeci de ani şi pe urmă te-ai lăsat. Numai că lăudatul e acelaşi lucru, adică tot o activitate. Nu mai fumezi, dar vorbeşti prea mult despre faptul că te-ai lăsat de fumat. Buzele tale sunt iarăşi în activitate, gura funcţionează din nou, violenţa există.

Dacă înţelegi cu adevărat, lucrurile cad de la sine, dispar, şi nu poţi să-ţi asumi meritul de a te fi lepădat tu de ele. Atunci devin posibile din ce în ce mai multe acţiuni.

Şi ori de câte ori ai prilejul să acţionezi total, nu-l rata, nu ezita – acţionează.

Acţionează mai mult şi lasă activităţile să dispară de bună voie. Încetul cu încetul, vei simţi o transformare. Ea necesită timp, dar nu e nici o grabă.

Ascultă aceste cuvinte ale lui Tilopa (mistic din Secolul al XI-lea care a purtat învățăturile lui Buddha din India în Tibet):

Nu fă nimic cu corpul, ci relaxează-te; închide bine gura și rămâi tăcut; golește-ți mintea și nu te gândi la nimic.

„Nu fă nimic cu corpul, ci relaxează-te...". Acum înțelegi ce înseamnă relaxarea. Ea înseamnă lipsa nevoii stringente de activitate. Relaxarea nu înseamnă să stai întins ca un mort – și nu poți să stai întins ca un mort, poți doar să te prefaci. Relaxare e atunci când nu ești angrenat într-o activitate, din nevoia de a fi activ. Când ești relaxat, energia e acasă, nu se duce nicăieri. Dacă apare o anumită situație, acționezi, atâta tot, dar nu cauți pretexte pentru a acționa. Te simți bine cu tine, ești în largul tău. Relaxare înseamnă să fii acasă.

Acum câțiva ani am citit o carte al cărei titlu era: *Trebuie să te relaxezi.* Acest titlu este pur și simplu absurd, pentru că „trebuie" se opune relaxării – dar astfel de cărți se pot vinde doar în America. „Trebuie" înseamnă activitate, e o obsesie. Ori de câte ori există un „trebuie", în spatele lui se ascunde o obsesie. În viață există activități, dar fără „trebuie", altfel „trebuie" ar duce la nebunie. „Trebuie să te relaxezi" – acum relaxarea a devenit obsesia. Trebuie să adopți poziția asta și aia, trebuie să te întinzi, și să-i sugerezi corpului tău, de la degetele de la picioare până la cap, inclusiv, să se relaxeze. Le spui degetelor de la picioare „Relaxați-vă!", și apoi mergi în sus...

Nu fă nimic cu corpul, ci relaxează-te.

De ce „trebuie"? Relaxarea vine numai atunci când în viața ta nu există „trebuie". Relaxarea nu e numai a corpului, nu e numai a minții, e a întregii ființe.

Din cauză că ești prea prins în activitate, oboseşti, te disipezi, te usuci, îngheți. Energia vitală nu se mișcă din cauza nenumăratelor blocaje. Și ori de câte ori faci ceva, îl faci într-o stare de nebunie. Bine-înțeles că apare nevoia de relaxare! De asta se scriu în fiecare lună atâtea cărți despre relaxare. Și n-am văzut niciodată vreun om care să se fi relaxat cu ajutorul citirii unei cărți despre relaxare; dimpotrivă, a devenit mai agitat, pentru că acum toată viața sa activă a rămas neatinsă, obsesia de a fi activ există, iar el pretinde că este într-o stare de relaxare. Așa că se întinde pe pat, fierbând în interior, un vulcan gata să erupă, și se relaxează, urmând instrucțiunile din carte, „Cum să te relaxezi".

Nu există carte care să te poată ajuta să te relaxezi – decât dacă îţi citeşti fiinţa interioară, iar atunci relaxarea nu e „trebuinţă". Relaxarea este o absenţă, absenţa activităţii, nu a acţiunii. Aşa că nu e nevoie să te duci în Himalaya – câţiva oameni au făcut asta; ca să se relaxeze, s-au dus în Himalaya. De ce e nevoie să te duci în Himalaya? Nu trebuie să renunţi la acţiune, pentru că dacă renunţi la acţiune, renunţi la viaţă. Atunci vei fi mort, nu relaxat. În Himalaya vei găsi înţelepţi care sunt morţi, nu relaxaţi. Ei au fugit de viaţă, de acţiune.

Activitatea trebuie să plece, dar acţiunea nu.

Acesta este aspectul subtil care trebuie înţeles: activitatea trebuie să plece, dar acţiunea nu. E uşor să te debarasezi de amândouă – poţi să te lepezi de amândouă şi să fugi în Himalaya, asta e uşor. E uşor şi celălalt lucru: poţi să-ţi continui activităţile şi să te forţezi în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară, câteva minute, să te relaxezi. Nu înţelegi complexitatea fiinţei umane, mecanismul ei. Relaxarea este o stare. Nu o poţi induce în mod forţat. Nu trebuie decât să înlături tot ce e negativ, toate obstacolele, şi ea apare singură la suprafaţă.

Ce faci când te duci noaptea la culcare? Faci ceva? Dacă da, vei avea insomnie. Ce faci? Te culci pur şi simplu şi dormi. Nu faci nimic. Dacă „faci" îţi va fi imposibil să dormi. Când în minte nu există activitate, mintea se relaxează şi doarme. Dacă faci ceva să adormi, somnul va fi imposibil.

Tilopa spune: *Nu fă nimic cu corpul, ci relaxează-te.* Nu fă nimic! Nu e nevoie de nici o poziţie yoga, nu e nevoie de contorsionări ale corpului. „Nu fă nimic!" – singurul lucru de care e nevoie este lipsa activităţii. Şi cum va veni asta? Va veni prin înţelegere. Înţelegerea este singura disciplină. Înţelege-ţi activităţile şi dintr-o dată, în toiul activităţii, dacă devii conştient, ea va înceta. Dacă devii conştient de ce o faci, ea va înceta. Iar acea încetare este ce vrea să spună Tilopa: „Nu fă nimic cu corpul, ci relaxează-te".

Ce este relaxarea? E o stare de lucruri în care energia ta nu duce nicăieri – nici spre viitor, nici spre trecut, este pur şi simplu în tine. Eşti înfăşurat în căldura energiei tale. Acest moment este totul. Nu există alt moment, timpul se opreşte în loc – atunci există relaxare. Dacă ar exista timp, n-ar mai exista relaxare. Ceasul se opreşte, timpul stă în loc. Acest moment e totul. Nu cere nimic altceva, bucură-te de el. Te poţi bucura de lucruri obişnuite, pentru că ele sunt frumoase. De fapt, atunci nimic nu e obişnuit, totul este extraordinar.

Vin la mine oameni şi mă întreabă: „Crezi în Dumnezeu?". Eu spun: „Da, pentru că totul e atât de extraordinar, cum ar putea să nu aibă o conştiinţă adâncă în el?". Bucură-te de lucrurile mărunte... Plimbă-te pe pajişte când roua nu s-a evaporat încă, simte textura, atingerea ierbii, răcoarea boabelor de rouă, adierea vântului dimineţii, priveşte răsăritul soarelui. Ce-ţi mai trebuie ca să fii fericit? Cum e cu putinţă să fii mai fericit? Întinde-te seara pe cearceaful rece de pe pat şi simte-i textura; simte cum cearceaful se încălzeşte tot mai mult, cum te învăluie întunericul, liniştea nopţii... Cu ochii închişi, simte-te pe tine. Ce-ţi mai trebuie? E prea mult – apare un sentiment de adâncă recunoştinţă. Asta este relaxarea.

Relaxarea nu e nici a corpului, nici a minţii, relaxarea e a întregului. De asta buddiştii spun întruna să ajungi să fii lipsit de dorinţe, pentru că ei ştiu că dacă există dorinţă nu te poţi relaxa.

Relaxarea înseamnă că acest moment e mai mult decât destul, e mai mult decât se poate cere şi aştepta. N-ai nimic de cerut, e mai mult decât suficient, mai mult decât îţi poţi dori; energia nu pleacă nicăieri, ea devine un lac liniştit. Te dizolvi în propria-ţi energie. Acest moment înseamnă relaxare.

Relaxarea nu e nici a corpului, nici a minţii, relaxarea e a întregului. De asta buddiştii spun întruna să ajungi să fii lipsit de dorinţe, pentru că ei ştiu că dacă există dorinţă nu te poţi relaxa. Ei spun mereu „Îngroapă mortul", pentru că dacă eşti prea preocupat de trecut nu te poţi relaxa. Ei spun: „Bucură-te de această clipă". Iisus spune: „Uitaţi-vă cu băgare de seamă cum cresc crinii: ei nu torc, nici nu ţes: totuşi vă spun că nici Solomon, în toată slava lui, n-a fost îmbrăcat ca unul din ei". Ce spune el? El spune, relaxaţi-vă! Nu e nevoie să toarceţi – de fapt, totul vă este dat. Şi mai spune Iisus: „Uitaţi-vă cu băgare de seamă la corbi: ei nu seamănă, nici nu seceră, n-au nici cămară, nici grânar, şi totuşi Dumnezeu îi hrăneşte. Cu cât mai de preţ sunteţi voi decât păsările!". Cu alte cuvinte, relaxează-te, nu-ţi mai face atâtea griji pentru viitor. Gândeşte-te la crini, uită-te la crini, fii precum crinii – relaxează-te. Relaxarea nu e o poziţie; relaxarea e transformarea totală a energiei.

Energia poate să aibă două dimensiuni. Una e motivată, merge undeva, are un scop undeva; acest moment e doar un mijloc, iar scopul se află în altă

parte și trebuie atins. Aceasta este o dimensiune a energiei tale: aceasta este dimensiunea activității, dimensiunea orientată spre scop. Atunci totul e un mijloc. Scopul trebuie cumva atins, apoi te vei relaxa. Dar pentru acest tip de energie scopul nu vine niciodată, pentru că acest tip de energie continuă să preschimbe fiecare moment prezent într-un mijloc pentru altceva, din viitor. Scopul rămâne veșnic la orizont. Alergi întruna, dar distanța rămâne aceeași.

Atunci când tu ești scopul și când scopul nu e în viitor, când nu există nimic de realizat ci, dimpotrivă, de sărbătorit, ai realizat deja, asta este relaxare, energie fără motiv.

Există și-o altă dimensiune a energiei; acea dimensiune e sărbătoare nemotivată. Scopul e aici, acum; scopul nu e în altă parte. De fapt, tu ești scopul. De fapt, nu există altă împlinire decât a acestui moment – gândește-te la crini. Atunci când *tu* ești scopul și când scopul nu e în viitor, când nu există nimic de realizat ci, dimpotrivă, de sărbătorit, ai realizat deja, asta este relaxare, energie fără motiv. Așa că pentru mine, există două tipuri de oameni: cei care urmăresc scopuri, și cei care sărbătoresc. Cei care urmăresc scopuri sunt cei nebuni. Ei înnebunesc încetul cu încetul, și își creează propria nebunie. Apoi nebunia ia proporții, pătrunde din ce în ce mai adânc în ei, și atunci sunt total pierduți. Celălalt tip de om nu urmărește scopuri, nu urmărește nimic, el sărbătorește.

Sărbătorește și tu. Ai deja prea mult: florile au înflorit, păsărelele ciripesc, soarele e pe cer – sărbătorește! Respiri și ești viu și ai conștiință – sărbătorește! Atunci întreaga energie care a fost neliniște devine gratitudine. Inima ta bate cu recunoștință profundă – asta e rugăciunea. Rugăciunea înseamnă doar atât – o inimă care bate cu recunoștință profundă.

„Nu fă nimic, ci relaxează-te". Nu trebuie să faci nimic ca să te relaxezi. Trebuie doar să înțelegi mișcarea energiei, mișcarea nemotivată a energiei. Ea curge, dar nu către un țel, ea curge ca o sărbătoare. Ea se mișcă, nu către un țel, ea se mișcă datorită propriei energii debordante.

Te uiți la un copil care sare și dansează și aleargă și îl întrebi „Unde te duci?". El nu se duce nicăieri, întrebarea ta îi pare prostească. Copiii îi consideră întotdeauna pe adulți proști. Ce întrebare prostească, „Unde te

duci?"! Trebuie să se ducă undeva? Copilul nu răspunde la întrebarea asta pentru că e irelevantă. Nu se duce nicăieri. Cel mult dă din umeri şi spune: „Nicăieri". Atunci mintea orientată spre scop întreabă: „Atunci de ce alergi?" – pentru că, pentru noi, o activitate e relevantă numai dacă duce undeva.

Iar eu îţi spun că n-ai unde să te duci. Aici este totul. Întreaga existenţă culminează în acest moment, converge în acest moment. Întreaga existenţă se varsă deja în acest moment. Tot ce există se varsă în acest moment – este aici şi acum. Copilul se bucură pur şi simplu de energie. Are atât de multă! El nu aleargă pentru că se duce undeva, ci pentru că are prea multă energie; trebuie să alerge.

Aici este totul. Întreaga existenţă culminează în acest moment, converge în acest moment.

Acţionează nemotivat, dar ca o revărsare a energiei tale. Împarte, dar nu face comerţ, nu încheia târguri. Dă pentru că ai, nu da ca să iei înapoi, pentru că atunci vei fi nefericit. Toţi negustorii se duc în iad. Dacă vrei să găseşti cei mai mari negustori, du-te în iad şi ai să-i găseşti. Raiul nu e pentru negustori, raiul este pentru cei care sărbătoresc. În teoria creştină, de secole se pune întrebarea: „Ce fac îngerii în rai?". Este o întrebare relevantă pentru oamenii orientaţi spre scop. Se pare că nu fac nimic, nu e nimic de făcut acolo. Cineva l-a întrebat pe Meister Eckhart: „Ce fac îngerii în rai?". El a spus: „Eşti prost? Raiul e un loc de sărbătorit. Nu fac nimic. Ei sărbătoresc pur şi simplu – slava lui, măreţia lui, poezia lui. Cântă şi dansează şi sărbătoresc". Însă eu nu cred că acel om a fost mulţumit de răspunsul lui Meister Eckhart, pentru că, pentru noi, o activitate are sens numai dacă duce undeva, dacă are un scop.

Ţine minte, activitatea este orientată spre un scop, acţiunea nu este. Acţiunea este revărsare de energie. Acţiunea este în acest moment, în răspuns, nepregătit, nerepetat. Întreaga existenţă vine spre tine, te înfruntă, şi apare un răspuns. Păsările cântă şi începi să cânţi şi tu – asta nu e activitate. Se petrece brusc. Constaţi dintr-o dată că s-a întâmplat, că ai început să fredonezi – asta e acţiune.

Şi dacă te implici în acţiune din ce în ce mai mult şi te ocupi tot mai puţin de activităţi, viaţa ţi se va schimba şi va deveni o relaxare profundă. Atunci vei „face", dar vei rămâne relaxat. Un buddha nu e niciodată obosit.

Înțelege activitatea,
înțelege acțiunea,
relaxează-te și...
închide bine gura.

De ce? Pentru că el nu e un executant. El dă tot ce are, se revarsă.

Nu fă nimic cu corpul ci relaxează-te; închide bine gura și rămâi tăcut. Gura este cu adevărat foarte importantă, pentru că datorită ei a fost începută prima activitate; buzele au început propria activitate. Și gura rămâne veșnic într-o activitate frenetică. De asta Tilopa sugerează: „Înțelege activitatea, înțelege acțiunea, relaxează-te și... *închide bine* gura".

Ori de câte ori te așezi să meditezi, ori de câte ori vrei să fii liniștit, primul lucru pe care trebuie să-l faci e să închizi gura complet. Dacă închizi gura complet, dacă buzele îți vor fi lipite, limba va atinge cerul gurii. Închide gura complet, dar poți să faci asta numai după ce ai urmat tot ce ți-am spus, nu înainte. Poți s-o faci, să închizi gura nu e un efort prea mare. Poți să stai ca o statuie cu gura închisă de tot, dar asta nu va opri activitatea. Adânc în tine gândirea va continua, și dacă gândirea continuă simți în buze vibrații subtile. S-ar putea ca alții să nu le observe, pentru că sunt foarte subtile, dar dacă te gândești, buzele îți tremură puțin, un tremurat foarte subtil. Când te relaxezi cu adevărat, acel tremurat încetează. Nu vorbești, nu desfășori nici o activitate în interiorul tău. „Închide bine gura și rămâi tăcut"... și pe urmă nu gândi. Și ce să faci? Gândurile vin și pleacă. Lasă-le să vină și să plece, asta nu e o problemă. Însă nu te implica; rămâi de o parte, detașat. Uită-te pur și simplu la ele cum vin și pleacă, privește-le ca pe o defilare. Închide gura și rămâi tăcut. Încetul cu încetul gândurile vor înceta automat să mai vină – ele au nevoie de cooperarea ta pentru a fi acolo. Dacă tu cooperezi, vor fi acolo; și dacă te lupți cu ele vor fi acolo. Și cooperarea și lupta sunt activități. Nu trebuie să faci nimic, trebuie doar să te uiți. Dar este foarte util să închizi gura.

Așa că, în primul rând, îți sugerez ca mai întâi să căști. Deschide gura cât mai larg, până te doare, și cască din toată inima. Fă asta de două sau trei ori. În felul ăsta gura o să rămână închisă mai mult timp. Iar apoi, preț de două sau trei minute, rostește cu glas tare cuvinte aiurea, nimicuri, tot ce îți vine în minte. Rostește tare și cu plăcere. Pe urmă închide gura.

E mai ușor să pornești din capătul opus. Dacă vrei să-ți relaxezi mâna, e mai bine ca mai întâi să ți-o încordezi cât mai tare – strânge pumnul și

încordează mâna cât poți. Apoi desfă pumnul și destinde-ți mușchii. Pentru a ajunge la o relaxare mai profundă a sistemului nervos, este indicat ca mai întâi să te încordezi și apoi să te relaxezi. Fă gesturi, strâmbături, mișcă-ți fața, cască, vorbește două sau trei minute, apoi închide gura. Această tensiune îți va da o mai mare posibilitate să-ți relaxezi buzele și gura. Închide gura și pe urmă fii doar un observator. Curând, asupra ta va coborî liniștea, tăcerea.

Există două tipuri de tăcere. Una este o tăcere pe care ți-o poți impune. Această tăcere este un fel de violență, un soi de viol comis asupra minții; ea este agresivă. Apoi există alt gen de tăcere care coboară asupra ta, la fel cum se lasă noaptea. Ea coboară asupra ta, te învăluie. Închide gura, urmărește, nu încerca să taci. Dacă încerci, poți impune câteva secunde de tăcere, dar ele nu vor avea nici o valoare, pentru că în tine vei continua să fierbi. Așa că nu încerca să taci. Creează situația, solul, seamănă sămânța și așteaptă.

Golește-ți mintea și nu te gândi la nimic.

Ce să faci ca să-ți golești mintea? Gândurile vin, tu te uiți, urmărești. Uitatul trebuie făcut cu precauție: uitatul trebuie să fie pasiv, nu activ. Astea sunt mecanisme subtile și trebuie să le înțelegi, altfel poți rata totul. Dacă ratezi un singur aspect, toată treaba își schimbă calitatea.

Urmărește, uită-te – uită-te pasiv, nu activ. Care e diferența?

Când îți aștepți iubita, atunci urmărești activ. Dacă trece cineva prin fața ușii, sari să te uiți dacă a venit. Și așa sari de fiecare dată când trece cineva, mintea ta e foarte nerăbdătoare, foarte activă. Nu, lucrul ăsta nu te va ajuta. Dacă ești prea nerăbdător și prea activ, această stare nu-ți va aduce tăcerea, liniștea despre care vorbesc.

Fii pasiv – așa cum stai pe malul râului, și apa curge la vale, și tu doar te uiți. Nu există nerăbdare, urgență. Nu te forțează nimeni. Urmărești, pur și simplu, te uiți doar. Cuvântul „urmărești" nu este bun, pentru că însuși verbul „a urmări" dă senzația de a fi activ. Te uiți pur și simplu, neavând nimic de făcut. Stai pe malul râului, te uiți, și râul curge la vale. Sau te uiți la cer și norii plutesc în legea lor. Trebuie să fii pasiv – această pasivitate este esențială. Lucrul ăsta trebuie înțeles, pentru că obsesia ta pentru activitate poate să devină nerăbdare, poate să devină o așteptare activă. Atunci ratezi esențialul; atunci activitatea a intrat pe ușa din spate. Fii un observator pasiv: „Golește-ți mintea și nu te gândi la nimic".

Această pasivitate îți va goli automat mintea. Vălurelele activității, vălurelele energiei minții se vor domoli încetul cu încetul, și pe toată suprafața

conştiinţei tale nu va mai fi nici un val, nici o unduire. Ea va deveni ca o oglindă, liniştită, nemişcată.

Tilopa spune:

Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău.

Asta e una din metodele speciale ale lui Tilopa. Fiecare maestru are metodele lui speciale prin care a dobândit iluminarea, şi cu care vrea să-i ajute pe alţii. Asta este specialitatea lui Tilopa: *Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău* – un bambus complet col pe dinăuntru. Când te odihneşti, să simţi că eşti ca un bambus, scobit pe dinăuntru şi gol. Şi, de fapt, aşa şi este: corpul tău este la fel ca un bambus şi, pe dinăuntru, e gol. Pielea, oasele, sângele fac parte din bambus, rar în interior există un spaţiu gol, o scobitură.

Când stai cu gura complet închisă, inactiv, cu limba atingând cerul gurii şi buze care nu tremură din pricina gândurilor, când mintea urmăreşte pasiv, neaşteptând ceva anume, te simţi ca un bambus gol pe dinăuntru. Şi, dintr-o dată, energia infinită începe să se verse în tine. Te umpli de necunoscut, de misterios, de divin. Bambusul devine flaut şi divinitatea începe să cânte la el. O dată ce eşti gol pe dinăuntru, nu mai există nici o barieră care să împiedice divinitatea să intre în tine.

Meditaţia prin care devii ca un bambus scobit este una dintre cele mai frumoase meditaţii. Încearc-o. Nu trebuie să mai faci nimic altceva. Fii pur şi simplu ca un bambus găurit, şi tot restul se întâmplă. Simţi dintr-o dată că ceva coboară în golul din tine. Eşti ca un uter, şi în tine intră o viaţă nouă, cade o sămânţă. Şi vine un moment când bambusul dispare complet.

Când nu mai există bariere, Buddha explodează dintr-o dată în tine.

Ca un bambus scobit, odihneşte-te în pace cu corpul tău. Odihneşte-te în pace – nu-ţi dori lucruri spirituale, nu-ţi dori raiul, nu-l dori nici măcar pe Dumnezeu. Dumnezeu nu poate fi dorit – când eşti lipsit de dorinţe, el vine la tine. Când eşti lipsit de dorinţe, eşti eliberat. Însuşirea de a fi un Buddha nu poate fi dorită, pentru că dorinţa este marele obstacol. Când nu mai există bariere, Buddha explodează dintr-o dată în tine. Ai deja sămânţa în tine. Când eşti gol, când există spaţiu, sămânţa explodează.

Spune Tilopa:

Ca un bambus scobit, odihnește-te în pace cu corpul tău. Nici dând, nici luând, lasă-ți mintea să se odihnească.

Nu e nimic de dat, nu e nimic de căpătat. Totul e absolut în regulă așa cum e. Nu ai nevoie nici să dai, nici să iei. Te simți pierdut așa cum ești.

Această învățătură orientală a fost foarte greșit înțeleasă în Occident. Occidentalii spun: „Ce învățătură mai e și asta? Atunci oamenii nu se vor mai strădui să ajungă mai sus. Nu vor mai face nici un efort pentru a-și schimba caracterul, pentru a-și transforma apucăturile rele în obiceiuri bune. Atunci ar putea deveni victime ale diavolului". În Occident, sloganul este „Perfecționează-te" – fie în termenii acestei lumi, fie în termenii celeilalte, dar perfecționează-te. Cum să te perfecționezi? Cum să devii mai mare și mai tare? În Orient, noi înțelegem mai profund acest lucru, înțelegem că însuși efortul de „a deveni" este bariera – pentru că deja îți porți cu tine ființa. Nu trebuie să devii nimic, ci doar să-ți dai seama cine ești, atâta tot. Doar să-ți dai seama cine se ascunde în tine. Perfecționează-te, vei fi veșnic neliniștit, pentru că însuși efortul de a te perfecționa te duce pe un drum greșit. Viitorul capătă importanță, scopul capătă importanță, idealurile capătă importanță, în minte se naște dorința. Dorind, pierzi. Lasă dorința să se domolească, să dispară, fii un lac liniștit și, dintr-o dată, vei izbucni în râs, pentru că îți vei da seama că erai deja ceea ce încercai să devii.

Nu e nimic de dat, nu e nimic de căpătat. Totul e absolut în regulă așa cum e.

Tilopa spune: *Nici dând, nici luând, lasă-ți mintea să se odihnească. Mahamudra e ca o minte care se agață de nimic. Astfel exersând, cu timpul vei ajunge la condiția de buddha.*

Ce trebuie să exersezi? Să fii din ce în ce mai în largul tău. Să fii tot mai mult aici și acum. Să fii tot mai mult în acțiune și tot mai puțin în activitate. Să fii tot mai gol pe dinăuntru, mai pasiv. Să fii din ce în ce mai mult un privitor, un observator – indiferent, neașteptând nimic, nedorind nimic. Să fii mulțumit de tine așa cum ești. Să sărbătorești.

Și, atunci, în orice clipă, când lucrurile s-au copt și vine anotimpul potrivit, înflorești într-un buddha.

Acționează în armonie cu natura.

Creativitatea este o stare a conștiinței și a ființei foarte paradoxală. Este acțiune prin inerție, este ceea ce Lao Tzu numește *wei-wu-wei*. Este permisiunea de a se întâmpla ceva în tine. Nu e o acțiune, este o permisiune. Ea devine un canal prin care poate să curgă prin tine întregul. Ea devine un bambus scobit, doar un bambus gol pe dinăuntru.

Și atunci, imediat, ceva începe să se întâmple, pentru că în spatele omului stă ascuns Dumnezeu. Nu trebuie decât să-i faci puțin loc, să-i deschizi un mic canal, ca el să intre în tine. Asta este creativitatea – să-l lași pe Dumnezeu să se întâmple. Creativitatea este o stare religioasă.

De asta spun că poetul e mai aproape de Dumnezeu decât teologul, iar dansatorul e și mai aproape. Filozoful este cel mai departe, deoarece cu cât gândești mai mult, cu atât e mai înalt zidul pe care îl ridici între tine și întreg. Cu cât gândești mai mult, cu atât mai mult ești. Eul nu este decât toate gândurile acumulate în trecut. Când tu nu ești, este Dumnezeu. Asta e creativitatea.

Poetul e mai aproape de Dumnezeu decât teologul, iar dansatorul e și mai aproape. Filozoful este cel mai departe.

Creativitatea înseamnă pur și simplu că te afli în relaxare totală. Nu înseamnă inerție, lipsă de acțiune, înseamnă relaxare, căci din relaxare se va naște multă acțiune. Dar ea nu va fi opera ta, tu vei fi doar un vehicul. În tine va începe un cântec – nu tu ești creatorul lui, el vine de dincolo. El vine întotdeauna de dincolo. Când îl creezi tu, e un cântec banal, lumesc. Când vine în tine, are o frumusețe de nedescris, aduce cu el ceva din necunoscut.

Când a murit marele poet Coleridge, el a lăsat mii de poeme neterminate. Cât era în viață, a fost întrebat de multe ori de ce nu le termină, pentru că unora le lipsea doar unu sau două versuri. Iar el răspundea: „Nu pot. Am încercat, dar când le termin ceva nu merge. Versul meu nu e niciodată în armonie cu ceea ce vine în mine. El devine un blocaj, o piatră care obstrucționează curgerea. Așa că trebuie să aștept. Când ceea ce curge în mine va începe iar să curgă și să completeze poemul, el va fi încheiat, nu înainte".

El a terminat numai câteva poeme, dar acelea sunt de o frumusețe extraordinară, de o mare splendoare mistică. Așa a fost mereu: când poetul

dispare, apare creativitatea. Atunci el e posedat. Da, acesta e cuvântul, posedat. A fi posedat de Dumnezeu înseamnă creativitate.

Simone de Beauvoir a spus: „Viaţa e ocupată atât cu a se perpetua cât şi cu a se depăşi; dacă tot ce face ar fi să se menţină, atunci a trăi ar însemna doar a nu muri". Iar omul care nu creează nu face decât să nu moară, atâta tot. Viaţa lui nu are profunzime. Viaţa lui nu e încă viaţă, ci doar o prefaţă; cartea vieţii lui încă n-a început. S-a născut, e adevărat, dar nu e viu.

Când devii creator, când îi dai voie creativităţii să se întâmple în tine, când începi să cânţi un cântec care nu e al tău, despre care nu poţi să spui „E al meu", şi pe care nu poţi să-ţi pui semnătura, atunci viaţa prinde aripi, ia avânt. Avântul e în creativitate. Altfel, cel mult am continua să ne perpetuăm. Creativitatea nu înseamnă să dai naştere unui copil. Tu vei muri, iar copilul va fi aici pentru a perpetua viaţa. Însă nu e destul să perpetuezi dacă nu începi să te şi depăşeşti – iar depăşirea are loc numai atunci când ceva de dincolo vine în contact cu tine.

Când devii creator, când îi dai voie creativităţii să se întâmple în tine.

Acesta este punctul de transcendenţă – depăşirea. Şi în depăşire, se întâmplă minunea: nu eşti, şi totuşi, pentru prima dată, eşti.

Esenţa înţelepciunii este să acţionezi în armonie cu natura. Acesta este mesajul tuturor misticilor mari: Lao Tzu, Buddha, Bahauddin, Sosan, Sanai. Animalele acţionează în mod inconştient în armonie cu natura. Omul trebuie să acţioneze în armonie cu natura în mod conştient, pentru că omul are conştiinţă. Omul poate să aleagă să nu acţioneze în armonie, de aici marea responsabilitate.

Omul are responsabilitate. Numai omul are responsabilitate, asta este grandoarea lui. Nici un alt animal nu e responsabil – el acţionează pur şi simplu în armonie, nu are cum să se abată de la drumul cel bun. Animalul funcţionează aşa cum funcţionezi tu în somn profund.

Când dormi profund, şi tu eşti în armonie cu natura. De asta somnul profund este atât de revigorant, atât de relaxant. Doar câteva minute de somn profund şi eşti iarăşi tânăr şi proaspăt, şi tot praful pe care l-ai adunat, toată oboseala şi toată plictiseala dispar. Ai intrat în contact cu sursa.

Dar ăsta e un mod animalic de a intra în contact cu sursa; somnul este un mod animalic de a intra în contact cu sursa. Animalele au poziţie orizontală,

omul are poziție verticală. Când vrei să dormi, trebuie să adopți o poziție orizontală. Numai în poziție orizontală poți să adormi, ți-ar fi foarte greu să adormi stând în picioare. Trebuie să te întorci cu milioane de ani în urmă, exact ca atunci când erai animal. Te afli la orizontală, paralel cu pământul; dintr-o dată începi să-ți pierzi conștiința, dintr-o dată nu mai ești responsabil. Acest factor a fost motivul pentru care Sigmund Freud a ales divanul pentru pacient. Nu pentru confortul pacientului, ci ca o strategie. O dată ce pacientul se află la orizontală, el începe să fie iresponsabil. Și până când nu se simte liber să spună tot felul de lucruri, nu va vorbi inconștient. Dacă ar rămâne în poziție verticală, ar rămâne responsabil și ar judeca permanent dacă să spună sau nu un lucru. S-ar cenzura. Atunci când stă culcat la orizontală pe pat – și psihanalistul stă în spate, nu-l vede – dintr-o dată e iarăși ca un animal, nu are nici o responsabilitate. Începe să dezvăluie lucruri pe care nu le-ar fi spus niciodată unui străin. Începe să spună lucruri care se află adânc îngropate în subconștientul lui, acele lucruri subconștiente încep să iasă la suprafață. Este o strategie, o strategie freudiană de a-l face pe pacient neajutorat ca un copil sau ca un animal.

O dată ce nu te simți responsabil, devii natural. Iar psihoterapia este de mare ajutor, ea te relaxează. Tot ce ai reprimat iese la suprafață și, după aceea, se evaporă. După ce treci prin psihanaliză ieși mai puțin împovărat, devii mai natural, ești mai mult în armonie cu natura și cu tine. Ăsta este înțelesul lui a fi sănătos.

Dar asta este întoarcere, asta este regresie. Este mersul în pivniță. Există un alt mod de depășire, și acela este mersul în pod – nu calea lui Sigmund Freud, ci calea lui Buddha. Te poți depăși fiind în contact cu natura în mod conștient. Și asta este esența înțelepciunii – să fii în armonie cu natura, cu ritmul firesc al universului. Și ori de câte ori ești în armonie cu ritmul firesc al universului ești poet, ești pictor, ești muzician, ești dansator.

Încearcă. Uneori stând sub un copac, intră în armonie în mod conștient. Fii una cu natura, lasă granițele să se dizolve. Contopește-te cu copacul, cu iarba, cu vântul și, dintr-o dată, vei constata că ți se întâmplă ceva ce nu ți s-a mai întâmplat niciodată. Ochii tăi încep să aibă halucinații: copacii

sunt mai verzi decât au fost vreodată, trandafirii sunt mai trandafirii, şi totul pare luminos. Şi, dintr-o dată, îţi vine să cânţi un cântec, neştiind de unde vine. Picioarele tale sunt gata să danseze; simţi dansul fremătându-ţi în vene, auzi sunetul muzicii.

Asta e starea de creativitate. A fi în armonie cu natura, a fi în acord cu viaţa, cu universul, este calitatea de bază a stării de creativitate.

Lao Tzu i-a dat un nume frumos, *wei-wu-wei*, acţiune prin inacţiune. O poţi numi „linişte creatoare" – un proces care îmbină două stări aparent incompatibile, activitate supremă şi relaxare supremă.

Ăsta este paradoxul creativităţii. Dacă vezi un pictor pictând, este cert că este activ, extrem de activ, nebuneşte de activ – e numai acţiune. Sau dacă vezi un dansator dansând, el este numai acţiune. Şi totuşi, în adâncul lui, nu există nici un actor, nici un executant, există numai linişte. De asta spun că creativitatea este o stare paradoxală. Toate stările frumoase sunt paradoxale. Cu cât te înalţi mai sus, cu atât pătrunzi mai adânc în paradoxul realităţii. Acţiune supremă cu relaxare supremă – la suprafaţă e multă acţiune, în adâncime nu se întâmplă nimic, sau *numai* nimic se întâmplă. Liniştea creatoare este acţiunea supremă – preţioasa suplеţe, simplitatea, spontaneitatea şi libertatea care curg din noi, sau mai degrabă prin noi, când eul nostru şi eforturile noastre conştiente cedează în faţa unei puteri care nu e a lor.

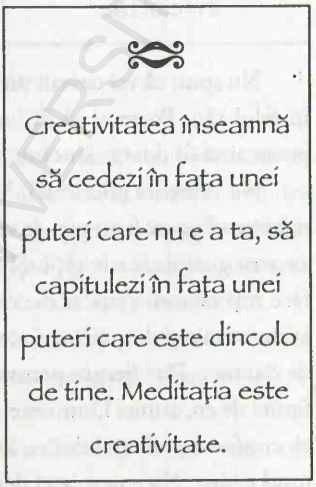

Creativitatea înseamnă să cedezi în faţa unei puteri care nu e a ta, să capitulezi în faţa unei puteri care este dincolo de tine. Meditaţia este creativitate. Iar atunci când eul dispare, rana din tine dispare; eşti vindecat, eşti întreg. Eul este boala ta. Iar atunci când eul dispare, nu mai eşti adormit, începi să curgi. Începi să curgi împreună cu imensa curgere a existenţei.

Norbert Weiner a spus: „Noi nu suntem materie care stă locului, ci şabloane care se perpetuează, vârtejuri de apă într-un râu veşnic curgător". Atunci nu mai eşti un eu, ci un eveniment, sau un şir de evenimente, un proces. Atunci eşti un proces, nu un lucru. Conştiinţa nu e un lucru, e un proces – noi am făcut-o un lucru. În momentul în care o numeşti „Eu", ea

Nu spun că vei deveni
un Picasso sau
un Shakespeare.
Vei deveni creator
în felul tău.

devine un lucru, definit, îngrădit, adormit, stagnat, şi începi să mori.

Eul este moartea ta, iar moartea eului este începutul adevăratei tale vieţi. Adevărata viaţă e creativitatea.

Nu trebuie să te duci la vreo şcoală pentru a învăţa creativitatea. Tot ce trebuie este să intri în tine şi să ajuţi eul să se dizolve. Nu-l susţine, nu-l întări, nu-l alimenta. Şi când eul nu mai e, totul e adevăr, totul e frumos. Şi atunci tot ce se întâmplă e bun.

Nu spun că vei deveni un Picasso sau un Shakespeare. Vei deveni creator în felul tău. Poate ai să fii bucătar, dar şi atunci va exista creativitate. Sau poate ai să fii doar măturător, dar şi atunci va exista creativitate.

Nu va exista plictiseală. Vei deveni inventiv în lucruri mărunte. Chiar şi măturatul poate fi un gen de venerare, o rugăciune, aşa că orice vei face atunci va avea gustul creativităţii. Şi nu avem nevoie de mulţi pictori – dacă ne-am face toţi pictori, viaţa ar deveni foarte grea. Nu avem nevoie de mulţi poeţi; avem nevoie şi de grădinari, avem nevoie şi de ţărani, avem nevoie de tot felul de oameni. Dar fiecare persoană poate să fie creatoare. Dacă meditează şi e lipsită de eu, atunci Dumnezeu începe să curgă prin ea. Conform capacităţilor ei, conform potenţialului ei, Dumnezeu începe să ia diferite forme. Şi atunci totul e bine. Nu e nevoie să devii renumit. Un om cu adevărat creator nu ţine neapărat să ajungă faimos; nu are nevoie. Este atât de împlinit în ceea ce face, este atât de mulţumit cu ce e şi unde e, încât nu mai are nici o dorinţă. Când eşti creator, dorinţa dispare. Când eşti creator, ambiţia dispare. Când eşti creator, eşti deja ceea ce ai vrut întotdeauna să fii.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cinci obstacole

Natura îi dă fiecăruia energie creatoare. Aceasta devine distructivă numai atunci când e obstrucționată, când curgerea ei firească este împiedicată.

Conștiința de sine

Conștiința de sine este o boală. Conștiința e sănătate, conștiința de sine este o boală – ceva a mers prost. A apărut un anumit nod, un anumit complex. Râul conștiinței nu curge firesc, ceva străin a intrat în râul conștiinței. Ceva străin, ceva pe care râul nu-l poate absorbi, ceva care nu poate să facă parte din râu... ceva care se opune la a face parte din râu.

Conștiința de sine înseamnă morbiditate. Conștiința de sine este o stare înghețată, blocată. Este ca o baltă murdară care nu curge, doar seacă, se evaporă și moare. Și, firește, pute.

Așa că primul lucru care trebuie înțeles este diferența dintre conștiința de sine și conștiință.

Conștiința nu are nici o idee despre „Eu", despre ego. Ea nu are nici o idee despre separarea individului de existență. Ea nu cunoaște bariere, nu cunoaște granițe. Ea este una cu existența, este în unitate deplină. Nu există nici un conflict între individ și întreg. Unitatea se varsă în întreg, iar întregul se varsă în unitate. Este ca respirația: inspiri, expiri; când inspiri, întregul intră în tine, iar când expiri, tu intri în întreg. E o curgere constantă, o împărtășire constantă. Întregul ți se oferă continuu, tu te oferi continuu întregului. Echilibrul nu se pierde niciodată.

Dar la omul conștient de sine ceva a mers prost. El ia, dar nu dă niciodată. Acumulează întruna și e incapabil de a împărtăși. El se înconjoară întruna de granițe, pentru ca nimeni să nu-i „încalce proprietatea". Se înconjoară mereu cu indicatoare „Trecerea interzisă". Și, încetul cu încetul, devine un mormânt, o ființa moartă – pentru că viața înseamnă a împărtăși.

Sinele e un lucru mort, e viu numai cu numele. Conştiinţa este viaţă infinită, viaţă abundentă. Ea nu cunoaşte graniţe. Dar, în mod obişnuit, fiecare e conştient de sine.

A fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient. Acest paradox trebuie înţeles: a fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient, şi a fi inconştient de sine – sau a fi conştient de nesine – înseamnă a fi conştient. Iar atunci când nu mai există sine, când această entitate micuţă dispare, ai ajuns la adevăratul sine cu S mare – numeşte-l sinele suprem, sinele tuturor. El este atât non-sine, în sensul că nu e numai al tău, cât şi sinele suprem, pentru că este sinele tuturor. Îţi pierzi centrul micuţ şi dobândeşti centrul existenţei însăşi. Devii dintr-o dată infinit, dintr-o dată nu mai eşti legat, nu mai eşti în colivie, şi prin tine începe să curgă o forţă infinită. Devii un vehicul – liber, fără obstacole. Devii un flaut şi Krishna poate să cânte prin tine. Devii doar un culoar – pustiu, fără nimic al tău. Asta este ceea ce numesc eu capitulare.

> A fi conştient de sine înseamnă a fi inconştient.

Conştiinţa de sine este o atitudine de necapitulare – este atitudinea de conflict, de luptă, de încleştare. Omul conştient de sine se luptă cu existenţa, şi e firesc ca atunci când te lupţi cu existenţa să fii continuu înfrânt. Fiecare pas e un pas spre o altă şi altă înfrângere. Frustrarea ta este certă, eşti condamnat chiar de la început, pentru că nu poţi menţine acest sine împotriva universului. Este cu neputinţă, nu poţi exista separat. Nu poţi fi călugăr.

Am spus bine „călugăr". Călugărul este un individ care încearcă să fie el însuşi, care încearcă să-şi definească graniţele, şi care încearcă să existe separat de această existenţă totală. Întregul lui efort este egoist, adică determinat de eu, de ego. El e menit să dea greş. Nici un călugăr nu poate să reuşească.

Poţi reuşi numai împreună cu Dumnezeu, niciodată împotriva lui. Poţi reuşi numai împreună cu întregul, niciodată împotriva lui. Aşa că dacă eşti frustrat, profund nefericit, ia aminte: tu creezi acea nefericire. Şi o creezi printr-un truc subtil: lupţi împotriva întregului.

S-a întâmplat că, în urma unor ploi abundente, râul din sat s-a umflat. Oamenii au venit în fugă la Mulla Nasruddin şi i-au spus: „Nevasta ta a căzut în râu. Fugi repede! Salveaz-o!".

Nasruddin a fugit. A sărit în râu şi a început să înoate împotriva curentului. Oamenii care se adunaseră să vadă au strigat: „Ce faci,

Nasruddin? Nevasta ta nu poate să înoate împotriva curentului, apele umflate au dus-o la vale".

Nasruddin a spus: „Ce tot vorbiți voi acolo? Îmi cunosc nevasta, ea știe să meargă *numai* împotriva curentului!".

Eul este întotdeauna un efort de a merge împotriva curentului. Oamenilor nu le place să facă lucruri ușoare. Înainte de a le face, ei vor să le facă mai grele, mai dificile. Oamenilor le plac lucrurile grele. De ce? Pentru că atunci când te confrunți cu un lucru greu, eul tău devine mai subtil, mai ascuțit; există o provocare.

Când primul grup de alpiniști a ajuns în vârful Everestului, cineva l-a întrebat pe Edmund Hillary: „De ce v-ați asumat un așa risc? Au murit atâția înaintea voastră, fără să fi reușit să ajungă în vârf". Cel care întreba nu putea să înțeleagă de ce oamenii continuau să încerce să escaladeze Everestul și să-și piardă viața. Ce rost avea? Ce dobândeau?

Eul este întotdeauna un efort de a merge împotriva curentului. Oamenilor nu le place să facă lucruri ușoare.

Se spune că Edmund Hillary a răspuns: „Nu aveam liniște atâta timp cât Everestul rămânea necucerit. Trebuia să-l cucerim!". Nu era nimic de câștigat, dar însuși faptul că Everestul rămânea necucerit era o provocare. O provocare pentru cine? Pentru eu.

Uită-te la viața ta – câte lucruri faci din cauza eului! Vrei o casă mare; ai putea trăi foarte confortabil în casa ta așa cum e, dar tu vrei un palat. Acel palat nu e pentru tine, acel palat e pentru eul tău. Ai putea s-o duci foarte bine așa cum ești, dar tu continui să acumulezi bani – banii ăia nu sunt pentru tine, banii ăia sunt pentru eul tău. Cum poți să stai liniștit dacă n-ai ajuns cel mai bogat om din lume?

Dar ce ai să realizezi ajungând cel mai bogat om din lume? Ai să fii din ce în ce mai nefericit, pentru că din conflict rezultă numai nefericire. Nefericirea e un indiciu că ești în conflict. Nu arunca responsabilitatea în seama altcuiva. Oamenii se pricep foarte bine la a găsi explicații logice. Dacă sunt nefericiți, spun: „Ce putem să facem? Karma vieților trecute ne face nefericiți".

Prostii! Karma vieților trecute trebuie să te fi făcut nefericit, dar în viețile trecute! De ce ar fi așteptat până acum? E ușor să dai vina pe viețile trecute. Ce poți să faci? Trebuie să fii așa cum ești, acum nu se poate face nimic.

Trecutul nu poate fi îndreptat, nu poți să-l ștergi printr-o fluturare a mâinii. Nu există nici un truc magic care să te ajute să ștergi trecutul. El s-a întâmplat, și s-a întâmplat pe vecie; acum o să rămână absolut, n-ai cum să-l schimbi.

Trecutul nu poate fi îndreptat, nu poți să-l ștergi printr-o fluturare a mâinii. Nu există nici un truc magic care să te ajute să ștergi trecutul. El s-a întâmplat, și s-a întâmplat pe vecie; acum o să rămână absolut, n-ai cum să-l schimbi. Asta te ușurează de povară, și te gândești: „E în regulă, trebuie să fii nefericit din cauza karmelor trecute".

Poți arunca responsabilitatea în seama diavolului, așa cum fac creștinii. Hindușii continuă să dea vina pe karmele trecute, iar creștinii continuă să dea vina pe diavol, căci el le întinde mereu capcane. Nu tu ești răspunzător de faptul că ești nefericit, ci diavolul care te prinde în capcana nefericirii și te atrage în jos spre iad.

Cine își bate capul cu tine? De ce și-ar bate capul acest diavol cu tine?

Apoi mai sunt marxiștii, socialiștii, comuniștii – ei spun că oamenii sunt nefericiți din cauza structurii sociale, a sistemului economic. Mai sunt și freudienii, psihanaliștii; ei spun că de vină e relația copil-mamă. Dar întotdeauna altceva sau altcineva e de vină, niciodată tu.

Iar eu vreau să-ți spun că tu ești de vină. Dacă ești nefericit, tu și numai tu ești răspunzător de acest lucru. Nici trecutul, nici structura socială, nici sistemul economic – nimic nu o să te ajute. Dacă vei rămâne tu, în orice tip de societate, vei rămâne nefericit. Vei rămâne nefericit în orice sistem economic, vei rămâne nefericit în orice lume – dacă vei rămâne tu.

Și prima schimbare, schimbarea de bază, se petrece când începi să abandonezi acest conflict cu existența. Ăsta este singurul înțeles al îndemnului accentuat al tuturor religiilor „Leapădă-te de eu". De fapt, ele spun „Abandonează conflictul". Aș vrea să explic mai bine acest lucru, pentru că „Leapădă-te de eu" pare prea metafizic. Eul? Unde este eul? Ce este eul? Cuvântul pare să fie cunoscut, familiar multora, dar e totuși prea vag, nu este înțeles. Pentru ca totul să fie mai practic, eu îți spun: renunță la conflict, pentru că eul este un produs secundar al atitudinii tale conflictuale.

Oamenii vorbesc de cucerirea naturii, de cucerirea diverselor lucruri. Cum poți să cucerești natura, când faci parte din ea? Cum poate să cucerească partea întregul? E o prostie, o tâmpenie! Cu întregul poți fi în armonie, sau poți fi în disonanță, în discordanță – pe scurt, în conflict. Discordanța are ca rezultat nefericirea; armonia are ca rezultat fericirea. Armonia duce în mod firesc la liniște deplină, la bucurie, la încântare. Conflictul duce la neliniște, stres, încordare.

Eul nu e decât toate tensiunile pe care le-ai creat în jurul tău. Nu era nevoie de eu dintr-un bun început, dar oamenii l-au creat și continuă să o facă. De ce? De ce sinele continuă să fie creat? Pentru că adevăratul sine este necunoscut. Este foarte greu de trăit fără un sine, așa că noi creăm un pseudo-sine, un înlocuitor al adevăratului sine, care este necunoscut.

De fapt, adevăratul sine nu ajunge niciodată să fie total cunoscut; el rămâne misterios, inefabil, indescriptibil. Adevăratul sine este atât de vast încât nu îl poți cuprinde, și atât de misterios încât nu poți să-i pătrunzi esența. Adevăratul sine este sinele întregului. Intelectului uman îi este cu neputință să-l pătrundă, să-l cântărească, să-l contemple.

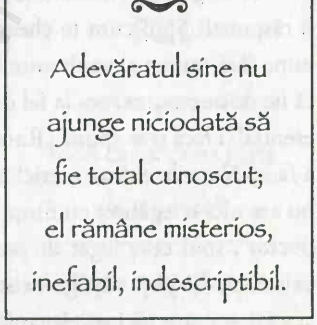

Am auzit o poveste cu un înțelept care a fost chemat la Alexandru cel Mare. Și Alexandru l-a întrebat: „Am auzit că ai ajuns să-l cunoști pe Dumnezeu, așa că te rog să-mi spui și mie, să mă luminezi, ce este Dumnezeu". Înțeleptul a spus: „Lasă-mă cel puțin douăzeci și patru de ore să mă gândesc la asta. Au trecut douăzeci și patru de ore, și Alexandru aștepta foarte nerăbdător. Înțeleptul a venit și a spus: „Mai am nevoie de șapte zile". Au trecut și cele șapte zile, și Alexandru era mai mult decât nerăbdător. Înțeleptul a revenit și a spus: „Mai am nevoie de un an". Alexandru s-a enervat și a spus: „Cum adică mai ai nevoie de un an? Știi, sau nu știi? Dacă știi, știi – spune-mi. De ce pierzi timpul?".

Înțeleptul a râs și a spus: „Cu cât mă gândesc mai mult, cu atât mai mult devine incognoscibil. Cu cât știu mai mult, cu atât mi-e mai greu să știu. Douăzeci și patru de ore am tot încercat, dar mi-a alunecat printre degete. E foarte lunecos – e ca mercurul. Apoi am cerut șapte zile. Nici ele nu mi-au fost de nici un folos. Acum te rog să-mi mai dai măcar un an, și sunt sigur că am să pot veni cu o definiție".

Cunoaşterea adevăratului sine este grea.

Înţeleptul s-a descurcat bine. Trebuie să fi fost cu adevărat înţelept, pentru că n-ai cum să defineşti adevăratul sine.

Dar omul nu poate să trăiască fără un sine, căci s-ar simţi foarte gol. S-ar simţi ca o roată fără butuc, ca o circumferinţă fără centru. Nu, e greu să trăieşti fără un sine.

Cunoaşterea adevăratului sine este grea; trebuie să străbaţi un drum lung până să ajungi acasă. Trebuie să baţi la multe uşi până să ajungi la uşa cea bună. Dar există un truc simplu, pentru a scăpa de toată această corvoadă. Trucul e să-ţi creezi un sine fals. E greu să cultivi trandafiri adevăraţi; poţi să-ţi procuri trandafiri de plastic. Ei nu te păcălesc pe tine, dar îi păcălesc pe vecini. Ăsta este rolul sinelui, al eului. Pe tine nu te poate păcăli – tu ştii bine că tu însuţi nu ştii cine eşti, dar măcar îi poate păcăli pe vecini. Măcar în lumea exterioară ai o anumită etichetă cu cine eşti.

Te-ai gândit vreodată la asta? Dacă cineva te întreabă „Cine eşti?", ce îi răspunzi? Spui cum te cheamă. Numele nu e al tău, pentru că ai venit pe lume fără nume; ai venit anonim. Nu e proprietatea ta, ţi-a fost dat. Şi putea să fie oricare nume, era la fel de bun; numele e arbitrar. El nu e în nici un fel esenţial. Dacă ţi se spune „Ram", bine; dacă ţi se spune „Hari", tot bine, n-are a face. Numele e doar o etichetă; e nevoie de el ca să ţi se spună cumva, dar nu are nici o legătură cu fiinţa ta. Sau, la întrebarea „Cine eşti?", spui: „Sunt doctor", spui ceva legat de profesia ta, nu despre tine. Spui cum îţi câştigi existenţa. Îţi poţi câştiga existenţa ca inginer, sau ca doctor, sau ca om de afaceri – n-are nici o relevanţă. Asta nu spune nimic despre tine, nu spune nimic despre viaţa ta, spune ceva despre traiul tău.

Sau spui numele tatălui tău, numele mamei tale, arborele genealogic – şi astea sunt irelevante pentru că nu te definesc. Faptul că te-ai născut într-o anumită familie este accidental; puteai la fel de bine să te fi născut în altă familie, şi nici n-ai fi observat diferenţa. Astea sunt doar trucuri utilitare – şi omul devine un sine. Acest sine este un pseudo-sine, un sine creat, fabricat, de casă. Iar adevăratul tău sine rămâne ascuns în ceaţă şi mister.

Se spune că un francez traversa deşertul însoţit de un ghid arab. Nu trecea zi ca arabul să nu îngenuncheze pe nisipul arzător şi să-l invoce pe Dumnezeul lui. În cele din urmă, necredinciosul l-a întrebat pe arab: „De unde ştii că există un Dumnezeu?".

Călăuza l-a ţintuit o clipă cu privirea pe păgân, apoi a răspuns: „De unde ştiu că există un Dumnezeu? De unde am ştiut azi noapte că a trecut pe lângă noi o cămilă şi nu un om? Oare nu după urma lăsată de copita ei în nisip? Şi arătând spre soarele care sta să apună la orizont, adăugă: „Urma aceea nu e de om".

Sinele tău nu poate fi creat de tine; el nu poate fi fabricat de om. Ţi-ai adus sinele cu tine, eşti tu. Cum să-l creezi? Pentru a-l crea, trebuie să existi tu în primul rând. La asta se referă creştinii, mahomedanii, hinduşii când spun că omul este o creatură. Asta înseamnă că omul nu s-a creat singur, atâta tot. Creatorul se află ascuns undeva în necunoscut. Noi am ieşit dintr-o sursă de viaţă misterioasă. Sinele tău nu-i al tău! Acest sine fals nu-i al tău pentru că tu l-ai creat; iar adevăratul sine nu e al tău, el e încă în Dumnezeu, eşti încă înrădăcinat în Dumnezeu.

Acest sine fals pe care continuăm să-l purtăm în viaţa noastră ca pe un drapel este mereu în pericol de a fi vătămat. El e foarte fragil, foarte slab, şi e normal să fie aşa pentru că e făcut de om. Cum ar putea să facă omul ceva fără de moarte? El însuşi trebuie să treacă prin multe morţi, aşa că ce produce el este întotdeauna muritor. De aici teama, teama constantă că „S-ar putea să mă pierd. S-ar putea ca sinele meu să se distrugă". Fiinţa ta tremură permanent de frică, nu poţi fi niciodată sigur de acest sine fals al tău, ştii că e fals. Poate eviţi să recunoşti, dar ştii că e fals. E încropit, e fabricat; e mecanic, nu organic.

Cum ar putea să facă omul ceva fără de moarte?

Ai remarcat diferenţa dintre o unitate organică şi o unitate mecanică? Poţi să faci un motor de maşină. Cumperi piese de pe piaţă şi le asamblezi, şi motorul începe să funcţioneze ca o unitate. La fel şi un aparat de radio. Cumperi componente de pe piaţă, le asamblezi, şi aparatul funcţionează ca o unitate. Cumva, el ajunge să aibă un sine. Nici o componentă nu poate funcţiona singură ca aparat de radio, toate componentele laolaltă funcţionează ca radio. Totuşi, unitatea este mecanică, impusă din afară, nu s-a format singură. Dar când arunci sămânţa în sol, acea sămânţă moare în sol şi răsare o plantă. Această unitate este organică. Ea nu este forţată din afară, unitatea se afla în sămânţa însăşi. Sămânţa încolţeşte, adună o mie şi unul de lucruri din pământ, din aer, de la soare, de la cer, însă unitatea iese din ea. Pe primul

loc e centrul, apoi vine circumferința. La o unitate mecanică, mai întâi e circumferința, apoi centrul.

Omul este o unitate organică. Ai fost semănat într-o zi, ca orice copac; în solul din uterul mamei ai început să-ți alcătuiești circumferința. Mai întâi a fost centrul, centrul a precedat circumferința, dar acum ai uitat de tot de centru. Trăiești pe circumferință, și crezi că asta este toată viața ta. Această circumferință, și traiul continuu pe ea, creează un fel de sine, un pseudo-sine, care îți dă sentimentul că, da, ești cineva. Însă acest pseudo-sine tremură mereu, din cauză că nu are în el unitate organică. De aici frica de moarte. Dacă ți-ai cunoaște adevăratul sine, nu ți-ar mai fi frică de moarte, nici nu s-ar pune problema morții, pentru că unitatea organică nu moare niciodată. Unitatea organică este nemuritoare. Numai unitățile mecanice sunt îmbinate și mor. Tot ce este îmbinat, într-o zi se desface. Unitatea mecanică are un început și un sfârșit. Unitatea organică e fără de început și fără de sfârșit – ea este un proces etern.

Omul este o unitate organică. Ai fost semănat într-o zi, ca orice copac; în solul din uterul mamei ai început să-ți alcătuiești circumferința. Mai întâi a fost centrul, centrul a precedat circumferința, dar acum ai uitat de tot de centru. Trăiești pe circumferință, și crezi că asta este toată viața ta.

Îți cunoști centrul? Dacă nu îl cunoști, atunci îți va fi permanent frică. Conștiința de sine se teme mereu, tremură mereu. Și ai întotdeauna nevoie de susținerea celorlalți – ai nevoie de cineva care să te aprecieze, de cineva care să te aplaude, de cineva care să-ți spună ce frumos ești și ce inteligent. Ai nevoie ca cineva să-ți spună aceste lucruri, ca o sugestie hipnotică, astfel încât să poți crede că, da, ești inteligent, ești frumos, ești puternic. Dar esența este că depinzi de alții.

Vine un prost la tine și îți spune că ești foarte inteligent – și, în realitate, numai unui prost poți să-i pari inteligent. Dacă ar fi mai inteligent decât tine, firește că nu i-ai mai părea inteligent. Așadar, vine un prost și îți certifică inteligența și ești foarte fericit. Poți să-i pari frumos numai unui urât. Dacă ar fi mai frumos decât tine, i-ai părea urât – pentru că totul e relativ. Dar urâtul îți certifică faptul că ești frumos, și ești extrem de fericit.

Ce inteligență e asta care trebuie să fie certificată de proști? Ce frumusețe e asta care trebuie certificată de urâți? Și una, și cealaltă sunt absolut false. Dar noi continuăm să căutăm în lumea exterioară un sprijin pentru eul nostru, o mică susținere, o proptea. Altfel, există pericolul ca în orice clipă eul nostru să se prăbușească. Așa că trebuie să-l susținem din partea asta și din aia, și continuu apar griji.

De asta ești mai fermecător când ești singur – pentru că nu îți faci griji. Nu e nimeni să te vadă. Ești mai inocent când ești singur – ești mai inocent în baie, semeni mai mult cu un copil. Stai în fața oglinzii și te strâmbi, și îți face plăcere. Dar dacă îți dai seama că băiețelul tău se uită pe gaura cheii, imediat ești cu totul altfel. Acum e în joc eul tău. De asta se tem atât de tare oamenii de ceilalți. Când sunt singuri, nu-și fac griji pentru eul lor.

Am auzit o frumoasă poveste zen.

Un maestru zen picta o ideogramă, și îl pusese pe discipolul său șef să stea lângă el pentru a-i spune când ideograma era perfectă. Discipolul era îngrijorat, pentru că nu-l văzuse niciodată pe maestru făcând ceva imperfect. Însă în ziua aceea lucrurile mergeau prost. Maestrului nu-i ieșea nimic; cu cât se străduia mai mult, cu atât ideograma era un dezastru.

În Japonia și în China, arta caligrafiei se practică pe hârtie de orez, o hârtie specială, foarte sensibilă, foarte delicată. Nu trebuie să eziți o clipă, altfel în locul în care mâna a ezitat pătrunde mai multă cerneală în hârtie și ideograma e compromisă. Un ochi avizat va spune imediat: „Asta nu e deloc o scriere zen" – pentru că scrierea zen trebuie să fie spontană, să curgă; ea nu are ezitări, nu se împiedică.

Maestrul tot încerca, începuse să transpire, iar discipolul clătina din cap și spunea: „Nu, nu e perfectă". Și, din cauza atâtor încercări, cerneala era pe terminate, așa că maestrul i-a spus discipolului: „Du-te afară și mai prepară niște cerneală". În timp ce discipolul era afară și prepara cerneala, maestru reuși să picteze o ideogramă impecabilă, o operă de artă. Când discipolul se întoarse, rămase înmărmurit, apoi spuse: „Maestre, asta e perfectă! Cum ai făcut, ce s-a întâmplat?". Maestrul a râs și a răspuns: „Mi-am dat seama de un lucru – prezența ta, însăși ideea că există aici cineva care să aprecieze sau să

condamne, care să spună da sau nu, mi-au tulburat liniștea interioară. Acum n-am mai fost tulburat. Și uite așa am ajuns să știu că ceea ce încercam eu să fac perfect nu era perfect din cauza prezenței tale".

Dă-ți silința să faci ceva perfect, și nu va ieși perfect. Fă acel ceva în mod firesc, natural, și va fi perfect. Natura e perfectă; efortul e imperfect. Așa că ori de câte ori te străduiești prea mult să faci ceva, îl strici.

Toată lumea vorbește frumos, fiecare e un orator, oamenii vorbesc toată viața. Dar ia un om, suie-l pe o estradă și spune-i să vorbească unei mulțimi, și dintr-o dată devine tâmpit; uită dintr-o dată tot, nu poate să scoată o vorbă. Sau, dacă reușește să vorbească, vorbirea lui nu e firească, nu curge. Ce s-a întâmplat? Știai că omul ăsta vorbește foarte cursiv, foarte frumos cu prietenii, cu soția, cu copii. Ei sunt tot oameni, aceiași oameni, de ce pe estradă i s-a făcut frică? Pentru că a devenit conștient de sine. Acum era în joc eul lui, se străduia să se achite foarte bine de sarcina de a vorbi mulțimii.

Când ești conștient de tine ai necazuri, manifești simptome că nu știi cine ești.

Ascultă bine: ori de câte ori te străduiești să te achiți bine de ceva, cauți hrană pentru eu. Când ești natural și lași lucrurile să se întâmple, ele sunt perfecte, și atunci nu e nici o problemă. Când ești natural și lași lucrurile să se întâmple, Dumnezeu e în spatele tău. Când ți-e frică, când tremuri, când te străduiești să dovedești ceva, l-ai pierdut pe Dumnezeu. În frica ta, ai uitat de el. Te uiți mai mult la oameni și uiți de sursa ta.

Conștiința de sine devine o slăbiciune. Un om care este inconștient de sine este puternic, dar puterea lui nu are nimic de a face cu el, ea vine de dincolo.

Când ești conștient de tine ai necazuri, manifești simptome că nu știi cine ești. Însuși faptul că ești conștient de tine dovedește că n-ai ajuns încă acasă.

Pe lângă Mulla Nasruddin a trecut o fată drăguță, și el s-a întors să se uite după ea. Soția lui s-a bosumflat și a spus: „De fiecare dată când vezi o fată drăguță uiți că ești însurat".

„Aici greșești", spuse Mulla Nasruddin. „Nimic nu mă face mai conștient de acest lucru!".

Conştiinţa de sine arată că omul nu e deloc conştient de sine. Nu ştie cine este. Dacă ar şti, n-ar căuta părerea altora. Nu şi-ar face griji în legătură cu ce spun alţii despre el – lucrul ăsta este lipsit de importanţă! De fapt, nimeni nu spune nimic despre nimeni. Ori de câte ori cineva spune ceva despre altcineva, vorbeşte despre el însuşi.

Mă aflam într-o zi în Jaipur, şi a venit un om la mine şi mi-a spus: „Eşti divin!". Eu am răspuns: „Ai dreptate!". În timp ce stăteam de vorbă a mai venit un om, care era foarte pornit împotriva mea, şi mi-a spus: „Eşti aproape diabolic!". „Ai dreptate!", am răspuns eu. Primul bărbat a cam intrat la idei. El a spus: „Cum adică? Şi mie, şi omului ăsta ne-ai spus acelaşi lucru, dar nu se poate să avem amândoi dreptate". La care, i-am spus: „Nu numai doi, ci milioane de oameni pot să aibă dreptate în privinţa mea, pentru că ce spun ei despre mine spun despre ei înşişi. Cum să mă cunoască pe mine când nu s-au cunoscut încă nici pe ei înşişi? Ce spun ei e interpretarea lor". Omul m-a întrebat: „Atunci, cine eşti? Dacă interpretarea mea este că eşti divin, iar interpretarea lui este că eşti diavol, cine eşti?". „Sunt eu însumi. N-am nici o interpretare despre mine, şi nici n-am nevoie. Sunt mulţumit că sunt eu însumi, indiferent ce înseamnă asta. Sunt fericit că sunt eu însumi".

Nimeni nu poate să spună ceva despre tine. Tot ce spun oamenii e despre ei înşişi. Însă tu tremuri de frică, din cauză că te agăţi de un centru fals. Acel centru fals depinde de alţii, aşa că întotdeauna te uiţi la ce spun oamenii despre tine. Şi mereu îi urmezi pe alţii, mereu te străduieşti să îi mulţumeşti. Încerci mereu să fii respectabil, te străduieşti mereu să-ţi împodobeşti eul. Lucrul ăsta este sinucigaş.

Decât să te deranjeze ce spun alţii, ar trebui să începi să cauţi în tine. Aflarea adevăratului sine nu e prea ieftină. Dar oamenii umblă mereu după lucruri ieftine.

Când durerea de spate a lui Mulla Nasruddin a devenit insuportabilă, acesta şi-a luat inima în dinţi şi s-a dus la un specialist să-i pună un diagnostic.

„Ei bine, spuse doctorul, problema ta poate fi rezolvată printr-o operaţie, două săptămâni de stat în spital şi şase luni de stat la orizontală".

„Domnule doctor, dar eu nu-mi pot permite atâta cheltuială. E prea scump!" a spus Nasruddin.

„Atunci, pentru douăzeci şi cinci de dolari, pot să-ţi retuşez radiografia", a propus doctorul.

Asta facem noi – retuşăm radiografia şi ne gândim că minunea se va produce cumva. Când îţi împodobeşti eul, retuşezi radiografia. Asta n-o să-ţi fie de nici un folos, n-o să te ajute să te însănătoşeşti. Dar e mai ieftin. Nu e nevoie de operaţie, nu implică nici o cheltuială majoră. Dar care e rostul? Suferinţa rămâne.

Devii respectabil, dar suferinţa rămâne. Ajungi să fii foarte preţuit de societate, dar suferinţa ta rămâne. Eşti decorat cu medalii de aur, dar suferinţa ta rămâne. Aceste medalii de aur n-au să-ţi înlăture suferinţa; ele sunt ca retuşarea radiografiei. Şi pe măsură ce trece vremea devii tot mai slab şi mai slab, pentru că eul tău slăbeşte pe zi ce trece.

Corpul îţi este mai slab, mintea îţi este mai slabă, şi eul pe care l-ai creat din combinaţia minte-corp e mai slab. Frica e tot mai mare; stai pe un vulcan care poate să erupă în orice zi. Nu mai ai linişte, nu te poţi relaxa, nu-ţi poţi permite un moment de tihnă.

Corpul îţi este mai slab, mintea îţi este mai slabă, şi eul pe care l-ai creat din combinaţia minte-corp e mai slab.

O dată ce înţelegi acest lucru, toată energia se îndreaptă în altă direcţie. Trebuie să te cunoşti. Trebuie să nu-ţi faci griji pentru ce spun alţii despre tine.

Un prieten mi-a trimis o anecdotă foarte frumoasă.

Un tânăr, care nu avea prieteni, pe care nu-l băga nimeni în seamă, s-a dus la Miami la o convenţie a vânzătorilor, şi acolo a văzut că ceilalţi se distrau, râdeau, vorbeau între ei, dar lui nu-i dădeau nici o atenţie.

Într-o seară era foarte deprimat şi a intrat în vorbă cu alt vânzător, căruia i-a spus problema lui. „Oh, ştiu cum se poate îndrepta asta!" exclamă celălalt. „Fă rost de o cămilă şi plimbă-te călare pe ea pe străzi şi cât ai clipi din ochi toată lumea te va băga în seamă şi vei avea câţi prieteni vei vrea".

Întâmplarea a făcut ca un circ să-şi lichideze afacerea şi să vândă o cămilă. Tânărul a cumpărat-o şi a început să se plimbe călare pe stradă în sus şi în jos şi, bine-nţeles, toată lumea l-a băgat în seamă. Tânărul se simţea în al nouălea cer.

Dar după o săptămână, cămila a dispărut. Distrus, tânărul a dat imediat telefon la un ziar local pentru un anunț privitor la cămila pierdută.

„Era mascul sau femelă?" întrebă cel de la ziar.

„Mascul sau femelă? De unde să știu eu?" se răsti tânărul.

Apoi se gândi și spuse: „Oh, da, firește, era mascul".

„De unde știi?".

„Păi, de fiecare dată când mă plimbam călare pe stradă oamenii strigau: «Uite la acel schmuck de pe cămilă!»".

„Schmuck" e un cuvânt din limba idiș, un cuvânt foarte frumos. El are două înțelesuri, și înțelesuri foarte relevante. Un înțeles este „idiot", iar celălalt înțeles, la prima vedere foarte forțat, înseamnă organul genital masculin. Dar, într-un fel, ambele înțelesuri sunt foarte înrudite. Idioții trăiesc numai ca ființe sexuale, ei nu cunosc altă viață. Așa că „schmuck" e frumos. Dacă un om cunoaște numai sexul ca viață, e tâmpit, e idiot. Așadar, oamenii spuneau „uite la idiotul ăla de pe cămilă", dar tânărul credea că ei vorbeau despre organul genital al cămilei, nu despre el.

Eul este foarte înșelător. El aude ce vrea să audă. Interpretează cum vrea el să interpreteze, nu vede niciodată realitatea.

Eul este foarte înșelător. El aude ce vrea să audă. Interpretează cum vrea el să interpreteze, nu vede niciodată realitatea. Nu lasă realitatea să ți se dezvăluie. Eul e ca o perdea care modifică tot ce trece prin ea, filtrează.

Oamenii continuă să trăiască într-o lume mentală care e propria lor creație. Eul este centrul acestei lumi, a acestei lumi false – numește-o „iluzie", *maya* – și în jurul lui creează o lume care nu e a altcuiva. Ei trăiesc numai în acea lume.

Când abandonezi eul, abandonezi o întreagă lume pe care ai creat-o în jurul lui. Atunci, pentru prima dată, ești în stare să vezi lucrurile așa cum sunt, nu cum ai vrea să fie. Iar când ești în stare să cunoști realitățile vieții, ești capabil să cunoști adevărul.

Am să spun acum o poveste zen.

Un luptător pe nume O-Nami, „marile valuri", era extrem de puternic și foarte iscusit în luptele corp la corp. În particular își învingea chiar profesorul,

dar în public era învins până şi de tinerii lui elevi. Cum nu ştia ce să facă, s-a dus la un maestru zen de la un templu de la malul mării şi i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, aşa că la noapte rămâi în acest templu şi ascultă valurile mării", a spus maestrul. „Imaginează-ţi că eşti acele valuri, uită că eşti luptător şi fii acele valuri uriaşe care mătură totul în cale".

O-Nami a rămas în templu. A încercat să se gândească numai la valuri, dar îi veneau în minte multe lucruri. Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri. Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte. Măturară în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha, şi chiar şi statuia de bronz a lui Buddha. În zori, templul era devastat de apă, iar O-Nami şedea acolo cu un surâs pe faţă.

În acea zi s-a dus la concursul de lupte şi le-a câştigat pe toate, şi de atunci nimeni din Japonia nu l-a mai învins.

Aceasta este o poveste despre conştiinţa de sine şi cum se poate scăpa de ea. Vom încerca să intrăm în ea pas cu pas.

Un luptător pe nume O-Nami, „marile valuri", era extrem de puternic...

Fiecare om este extrem de puternic. Tu nu-ţi cunoşti puterea, dar asta e altă problemă.

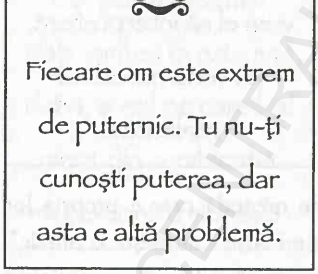

Fiecare om este extrem de puternic, trebuie să fie, pentru că fiecare om îşi are rădăcinile în Dumnezeu, fiecare om îşi are rădăcinile în acest univers. Oricât de neînsemnat ai părea, nu eşti, pentru că prin însăşi natura lucrurilor nu poţi să fii neînsemnat, nu poţi să fii mic.

Acum fizicienii spun că într-un atom mic este închisă multă energie. Hiroshima şi Nagasaki au fost distruse de energia atomică. Iar atomul este atât de mic, nimeni nu l-a văzut încă! Este doar o deducţie, nimeni n-a văzut atomul, cu toate instrumentele sofisticate pe care le are ştiinţa în ziua de azi.

Dacă atomul, care e atât de mic, poate să conţină atâta energie, despre om ce să mai spunem? Ce să spunem despre această mică flacără a conştiinţei din om? Dacă într-o zi această flacără mică ar răbufni, e de aşteptat ca ea să devină o sursă infinită de energie şi lumină. Lucrul ăsta li s-a întâmplat lui Buddha şi lui Iisus.

Fiecare om este extrem de puternic, pentru că fiecare om este divin. Fiecare om e puternic, pentru că fiecare om e înrădăcinat în Dumnezeu, în însăşi originea existenţei. Ţine minte asta.

Mintea umană are tendinţa să uite acest lucru. Când îl uiţi, devii slab. Când devii slab, începi să cauţi moduri artificiale de a fi puternic. Asta fac milioane de oameni. Căutând să aibă bani, ce caută de fapt? Caută putere, caută forţă. Umblând după prestigiu, după autoritate politică, ce vor de fapt? Vor putere, forţă – iar forţa e disponibilă tot timpul chiar după colţ. Oamenii caută unde nu trebuie.

Fiecare om este extrem de puternic, pentru că fiecare om este divin. Fiecare om e puternic, pentru că fiecare om e înrădăcinat în Dumnezeu, în însăşi originea existenţei.

Un luptător pe nume O-Nami, „marile valuri"...

Noi suntem toţi valuri mari în ocean. Poate că noi l-am uitat, dar oceanul nu ne-a uitat. Poate că noi am uitat într-atât încât nici nu mai ştim ce e un ocean, şi totuşi, suntem în ocean. Chiar dacă un val uită de ocean, el tot în ocean este, pentru că valul nu poate exista fără ocean. Oceanul poate să existe fără val, dar valul nu poate să existe fără ocean. Valul nu e decât o unduire a oceanului; el e un proces, nu o entitate. Este chiar oceanul bucurându-se de sine, oceanul cercetând oceanul, în joacă. El are o energie fantastică – ce să facă cu ea?

Un luptător pe nume O-Nami, „marile valuri", era extrem de puternic... Dar această forţă este posibilă numai atunci când valul ştie că e un val dintr-un ocean mare, infinit. Dacă valul uită acest lucru, atunci e foarte slab. Iar „puterea" noastră de a uita este fantastică. Memoria noastră este foarte micuţă, extrem de uitucă. Uităm întruna. Uităm foarte uşor ceea ce este evident. Uităm foarte uşor ceea ce este foarte aproape. Uităm foarte uşor ceea ce e mereu disponibil.

Ţii minte că respiri? Îţi aminteşti de respiraţie doar atunci când ai o problemă – o răceală, ceva. De asta oamenii îşi aduc aminte de Dumnezeu numai atunci când au necazuri; altfel, cine îşi aduce aminte? Şi Dumnezeu e mai aproape decât respiraţia, e mai aproape decât eşti tu de tine însuţi. Însă uiţi.

OSHO INTERNATIONAL UNIVERSITY LIBRARY

Ai observat un lucru? Dacă n-ai ceva, îți aduci aminte de acel ceva. Când îl ai, uiți de el, îl consideri de la sine înțeles. Pentru că Dumnezeu nu poate fi pierdut, e foarte greu să-l ții minte. Oamenii îl țin minte pe Dumnezeu numai foarte rar. Este foarte greu să ții minte ceva de care n-ai fost despărțit niciodată, care este cu tine, în tine, în jurul tău.

Peștele din ocean uită de ocean. Dacă e aruncat pe țărm, în nisipul fierbinte, atunci peștele își aduce aminte de ocean. Dar din Dumnezeu n-ai cum să fii aruncat, el nu are țărm – Dumnezeu e un ocean nețărmuit. Iar tu ești ca un pește, ca un val. Tu ești exact ca Dumnezeu; natura ta și natura lui Dumnezeu sunt la fel.

Ăsta e înțelesul simbolic al alegerii numelui din această poveste.

Era foarte iscusit în luptele corp la corp. În particular își învingea chiar profesorul... dar în particular, pentru că se vede treaba că în particular putea să-și uite sinele.

Ține minte această sutra. Când îți ții minte sinele, uiți de Dumnezeu; când uiți de sinele tău, îți amintești de Dumnezeu – și nu poți să îți amintești în același timp și de sine, și de Dumnezeu. Când valul se gândește la el ca la un val, uită că e în ocean. Când valul se gândește la sine ca fiind oceanul, nu poate să-și aducă aminte că e un val. O singură ipostază este posibilă. Fie se consideră un val, fie se consideră oceanul.

În particular își învingea chiar profesorul, dar în public era învins până și de tinerii lui elevi.

Trebuie că în particular uita de tot de sinele său, de eu. Atunci era extraordinar de puternic. În public devenea prea conștient de sine. Atunci era slab. Conștiința de sine e slăbiciune. Uitarea de sine e tărie.

Cum nu știa ce să facă, s-a dus la un maestru zen de la un templu de la malul mării și i-a cerut sfatul.

„Te cheamă Marile Valuri, așa că la noapte rămâi în acest templu și ascultă valurile mării", a spus maestrul.

Maestru este cel care poate întocmi scheme, poate găsi procedee pentru toți. Un maestru nu are procedee fixe, bătute în cuie. Așadar, maestrul s-a uitat la acest om, a aflat că îl cheamă O-Nami – „Marile Valuri" – și, pornind de la numele lui, a creat procedeul și a spus: „Te cheamă Marile Valuri, așa că la noapte rămâi în acest templu și ascultă valurile mării".

Ascultarea este unul dintre secretele de bază ale intrării în templul lui Dumnezeu. Ascultarea înseamnă pasivitate. Ascultarea înseamnă să uiți de

tot de tine – numai atunci poţi să asculţi. Când asculţi atent pe cineva, uiţi de tine. Dacă nu poţi să uiţi de tine, nu asculţi. Dacă eşti prea conştient de tine, te prefaci doar că asculţi – nu asculţi. Poate dai din cap; poate spui când şi când da şi nu – dar nu asculţi.

Când asculţi, devii doar un culoar – un uter pasiv, receptiv. Devii feminin. Ca să ajungi, trebuie să devii feminin. Nu poţi ajunge la Dumnezeu ca un invadator agresiv, ca un cuceritor. Poţi să ajungi la Dumnezeu numai... sau e mai bine să spun că Dumnezeu poate să ajungă la tine când eşti receptiv, ai o receptivitate feminină. Când devii yin, receptivitate, uşa se deschide. Şi aştepţi.

Când asculţi, devii doar un culoar – un uter pasiv, receptiv. Devii feminin.

Ascultarea este arta de a deveni pasiv. Buddha a pus mare accent pe ascultare. La fel şi Mahavir şi Krishnamurti. Urechile sunt simbolice. Ele nu sunt decât nişte culoare, nişte găuri – nimic altceva. Urechile sunt mai feminine decât ochii; ochii sunt mai masculini. Urechile sunt partea yin; ochii sunt partea yang. Când te uiţi la cineva eşti agresiv. Când asculţi pe cineva eşti receptiv. De asta uitatul prea lung la cineva devine vulgar, nepoliticos, nemanierat. Există o anumită limită; psihologii spun trei secunde. Dacă te uiţi trei secunde la o persoană, e în regulă; se poate tolera. Dacă te uiţi mai mult de atât, atunci deja nu te uiţi, te holbezi, ofensezi persoana, îi încalci intimitatea.

Dar ascultarea nu are limită, pentru că urechile nu încalcă nimic, ele rămân la locul lor. Ochii au nevoie de odihnă, urechile nu. Noaptea ochii se odihnesc, urechile n-au nevoie să se odihnească. Ele stau deschise douăzeci şi patru de ore pe zi, lună de lună, an de an. Ochii nu pot să rămână deschişi nici măcar câteva minute, ei clipesc continuu, obosesc. Agresivitatea oboseşte, pentru că agresivitatea îţi scoate energia din tine, aşa că ochii trebuie să clipească întruna, să se odihnească. Urechile sunt mereu odihnite.

De asta multe religii au folosit muzica pentru a însoţi rugăciunea; muzica face urechile mai sensibile, le face să vibreze mai mult. Trebuie să fii mai mult urechi şi mai puţin ochi, asta apropo de expresia „A fi numai ochi şi urechi".

„Fii doar urechi", a spus maestrul. „Ascultă, doar. N-ai altceva de făcut – nu trebuie decât să asculţi, fără să ştii de ce, fără să ai vreo idee despre ce se

Oamenii receptivi, oamenii sensibili sunt oameni cu imaginație.

întâmplă. Tu doar ascultă, fără să interpretezi, fără să te implici în vreo activitate, fără să depui vreun efort". Iar apoi *„Imaginează-ți că ești acele valuri"*.

„Mai întâi ascultă, intră în armonie cu valurile, iar când simți că ești total liniștit și receptiv, imaginează-ți că ești acele valuri. Acesta este al doilea pas. Primul pas e să nu fii agresiv, să devii receptiv. Iar când ai devenit receptiv, topește-te în acele valuri, imaginează-ți că ești acele valuri".

Maestrul i-a oferit un procedeu prin care să uite de sinele său, de eul său. Primul pas e receptivitatea – pentru că eul nu poate să existe în receptivitate, el există numai în conflict. Iar atunci când ești receptiv, capacitatea ta de a-ți imagina devine dintr-o dată extraordinar de puternică.

Oamenii receptivi, oamenii sensibili sunt oameni cu imaginație. Cei care pot să vadă verdeața copacilor fără nici o agresiune din partea lor, nici chiar o agresiune subtilă, cei care sorb pur și simplu verdeața copacilor, care o absorb ca un burete devin foarte creatori, imaginația lor ia proporții uriașe. Aceștia sunt poeții, pictorii, muzicienii. Ei absorb universul într-o receptivitate profundă, iar apoi toarnă în imaginația lor tot ce au absorbit.

Imaginația este singura capacitate pe care o ai care se apropie cel mai mult de Dumnezeu. Dumnezeu trebuie să aibă o imaginație grozavă, nu-i așa? Uită-te la lumea lui. Atâtea flori, atâția fluturi, atâția copaci, atâtea râuri și atâția oameni! Ce imaginație îți trebuie ca să faci toate astea și multe altele! Atâtea stele și atâtea lumi, lumi dincolo de lumi, fără sfârșit... Dumnezeu trebuie să fie un mare visător. În Orient, hindușii spun că lumea e visul lui Dumnezeu, imaginația lui. Lumea e magia lui, imaginația lui. El o visează, iar noi facem parte din visul lui.

Când maestrul i-a spus lui O-Nami „Apoi imaginează-ți că ești acele valuri", îi spunea, de fapt: „Apoi fii creator. Mai întâi fii receptiv, iar apoi fii creator. Și o dată ce ți-ai abandonat eul, devii atât de flexibil încât tot ce îți imaginezi se va întâmpla. Atunci imaginația ta va deveni realitatea ta".

„Uită că ești luptător și fii acele valuri uriașe care mătură totul în cale".

O-Nami a rămas în templu. A încercat să se gândească numai la valuri...

Firește, la început i-a fost greu, în minte îi veneau multe lucruri. E normal, dar a rămas. Trebuie să fi fost un om foarte răbdător.

Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri.

Apoi a venit un moment... Dacă insişti, dacă perseverezi, vine un moment când lucrul pe care îl doreşti de multe vieţi se întâmplă, dar pentru asta e nevoie de răbdare.

Apoi, treptat, a ajuns să se gândească numai la valuri. Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte.

Ei bine, valurile astea care se rostogolesc tot mai înalte nu sunt valurile adevărate ale mării. Acum nu mai există nici o distincţie între valurile imaginaţiei lui şi valurile adevărate. Această distincţie s-a şters. Acum el nu mai ştie ce e ce; nu mai ştie ce e vis şi ce e adevărat. A redevenit copie. Nulitate. Dimineaţa copilul plânge după jucăria pe care a visat-o, şi o vrea înapoi, şi întreabă „Unde e jucăria mea?". Poţi să-i spui tu cât vrei că a fost doar un vis – el o ţine pe-a lui, îşi vrea jucăria şi nu te înţelegi cu el. El nu face nici o deosebire între vis şi starea de veghe. El cunoaşte realitatea ca fiind unică.

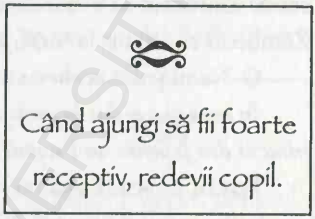

Când ajungi să fii foarte receptiv, redevii copil.

Şi-acum, valurile astea:

Pe măsură ce noaptea trecea, ele se rostogoleau tot mai înalte. Măturau în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha, şi chiar şi statuia de bronz a lui Buddha.

Foarte frumos! Unui budist îi este foarte greu să şi-l imagineze pe Buddha măturat din cale. Dacă ar fi fost prea ataşat de religia lui, acesta ar fi punctul în care s-ar fi despărţit complet de imaginaţi lui. Ar fi spus: „Ajunge! Buddha măturat din cale! Ce-i în capul meu? Nu, nu mai sunt un val". S-ar fi oprit la picioarele lui Buddha, le-ar fi atins, dar nu mai mult de atât. Însă ia aminte: într-o zi, chiar şi picioarele alea care te-au ajutat enorm pe drum trebuie să plece. Şi Buddha-şii trebuie măturaţi din cale, pentru că uşa poate să devină un obstacol dacă te agăţi de ea.

Tot mai mari – *ele măturară în calea lor vazele cu flori din faţa lui Buddha, şi chiar şi statuia de bronz a lui Buddha. În zori, templul era devastat de apă...*

Asta nu s-a întâmplat cu adevărat – i s-a întâmplat lui O-Nami. Dacă ai fi fost în templu la acea vreme, n-ai fi văzut nici un strop de apă – asta i s-a întâmplat numai lui O-Nami. S-a întâmplat într-o cu totul altă dimensiune a fiinţei lui. Această dimensiune este dimensiunea poeziei, a imaginaţiei, a visului

– dimensiunea intuitivă, feminină, copilăroasă, inocentă. El deschisese uşa capacităţii sale imaginative. Ascultând valurile, devenind receptiv, a devenit imaginativ. Imaginaţia lui a înflorit ca un lotus cu o mie şi una de petale.

În zori, templul era devastat de apă, iar O-Nami şedea acolo cu un surâs pe faţă.

Devenise un buddha! Acelaşi surâs care a apărut într-o zi pe faţa lui Buddha în timp ce şedea sub copacul bodhi. Trebuie să fi apărut şi pe faţa lui O-Nami. Dintr-o dată, el nu mai era – iar acela era zâmbetul întoarcerii acasă. Zâmbetul că a ajuns, zâmbetul că acum nu mai are unde să se ducă. Zâmbetul că a ajuns la sursă, zâmbetul că a murit şi a înviat.

O-Nami şedea acolo cu un surâs pe faţă.

În acea zi s-a dus la concursul de lupte şi le-a câştigat pe toate, şi de atunci nimeni din Japonia nu l-a mai învins.

Pentru că acum asta nu este energia lui. El nu mai e O-Nami, nu mai e valurile, acum e oceanul. Cum poţi să înfrângi oceanul? Poţi să înfrângi numai valurile.

O dată ce ai abandonat eul, ai abandonat înfrângerea, eşecul frustrarea. Atâta timp cât porţi eul cu tine, eşti condamnat la eşec. Poartă mai departe eul şi vei rămâne slab. Leapădă eul, şi o forţă infinită începe să curgă prin tine. Lepădând eul, devii ca un râu, începi să curgi, devii viu. Viaţa este a întregului. Dacă încerci să trăieşti pe cont propriu, eşti pur şi simplu prost. E ca şi cum o frunză ar încerca să trăiască pe cont propriu, şi nu numai asta, ci şi să se lupte cu copacul, să se lupte cu alte frunze, cu rădăcinile, să îi considere pe toţi duşmanii ei. Noi suntem exact ca frunzele unui copac, un copac mare – numeşte-l Dumnezeu sau întreg, dar noi suntem frunzuliţe în copacul infinit al vieţii. Nu e nevoie de luptă. Singurul mod de a ajunge acasă este să capitulezi.

Perfecţionismul

Am auzit o poveste frumoasă. Era odată un mare sculptor, un artist desăvârşit. Arta lui era atât de formidabilă încât atunci când făcea statuia unui om era greu de spus care e omul şi care e statuia. Statuia semăna perfect cu omul, era la fel de vie. Un astrolog i-a spus că i se apropie moartea, că o să moară curând. Bineînţeles că sculptorului i s-a făcut foarte frică şi, aşa cum

vrea fiecare om să evite moartea, a vrut şi el s-o evite. S-a gândit, a meditat, şi a găsit o soluţie. A făcut nişte statui reprezentându-l pe el însuşi, unsprezece la număr, şi când Îngerul Morţii a bătut la uşă şi a intrat, el stătea ascuns printre statui, ţinându-şi răsuflarea.

Îngerului Morţii nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Niciodată nu i se mai întâmplase aşa ceva – doisprezece oameni absolut identici! Se ştia că Dumnezeu nu creează niciodată două persoane la fel; el creează numai unicate. El nu e adeptul rutinei, nu e ca o linie de asamblare. El e categoric împotriva copiilor la indigo, el creează numai originale. Ce se întâmplase? Douăsprezece persoane absolut identice? Şi el pe care s-o ia? Trebuia să ia numai una. Îngerul Morţii nu se putea hotărî. Nedumerit, frământat, nervos, s-a întors la Dumnezeu şi l-a întrebat: „Ce-ai făcut? Există douăsprezece persoane exact la fel, iar eu trebuie să aduc numai una. Cum să aleg?".

Dumnezeu a râs. La chemat aproape pe Îngerul Morţii, şi i-a şoptit formula la ureche, secretul prin care să descopere persoana adevărată. I-a dat un cod secret şi i-a spus: „Du-te şi rosteşte asta în camera aia în care acel sculptor stă ascuns printre statuile lui".

Îngerul Morţii a întrebat: „O să meargă?".

Dumnezeu i-a răspuns: „Fii fără grijă. Fă cum ţi-am spus".

Îngerul Morţii a plecat foarte îndoit că formula o să aibă efect, dar nu putea să nu se supună ordinului lui Dumnezeu. A intrat în cameră, s-a uitat în jur şi fără să se adreseze cuiva anume, a spus: „Domnule, totul e perfect, în afară de un lucru. Te-ai descurcat foarte bine, dar ai scăpat din vedere un aspect. Există o greşeală".

Sculptorul a uitat de tot că se ascundea. A sărit, întrebând: „Ce greşeală?". Îngerul Morţii a râs şi a spus: „Te-am prins! Asta e singura greşeală: nu poţi să uiţi de tine. Haide, urmează-mă!".

> În mod obişnuit, artistul este cea mai egoistă persoană din lume. Însă nu e un adevărat artist. El se foloseşte de artă pentru a-şi satisface eul. Artiştii sunt foarte egoişti, se laudă întruna, se luptă constant între ei.

În mod obişnuit, artistul este cea mai egoistă persoană din lume. Însă nu e un adevărat artist. El se foloseşte de artă pentru a-şi satisface eul. Artiştii sunt foarte egoişti, se laudă întruna, se luptă constant între ei. Fiecare crede că el e primul şi ultimul. Dar asta nu este artă adevărată.

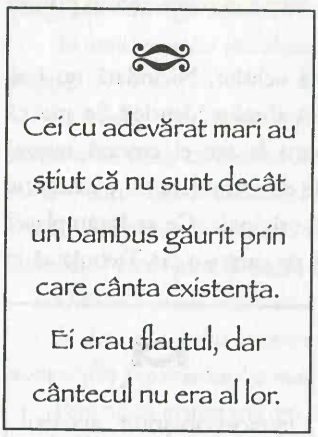

Cei cu adevărat mari au ştiut că nu sunt decât un bambus găurit prin care cânta existenţa. Ei erau flautul, dar cântecul nu era al lor.

Adevăratul artist dispare cu desăvârşire. Ceilalţi sunt doar tehnicieni. Eu nu-i numesc artişti, ci tehnicieni. Nu-i numesc creatori, îi numesc compozitori. Da, să compui un poem e una, şi să creezi un poem cu totul alta. Ca să compui poezie trebuie să cunoşti limba, gramatica, regulile poeziei. E un joc al cuvintelor. Iar dacă ştii jocul, poţi să compui poezie. Nu va fi ea prea poetică, dar va avea aspect de poezie. Din punct de vedere tehnic ar putea fi perfectă, dar în ea e cuprins numai trupul, sufletul lipseşte. Sufletul e prezent numai atunci când artistul dispare în arta lui, se contopeşte cu arta lui, nu mai e separat de ea. Când pictorul pictează cu o aşa abandonare încât nu mai există, încât se simte vinovat să-şi semneze tabloul pentru că ştie că nu el l-a făcut, că o forţă necunoscută l-a posedat şi a creat prin intermediul lui tabloul, abia atunci se poate numi cu adevărat artist. Aşa s-a întâmplat cu toţi marii artişti de-a lungul secolului – s-au simţit posedaţi. Cu cât e mai mare artistul, cu atât mai clar este sentimentul.

Cei cu adevărat mari – un Mozart, un Beethoven, un Kalidas, un Rabindranath Tagore – au ştiut că nu sunt decât un bambus găurit prin care cânta existenţa. Ei erau flautul, dar cântecul nu era al lor. El curgea prin ei, dar venea dintr-o sursă necunoscută. Ei nu-l împiedicau – asta era tot ce făceau – însă nu ei îl creau.

Acesta e paradoxul. Adevăratul creator ştie că el nu a creat nimic, că existenţa a lucrat prin el. L-a posedat, i-a posedat mâinile, fiinţa, şi a creat ceva prin intermediul lui. El a fost instrumentul. Asta e adevărata artă – când artistul dispare, când nu se mai pune deloc problema eului. Şi atunci arta devine religiozitate. Atunci artistul e un mistic – nu numai corect din punct de vedere tehnic, ci şi autentic din punct de vedere existenţial.

Cu cât e mai puţin artistul în munca lui, cu atât mai desăvârşită e. Când artistul e total absent, creaţia e perfectă. Cu cât artistul e mai prezent, cu atât

mai lipsit de perfecţiune va fi produsul. Dacă artistul e prea prezent, produsul va fi ameţitor, va fi nevrotic. Va fi doar eu, ce altceva ar putea fi?

Eul este nevroză. Şi mai e ţinut minte un lucru: eul vrea întotdeauna să fie perfect. Eul este perfecţionist. Eul vrea mereu să fie mai mare şi mai tare decât alţii, de aceea este perfecţionist. Dar perfecţiunea nu e niciodată posibilă prin mijlocirea eului, prin urmare efortul este absurd, inutil. Perfecţiunea este posibilă numai în absenţa eului, dar atunci nimeni nu se gândeşte deloc la perfecţiune.

Adevăratul artist nu se gândeşte la perfecţiune. El habar n-are de perfecţiune, se lasă în voia capitulării, şi ce-o fi o fi. Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă la totalitate, dar nu la perfecţiune. El vrea să fie total în opera lui, dar atât. Când dansează, vrea să dispară în dans. Nu vrea să fie acolo, căci prezenţa dansatorului ar fi o perturbare a dansului. Graţia, curgerea ar fi perturbate, obstrucţionate. Când dansatorul este absent în dans, pietrele au dispărut şi curgerea este foarte lină, foarte liniştită.

Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă la totalitate, şi frumuseţea e că cei care se dăruiesc total sunt perfecţi.

Adevăratul artist se gândeşte cu siguranţă la totalitate, şi frumuseţea e că cei care se dăruiesc total sunt perfecţi. Cei care se gândesc la perfecţiune nu sunt niciodată perfecţi. Dimpotrivă, cu cât se gândesc mai mult la perfecţiune, cu atât devin mai nevropaţi. Au idealuri, compară mereu, şi întotdeauna dau greş!

Când ai un ideal, te consideri perfect numai dacă acest ideal este împlinit, şi asta te împiedică să te dăruieşti total acţiunii tale. Dacă, de exemplu, îţi impui să fii un dansator precum Nijinsky, cum poţi să te dăruieşti total dansului? Eşti veşnic atent la tine, cauţi să te perfecţionezi, ţi-e frică să nu faci vreo greşeală... eşti împărţit. O parte din tine dansează, iar o alta stă deoparte, peducă, critică. Eşti divizat.

Nijinsky era perfect pentru că se dăruia total. Când dansa el, salturile pe care le făcea erau incredibile chiar şi pentru oamenii de ştiinţă. Salturile lui infirmau legea gravităţii! Iar când revenea pe podea, o făcea cu o încetineală de fulg, care şi ea infirma legea gravităţii. Era mereu întrebat cum de reuşea asta. Cu cât îl întrebau oamenii mai mult, cu atât mai conştient devenea el de

ceea ce făcea. Şi cu cât devenea el mai conştient, cu atât acea dăruire totală se pierdea, până când, într-o zi, n-a mai existat deloc. În clipa în care el a devenit pe deplin conştient de dansul lui, dăruirea totală a dispărut, perfecţiunea a dispărut. Perfecţiunea a existat numai atunci când Nijinsky se pierdea total în dansul lui. În acea pierdere totală, în acea relaxare totală, el funcţiona într-o cu totul altă lume, după legi total diferite.

Una dintre legi, pe care mai devreme sau mai târziu ştiinţa o va descoperi, eu o numesc legea graţiei. Ea nu e acum cunoscută, dar nici legea gravitaţiei nu era cunoscută acum trei sute de ani. Ea funcţiona dinainte de a fi cunoscută; nu e nevoie ca o lege să fie cunoscută pentru ca ea să funcţioneze. Legea gravitaţiei a funcţionat dintotdeauna; ea nu a apărut din senin când Newton a văzut mărul căzând din pom. Merele cădeau şi înainte de Newton! Nu mai întâi Newton a descoperit legea iar apoi merele au început să cadă. Legea exista, Newton a descoperit-o.

Tot aşa, mai exista o lege – legea graţiei, care înalţă. Legea gravitaţiei trage lucrurile în jos; legea graţiei le înalţă, le ridică. Într-o anumită stare de abandon, într-o anumită stare de beţie – îmbătare nu cu vin ci cu divin – într-o anumită stare de capitulare totală, de totală lipsă de eu, această lege începe să funcţioneze. Te înalţi. Devii imponderabil.

Asta s-a întâmplat în cazul lui Nijinsky. Condiţia ca această lege să funcţioneze este să te dăruieşti total, să nu mai exişti ca eu.

Eul e ca o piatră atârnată de gâtul tău, te trage în jos. În lipsa eului, devii imponderabil. Şi n-ai simţit uneori asta în viaţa ta? Există momente când simţi un fel de imponderabilitate. Mergi de parcă pluteşti, de parcă picioarele tale n-ar atinge pământul. Există momente de bucurie, momente de rugăciune, momente de meditaţie, momente de sărbătoare, momente de iubire, când eşti imponderabil, te înalţi. Şi eu spun că, mai devreme sau mai târziu, ştiinţa va descoperi această lege, pentru că ştiinţa crede într-un anumit principiu: principiul polurilor opuse, al existenţei contrariilor. Nici o lege nu poate fi singură, ea trebuie să aibă un opus. Electricitatea nu poate funcţiona doar cu un singur pol, pozitiv sau negativ; e nevoie de ambii poli, care se completează unul pe celălalt.

Știința știe că fiecare lege are un opus care o completează. Și gravitația trebuie să aibă o lege opusă, iar eu numesc această lege legea grației. Poate că, atunci când o vor descoperi, oamenii de știință o vor numi altfel, dar mie legea „grației" mi se pare numele perfect.

Intelectul

„Mintea contemporană" este o contradicție ca termeni. Mintea nu e niciodată contemporană, ea e mereu veche. Mintea e trecut – trecut și trecut și nimic altceva. Mintea înseamnă memorie, așadar nu are cum să existe minte contemporană. Să fii contemporan înseamnă să fii fără minte (nu în sensul de prost). Dacă ești aici și acum, ești contemporan. Dar atunci, vezi tu, mintea dispare; nu ai gânduri, nu ai dorințe; te-ai deconectat de la trecut, și te-ai deconectat de la viitor.

Mintea nu e niciodată originală, n-are cum să fie. Non-mintea e originală, proaspătă, tânără; mintea e mereu bătrână, veștejită, stătută.

Însă sintagma „minte contemporană" se folosește, dar într-un sens total diferit. În acel sens, cuvintele sunt pline de înțeles. Mintea secolului al nouăsprezecelea era altfel de minte; întrebările care se puneau atunci, nu se mai pun acum. Întrebările care în secolul al optsprezecelea erau foarte importante acum sunt întrebări prosteşti. În Evul Mediu, una dintre cele mai importante întrebări teologice era: „Câți îngeri pot să danseze pe gămălia unui bold?". Acum mai poți să găsești o persoană atât de proastă încât să considere că întrebarea asta e importantă? Și întrebarea asta era dezbătută de cei mai mari teologi, nu de fiștecine; profesori mari au scris tratate pe tema asta, au ținut conferințe. „Câți îngeri...?". Păi, cui îi pasă? Este total lipsit de relevanță.

Mintea e trecut – trecut și trecut și nimic altceva.

Pe vremea lui Buddha, o mare întrebare era „Cine a creat lumea?". Întrebarea a persistat de-a lungul secolelor, dar acum tot mai puțini oameni își bat capul cu cine a creat lumea. Da, mai există și oameni de modă veche, dar mie mi s-au pus foarte rar astfel de întrebări. Însă Buddha se confrunta zilnic cu întrebarea „Cine a creat lumea?". Nu exista zi ca cineva să nu i-o pună. Iar Buddha era nevoit să repete întruna că lumea a existat dintotdeauna, că

nu a creat-o nimeni; dar oamenii nu erau mulţumiţi. Acum nimănui nu-i pasă cine a creat lumea. În acest sens, pe măsură ce timpul trece, mintea se schimbă. În acest sens, mintea contemporană e o realitate.

Soţul îi spune soţiei: „Am zis că n-o să ieşim deseară în oraş, şi lucrul ăsta este pe jumătate hotărât". Ei bine, *asta* e minte contemporană. În trecut, nici un bărbat n-ar fi spus asta nevestei lui. Întotdeauna lucrul era hotărât; el avea ultimul cuvânt.

Două englezoaice din înalta societate s-au întâlnit întâmplător în Londra, în timp ce erau la cumpărături. Una a remarcat că cealaltă era gravidă şi a spus: „Vai, dragă, ce surpriză! Se vede treaba că de când nu ne-am mai văzut te-ai măritat!".

A doua răspunse: „Da. E un om minunat. E ofiţer în armata nepaleză".

Prima fu oripilată: „Un nepalez! Ăia nu sunt toţi negri, dragă?".

„Oh, nu", răspunse a doua. „Numai soldaţii de rând".

„Cât de contemporan!" exclamă prima.

În acest sens, există o minte contemporană. Altfel, nu. Moda vine şi pleacă; dacă te gândeşti la modă, există schimbări. Dar în esenţă, mintea e veche. Mintea ca atare e veche, e bătrână, nu există minte modernă. Chiar şi cele mai moderne minţi aparţin trecutului.

Un om cu adevărat viu este un om care trăieşte aici şi acum. El nu trăieşte din trecut, nu trăieşte pentru viitor; el trăieşte doar în clipa prezentă, pentru clipa prezentă.

Un om cu adevărat viu este un om care trăieşte aici şi acum. El nu trăieşte din trecut, nu trăieşte pentru viitor; el trăieşte doar în clipa prezentă, pentru clipa prezentă. Clipa e totul. El e spontan; acea spontaneitate este parfumul non-minţii. Mintea se repetă, se învârte întotdeauna în cerc. Mintea e un mecanism: o alimentezi cu cunoştinţe, şi ea repetă întruna aceleaşi cunoştinţe. Rumegă iar şi iar aceleaşi cunoştinţe. Non-mintea este claritate, puritate, inocenţă. Non-mintea este adevăratul mod de a trăi, adevăratul mod de a cunoaşte, adevăratul mod de a fi.

Intelectul este ceva fals. El e un înlocuitor al inteligenţei. Inteligenţa este un fenomen total diferit – ea e autentică.

Inteligența presupune un curaj fantastic, inteligența presupune o viață aventuroasă. Inteligența presupune să te avânți mereu în necunoscut, pe mări netrecute pe hartă. Atunci inteligența se dezvoltă, se ascute. Ea se dezvoltă numai atunci când, în fiecare clipă, te confrunți cu necunoscutul. Oamenii se tem de necunoscut; în fața necunoscutului se simt în nesiguranță. Ei nu vor să treacă dincolo de ceea ce le este cunoscut; de aceea au creat un înlocuitor de plastic al inteligenței, pe care l-au numit intelect. Intelectul este doar un joc mintal. El nu poate să fie creator.

Du-te în universități și ai să vezi ce fel de muncă creativă se desfășoară acolo. Se scriu mii de tratate, în baza cărora oamenilor li se conferă tot felul de titluri: doctor în medicină, doctor în filozofie, doctor în litere. După aceea, nici unul nu știe ce s-a întâmplat cu teza lui de doctorat; toate ajung maldăre de gunoi în biblioteci. Nimeni nu le citește, nimeni nu se inspiră din ele – ba da, câțiva oameni le citesc; dar aceștia sunt oameni care, la rândul lor, au să scrie și ei o teză. Bineînțeles că viitorii doctori le citesc.

Dar universitățile nu produc nici un Shakespeare, nici un Milton, nici un Dostoievschi, nici un Tolstoi, nici un Rabindranath, nici un Kahlil Gibrans. Universitățile produc numai „știfturi", oameni fără valoare, total inutili. Aceasta este activitatea intelectuală care se desfășoară în universități.

Inteligența produce un Picasso, un Van Gogh, un Mozart, un Beethoven. Inteligența e cu totul altă dimensiune. Ea nu are nimic de a face cu capul, ea are de a face cu inima. Intelectul se află în cap; inteligența este o stare de veghe a inimii. Când inima este trează, când inima dansează de recunoștință adâncă, când inima este în acord, în armonie cu existența, din acea armonie se naște creativitatea.

Creativitatea intelectuală nu e cu putință. Intelectul e productiv, el poate să fabrice, dar nu poate să creeze.

Și care e diferența dintre a fabrica și a crea? Fabricarea este o activitate mecanică. O fac computerele, și încă mult mai eficient decât e de sperat din partea omului. Inteligența creează, nu fabrică. Fabricarea înseamnă un exercițiu care se repetă; un lucru deja făcut se face în continuare, iar și iar.

Creativitatea înseamnă a aduce pe lume ceva mare, ea este o cale prin care necunoscutul pătrunde în cunoscut, cerul vine pe pământ.

Când există un Beethoven sau un Michelangelo sau un Kalidas, cerurile se deschid şi începe să ningă cu flori de dincolo. Nu-ţi spun nimic despre Buddha, Hristos, Krishna, Mahavira, Zarathustra, Mahomed, dintr-un anumit motiv, şi anume că ce au creat ei e atât de subtil încât n-ai să poţi înţelege. Ce a creat Michelangelo e palpabil; ce a creat Van Gogh e vizibil. Ce creează un buddha este absolut invizibil. Pentru a fi înţeles, e nevoie de un cu totul alt gen de receptivitate. Ca să-l înţelegi pe un buddha, trebuie să fii inteligent. Creaţia lui Buddha nu e doar fantastic de inteligentă, ci şi supramentală, de aceea trebuie să fii inteligent ca s-o poţi înţelege. Intelectul nu te ajută să înţelegi.

Creativitatea înseamnă a aduce pe lume ceva mare, ea este o cale prin care necunoscutul pătrunde în cunoscut, cerul vine pe pământ.

Numai două tipuri de oameni creează: artiştii şi misticii. Artiştii creează în lumea grosieră, iar misticii creează în lumea subtilă. Artiştii creează în lumea exterioară – un tablou, o poezie, un cântec, un dans – iar misticii creează în lumea interioară. Mai întâi trebuie să-l înţelegi pe artist, şi numai după aceea, într-o zi, ai să poţi să-l înţelegi pe mistic. Misticul este floarea cea mai de preţ a creativităţii. Dar s-ar putea să nu vezi nimic din ce face misticul.

Buddha n-a pictat în viaţa lui un tablou, n-a compus nici o poezie, n-a cântat nici un cântec. Nimeni nu l-a văzut dansând. Dacă îl urmăreai ce face, îl vedeai doar şezând liniştit; întreaga lui fiinţă era linişte. Da, era înconjurat de graţie, de o graţie de o infinită frumuseţe, dar trebuia să fii foarte vulnerabil ca s-o simţi. Trebuia să fii foarte deschis, nu gâlcevitor. Cu Buddha nu puteai fi spectator, ci participant, pentru că Buddha era un mister la care trebuia să participi. Abia atunci vedeai ce crea el. El crea conştiinţă, iar conştiinţa e forma cea mai pură de exprimare.

Un cântec e frumos, un dans e frumos pentru că în el e prezentă o părticică din divinitate. Dar într-un Buddha este prezent Dumnezeu tot. De asta noi l-am numit pe Buddha „Bhagwan", l-am numit pe Mahavira „Bhagwan". Activitatea intelectuală poate să te facă specialist în anumite lucruri, poate să te facă util, eficient. Dar intelectul bâjbâie în întuneric. Nu are ochi, pentru

că nu este contemplativ, nu ştie să mediteze. Intelectul este împrumutat, nu are putere de pătrundere proprie.

La un concurs televizat al cărui premiu era de o sută de mii de dolari, pe Arthur îl mai despărţea o singură întrebare de câştigarea premiului. Ultima întrebare era din domeniul „Arta de a face dragoste". Pentru această ultimă întrebare, lui Arthur i s-a permis să aducă un specialist. El a ales un profesor de sexologie din Franţa, de renume mondial. Întrebarea era: „Dacă ai fi fost rege al imperiului asirian în primii cincizeci de ani de existenţă a lui, care trei părţi ale anatomiei miresei tale ai fi sărutat în noaptea nunţii?".

La primele două puncte ale întrebării răspunsul a venit repede. Arthur a răspuns: „Buzele şi gâtul". La al treilea, s-a împotmolit, şi s-a întors înnebunit spre specialistul francez. Acesta şi-a aruncat mâinile în aer şi a mormăit: „*Alors, mon ami,* nu mă întreba pe mine. Eu am greşit deja de două ori!".

Viaţa nu e un fenomen logic, iar intelectualul trăieşte bazându-se pe logică; de aceea nu e în ton cu viaţa, şi viaţa nu e în ton cu el.

Specialistul, cunoscătorul, intelectualul nu are putere de pătrundere, intuiţie proprie. El depinde de cunoştinţele împrumutate, de tradiţie, de convenţii. El are în cap biblioteci întregi, o mare povară, dar nu are viziune. Cunoaşte multe, fără a cunoaşte ceva. Şi pentru că viaţa nu e niciodată aceeaşi – ea este în continuă schimbare, e nouă de la clipă la clipă – specialistul rămâne mereu în urmă, răspunsul lui e mereu inadecvat. El poate doar să reacţioneze, nu poate să răspundă, din cauză că nu e spontan. El a ajuns deja la anumite concluzii; poartă în cap răspunsuri de gata, or întrebările pe care le ridică viaţa sunt mereu noi.

Mai mult, viaţa nu e un fenomen logic, iar intelectualul trăieşte bazându-se pe logică; de aceea nu e în ton cu viaţa, şi viaţa nu e în ton cu el. Bine-nţeles că viaţa nu e în încurcătură, intelectualul are o problemă. El se simte mereu ca un outsider, nu că viaţa l-ar fi expulzat; el singur a hotărât să rămână în afara vieţii. Dacă te agăţi prea mult de logică, n-ai să poţi să faci parte niciodată din procesul trăirii care este existenţa. Viaţa e mai mult decât logică: viaţa e paradox, viaţa e mister.

Tot ce faci cu ajutorul intelectului este să deduci. Nu e o experimentare a adevărului, ci doar o deducţie bazată pe logică, iar logica este invenţia ta.

Intelectul poate să facă anumite deducții, dar el e un fenomen inconștient. Te comporți aproape ca și cum ai fi adormit.

Inteligența este stare de veghe, iar dacă nu ești pe deplin treaz, orice decizie iei o să fie greșită sub o formă sau alta. Și e firesc să fie așa, pentru că ai ajuns la acea concluzie cu o minte inconștientă.

Ca să activezi inteligența, n-ai nevoie de mai multe informații, n-ai nevoie de mai multă meditație. Trebuie să devii mai liniștit, mai lipsit de gânduri. Trebuie să devii mai puțin minte și mai mult inimă. Trebuie să devii conștient de magia care te înconjoară – magia care e viața, magia care e Dumnezeu, magia care se află în copacii verzi și în florile roșii, magia care se află în ochii oamenilor. Magia este pretutindeni! Totul este miraculos, însă din cauza intelectului rămâi închis în tine, agățându-te de concluziile prosteşti la care ai ajuns prin inconștiență, sau care ți-au fost oferite de alții la fel de inconștienți ca tine.

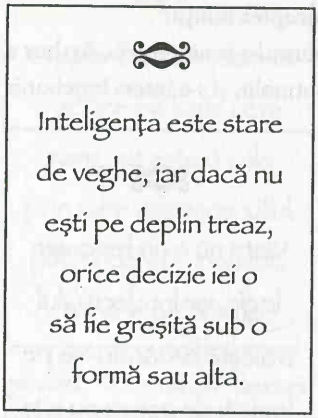

Inteligența este stare de veghe, iar dacă nu ești pe deplin treaz, orice decizie iei o să fie greșită sub o formă sau alta.

Însă inteligența este în mod cert creatoare, pentru că inteligența îți pune în funcțiune totalitatea – nu doar o parte, o mică parte, capul. Inteligența îți face să vibreze întreaga ființă; fiecare celulă, fiecare fibră din corpul tău începe să danseze și intră în armonie cu întregul.

Când ești în armonie cu întregul, lucrurile încep să se petreacă de la sine. Asta înseamnă creativitate. Tot ce atingi se transformă sub acțiunea divinității.

Credința

Creatorul nu are multe credințe; de fapt, nu are nici una. El are numai experiențe proprii. Iar frumusețea experienței este că experiența e întotdeauna deschisă, pentru că ea lasă loc explorărilor ulterioare. Credința e întotdeauna închisă; după ea se pune punct. Credința e mereu terminată; experiența nu e niciodată terminată, ea rămâne neterminată. Cât timp trăiești, experiența ta e în continuă schimbare, în continuă creștere, în continuă mișcare. Ea se mișcă permanent de la cunoscut la necunoscut, și de la necunoscut la incognoscibil.

Şi, nu uita, experienţa are frumuseţe pentru că e neterminată. Unele dintre cele mai frumoase cântece sunt cele neterminate. Unele dintre cele mai frumoase cărţi sunt cele neterminate. Tot ce e neterminat e frumos.

Am auzit o parabolă zen.

Un rege s-a dus la un maestru zen ca să înveţe arta grădinăritului. Maestrul l-a învăţat timp de trei ani, iar regele şi-a făcut o grădină mare şi frumoasă, în care lucrau sute de grădinari. Timp de trei ani, tot ce învăţa de la maestru experimenta în grădina sa. După trei ani, grădina era gata, şi regele l-a invitat pe maestru să vină s-o vadă. Regele avea mari emoţii, pentru că maestrul era foarte sever. Acesta avea să fie un fel de examen.

Experienţa are frumuseţe pentru că e neterminată.

Şi ca examenul să fie trecut cu bine, au fost luate toate măsurile de precauţie ca totul să fie perfect. Numai atunci l-a adus regele pe maestru să vadă. Însă maestrul s-a întristat chiar de la început. S-a uitat în jur, s-a plimbat prin toată grădina şi, pe măsură ce se uita, devenea tot mai grav. Regelui i s-a făcut tare frică. Gravitatea maestrului nu prevestea nimic bun. Luându-şi inima în dinţi, regele a întrebat: „Ce s-a întâmplat? De ce nu-mi spui? Te-ai întristat şi tot clatini din cap. De ce? Ce nu-ţi place? Am făcut tot după cum am învăţat de la tine".

Maestrul a spus: „Grădina asta este atât de terminată încât e moartă. De asta nu-mi place. Trebuia să rămână neterminată. Unde sunt frunzele veştede? Nu văd nici o frunză uscată. Pe alei nu sunt frunze uscate, şi nici în copaci frunze care să fi îngălbenit. Unde sunt?".

„Le-am spus grădinarilor mei să le înlăture pe toate, să facă astfel încât grădina să arate perfect", a răspuns regele.

Iar maestrul a spus: „De asta arată atât de lipsită de strălucire şi neinteresantă. Se vede de la o poştă că e făcută de om. Lucrurile lui Dumnezeu nu sunt niciodată terminate".

Şi maestrul a ieşit grăbit din grădină. S-a dus la mormanul de frunze veştede, care se afla dincolo de zidul grădinii, a luat o mână de frunze şi s-a întors în grădină, unde le-a aruncat în vânt. Frunzele se jucau în vânt, duse pe alei de adiere. Încântat, maestrul a spus: „Uite cât de vie arată grădina!". Frunzele foşneau în vânt, şuşoteau ca nişte fiinţe vii. Acum grădina nu mai era moartă ca un cimitir. Foşnetul frunzelor se transformase în cântec, alungând liniştea mormântală.

Îmi place foarte mult această poveste.

Zilele trecute a venit la mine o femeie. Mi-a spus că scrie un roman şi că este într-o dilemă. Romanul a ajuns într-un punct în care poate fi terminat, dar poate fi şi continuat. M-a întrebat ce să facă. I-am spus: „Termină-l cât este încă neterminat. Lasă acea neterminare să plutească în jurul lui ca un mister".

Nici o poveste nu e frumoasă dacă e terminată definitiv. Atunci ea e moartă. Experienţa rămâne întotdeauna deschisă, adică neterminată. Credinţa este întotdeauna încheiată. Prima calitate a experienţei este deschiderea.

Mintea înseamnă toate credinţele adunate laolaltă. Deschiderea înseamnă non-minte.

Mintea înseamnă toate credinţele adunate laolaltă. Deschiderea înseamnă non-minte; deschiderea înseamnă că îţi laşi mintea de o parte şi eşti gata să priveşti viaţa cu alţi ochi, nu cu cei vechi. Ochii vechi se datorează minţii, ea îţi dă idei şi, când te uiţi la un lucru, de fapt nu te uiţi la el aşa cum e, ci proiectezi asupra lui o idee. Adevărul devine un ecran pe care tot proiectezi idei. Priveşte cu non-mintea. Când priveşti cu non-mintea, percepţia ta devine eficientă, pentru că vezi lucrurile aşa cum sunt, adevărate. Iar adevărul eliberează. Toate celelalte duc la sclavie, numai adevărul eliberează.

În acele momente de non-minte, adevărul se filtrează în tine ca lumina. Cu cât te bucuri mai mult de această lumină, cu atât devii mai capabil şi mai curajos de a abandona mintea. Mai devreme sau mai târziu, va veni o zi când nu vei mai avea minte. Atunci, când te vei uita, nu te vei mai uita după nimic, te vei uita pur şi simplu. Privirea ta va fi pură. În acel moment vei deveni *avalokita*, cel care priveşte cu ochi puri. Ăsta este unul dintre numele lui Buddha – „Avalokita". El priveşte fără idei, priveşte şi atât.

Creativitatea nu e legată de o activitate anume – pictură, poezie, dans, cântec, ea nu e legată de nimic îndeosebi. Orice activitate poate fi creatoare, căci tu îi dai activităţii calitate. Activitatea în sine nu e nici creatoare, nici necreatoare. Poţi să cânţi într-un mod necreator, poţi să pictezi într-un mod necreator. Poţi spăla podeaua într-un mod creator, poţi să găteşti într-un mod creator.

Creativitatea este o calitate pe care o aduci în activitatea pe care o desfăşori. Este o atitudine, o abordare lăuntrică; ea denotă felul în care priveşti lucrurile.

Creativitatea nu se limitează la ceva anume – ăsta e primul lucru care trebuie ţinut minte. Cel care este creator este omul. Dacă un om este creator, atunci în tot ce face el există creativitate; până şi în mersul lui vezi creativitate. Iar dacă stă liniştit şi nu face nimic, chiar şi această „non-facere" este un act creator. Buddha şedea sub copacul bodhi şi nu făcea nimic, şi el a fost cel mai mare creator pe care l-a cunoscut lumea.

Nu toţi oamenii pot să fie pictori, şi nici nu trebuie. Dacă fiecare om ar fi pictor, lumea ar fi urâtă, ar fi greu de trăit în ea. Nu tot omul poate să fie dansator, şi nici nu trebuie. Însă fiecare om poate să fie creator.

Indiferent ce faci, dacă faci cu bucurie, dacă faci cu iubire, şi nu doar din motive pur economice, activitatea ta e creatoare. Dacă pui suflet în ceea ce faci, acea activitate este spirituală, este creatoare, este divină.

Indiferent ce faci, dacă faci cu bucurie, dacă faci cu iubire, şi nu doar din motive pur economice, activitatea ta e creatoare.

Cu cât eşti mai creator, cu atât eşti mai divin. Toate religiile lumii spun că Dumnezeu e Creatorul. Nu ştiu dacă e sau nu Creatorul, dar ştiu un lucru: cu cât eşti mai creator, cu atât eşti mai evlavios. Când creativitatea ta atinge apogeul, când toată viaţa ta devine creativitate, trăieşti în Dumnezeu. Aşa că trebuie să fie Creatorul, pentru că oamenii creatori sunt cel mai aproape de el.

Iubeşte ceea ce faci. Meditează în timp ce faci un lucru, indiferent care e el. Atunci ai să ştii că până şi frecatul duşumelei poate să fie un act de creaţie. Când freci podeaua cu iubire, creezi un tablou nevăzut. Plăcerea cu care trăieşti acele momente te face să te dezvolţi lăuntric. După un act creator, nu mai eşti acelaşi.

Creativitate înseamnă să iubeşti ceea ce faci – să te bucuri, să sărbătoreşti! Poate că actul tău de creaţie va rămâne necunoscut. Şi-apoi, cine o să te laude că ai spălat podeaua? Istoria nu va consemna acest lucru, ziarele nu vor scrie despre el, dar asta nu are nici o importanţă. Ţie ţi-a făcut plăcere. Valoarea e intrinsecă.

Fiecare om se naşte creator.

Dacă faci ceva urmărind doar faima, dacă pictezi doar pentru a ajunge renumit ca Picasso, atunci nu eşti deloc creator, eşti doar ambiţios. Creaţia înseamnă iubire. Fă cu iubire ceea ce faci, şi atunci eşti creator. Lucrurile mărunte devin mari prin atingerea iubirii şi a plăcerii.

Dacă însă eşti încredinţat că nu eşti creator, nici n-ai să fii creator, pentru că credinţa nu e doar credinţă. Ea deschide uşi; ea închide uşi. Dacă ai o credinţă greşită, ea va fi pentru tine ca o uşă închisă, va obstrucţiona curgerea. Nu-ţi va lăsa energia să curgă, din cauză că spui continuu că nu eşti creator.

În lume foarte puţini oameni sunt recunoscuţi ca fiind creatori – unu la un milion. Asta e o prostie! Fiecare om se naşte creator. Uită-te la copii şi ai să vezi că toţi sunt creatori. Dar, încetul cu încetul, le distrugem creativitatea. Încetul cu încetul, le impunem credinţe greşite. Încetul cu încetul, îi abatem de la creativitate, îi facem să fie din ce în ce mai ambiţioşi.

Când intră ambiţia, creativitatea dispare, din cauză că omul ambiţios nu poate să fie creator, omul ambiţios nu poate să iubească nici o activitate de dragul ei. În timp ce scrie o carte, să zicem, priveşte înainte şi se întrebă: „Când am să primesc Premiul Nobel?". Când pictează un tablou, priveşte înainte, e mereu în viitor. Omul creator este întotdeauna în prezent.

Noi distrugem creativitatea. Dar nu-ţi este de nici un folos să dai vina pe societate. Trebuie să-ţi iei viaţa în propriile mâini. Trebuie să te lepezi de condiţionările greşite. Trebuie să te lepezi de autosugestiile, greşite, hipnotice care, prin sugestionări repetate, ţi-au fost induse în copilărie. Leapădă-te de ele! Purifică-te de toate condiţionările şi apoi, dintr-o dată, ai să vezi că eşti creator.

A fi şi a fi creator sunt sinonime. Este cu neputinţă să fii şi să nu fii creator. Dar acest lucru imposibil s-a întâmplat, acest fenomen urât s-a produs, din cauză că toate sursele noastre creatoare au fost astupate, blocate, distruse, şi întreaga noastră energie a fost canalizată în diverse activităţi pe care societatea le consideră rentabile.

Întreaga noastră atitudine faţă de viaţă se învârte în jurul banilor, a puterii, iar banii şi puterea sunt distructive, nu creatoare. Omul care umblă după bani este distructiv, pentru că banii trebuie furaţi, trebuie luaţi de la mulţi oameni prin exploatare, sub o formă sau alta; numai atunci poţi să-i

ai. Puterea presupune să faci mulți oameni neputincioși, să-i distrugi; numai atunci ești puternic.

Acapararea de bani și acapararea de putere sunt acte distinctive. Actul creator sporește frumusețea lumii; el dă ceva lumii, nu îi ia. Omul creator vine pe lume și îi sporește frumusețea – un cântec aici, un tablou acolo. El face lumea să danseze mai bine, să se distreze mai bine, să iubească mai bine, să mediteze mai bine. Când părăsește această lume, lasă în urma lui o lume mai bună. S-ar putea ca unii să-l cunoască, alții nu, dar nu asta e important; important e că lasă în urma lui o lume mai bună, și pleacă din ea extraordinar de împlinit, pentru că viața lui a avut o valoare intrinsecă.

Actul creator sporește frumusețea lumii; el dă ceva lumii, nu îi ia.

Acumularea de bani, de putere și lupta pentru prestigiu sunt activități care nu creează nimic, și nu numai că nu creează, ci și distrug. Ferește-te de ele! Dacă te ferești de ele, poți să devii foarte ușor creator. Și nu spun că creativitatea ta îți va aduce putere, prestigiu, bani. Nu, nu îți promit grădini de trandafiri. Ea s-ar putea să-ți aducă necazuri. S-ar putea să te oblige să duci o viață de om sărac. Tot ce pot să-ți promit este că în adâncul ființei tale vei fi cel mai bogat om din lume; în adâncul ființei tale vei fi împlinit; în adâncul ființei tale vei fi plin de bucurie și de sărbătoare. Vei primi continuu tot mai multe binecuvântări. Viața ta va fi o binecuvântare.

Este posibil ca în afară să nu fii renumit, să n-ai bani, să nu fi reușit în așa-zisa lume. Dar să reușești în așa-zisa lume înseamnă să eșuezi în lumea interioară. Și ce ai să faci cu lumea la picioarele tale, dacă ți-ai pierdut sinele? Și ce ai să faci când vei stăpâni toată lumea, dar nu te vei stăpâni pe tine? Omul creator este stăpân pe ființa lui; el e stăpân, nu servitor.

De asta, în Orient, noi îi numim pe căutătorii adevărului „swami"-și. „Swami" înseamnă stăpân. Cerșetorii sunt numiți swami-și – stăpâni. Împărații s-au dovedit în cele din urmă, la finele vieții lor, cerșetori. Omul care umblă după bani și prestigiu și putere e cerșetor, pentru că el cere continuu. El nu are nimic de dat lumii.

Fii darnic! Împarte tot ce poți! Și, ia aminte, eu nu fac nici o distincție între lucrurile mărunte și lucrurile mari. Dacă zâmbești din toată inima, dacă iei pe cineva de mână și zâmbești, ăsta e un act de creație, un mare act de creație. E suficient să strângi pe cineva la piept ca să fii creator. E suficient să te

Omul este imprevizibil. Omul este întotdeauna o deschidere spre o mie şi unul de lucruri posibile.

uiţi la cineva cu ochi iubitori, ca să-i schimbi întreaga lume.

Fii creator. Nu contează dacă ceea ce faci este un lucru mărunt sau un lucru mare – fă-l în mod creator, cu devoţiune. Atunci munca ta devine venerare. Atunci ceea ce faci devine rugăciune, devine o ofrandă, o jertfă pe altar. Leapădă-te de credinţa că nu eşti creator. Poate că nu eşti primul în clasă; poate că felul în care pictezi nu e apreciat; poate că atunci când cânţi la flaut vecinii îţi bat în perete. Dar, din cauza acestor lucruri, nu căpăta credinţa greşită că nu eşti creator.

Şi nu-i imita pe alţii, în ideea de a fi creator. Trebuie să descoperi ce poţi să faci, şi ce nu poţi să faci. Nimeni nu poate să facă tot! Trebuie să cercetezi şi să-ţi afli destinul. Trebuie să bâjbâi în întuneric, ştiu. Nu e prea limpede care e destinul tău, dar aşa este viaţa. Şi e bine că trebuie să-l cauţi, pentru că însăşi căutarea duce la dezvoltare.

Dacă atunci când vii pe lume ţi s-ar da o diagramă a vieţii – „Asta va fi viaţa ta: ai să devii chitarist" – viaţa ta ar fi mecanică. Numai funcţionarea unei maşini se poate prestabili. Omul este imprevizibil. Omul este întotdeauna o deschidere spre o mie şi unul de lucruri posibile. La fiecare pas i se deschid o mulţime de uşi, o mulţime de alternative, şi el trebuie să aleagă. Dacă însă iubeşte viaţa, îşi va găsi destinul, creativitatea.

Dacă nu iubeşte viaţa şi iubeşte altceva, atunci există o problemă. Dacă iubeşte banii şi vrea să fie şi creator, nu poate deveni creator. Însăşi ambiţia pentru bani o să-i distrugă creativitatea. Dacă vrea faimă, trebuie să renunţe la creativitate. Faima vine mai uşor dacă e distructiv. Faima vine mai uşor pentru un Adolf Hitler, pentru un Henri Ford. Faima de dobândeşte mai uşor dacă eşti competitiv, violent competitiv. Dacă ucizi şi distrugi oameni, faima vine mai uşor.

Istoria este plină de criminali. Prim-miniştrii, preşedinţii nu sunt decât nişte măşti. În spatele lor se ascund oameni foarte violenţi, teribil de violenţi, care zâmbesc. Acele zâmbete sunt politice, diplomatice. Când măştile cad, vezi că în spatele lor s-au ascuns Gingis Han, Tamurlaine, Nadir Shah, Alexandru, Hitler.

Dacă vrei faima, nu vorbi de creativitate. Nu spun că faima nu vine niciodată la un om creator, însă vine foarte, foarte rar. Seamănă mai mult cu un accident, şi ia timp. Aproape întotdeauna se întâmplă că atunci când faima ajunge la un om creator, acesta e deja mort. Ea vine cu întârziere, postum.

Iisus nu era faimos în vremea lui. Dacă nu exista Biblia, n-ar fi existat nici o consemnare despre el. Consemnarea aparţine celor patru discipoli ai săi; nimeni altcineva n-a pomenit despre el. Nu era faimos; nu era un om de succes. Nu era înţeles, era hulit. Dar, încetul cu încetul, a devenit din ce în ce mai important; încetul cu încetul, oamenii l-au recunoscut. Asta ia timp.

Cu cât e mai mare un om, cu atât e nevoie de mai mult timp ca oamenii să-l recunoască, pentru că atunci când se naşte un om mare, n-ai după ce criterii să îl judeci, n-ai hărţi cu care să îl cauţi. El trebuie să-şi creeze singur valoarea. La vremea când valoarea lui e creată, recunoscută, el nu mai este. Durează sute de ani ca o persoană creatoare să fie recunoscută, şi nici atunci nu e sigur. Au existat mulţi oameni creatori care n-au fost niciodată recunoscuţi. Este un lucru accidental ca o persoană creatoare să aibă succes. Succesul e mai sigur pentru oamenii distructivi, necreatori.

Aşadar, dacă în numele creativităţii cauţi altceva, renunţă la ideea de a fi creator. Fă ce vrei să faci în mod conştient, deliberat, nu te ascunde după măşti. Dacă vrei cu adevărat să fii creator, atunci banii, succesul, prestigiul, respectabilitatea ies din discuţie. Atunci activitatea ta îţi face plăcere, şi fiecare acţiune are o valoare intrinsecă. Dansezi pentru că îţi place dansul; dansezi pentru că te încântă să dansezi. Dacă cineva îţi apreciază dansul, bine, îi eşti recunoscător. Dacă nimeni nu ţi-l apreciază, n-ai de ce să-ţi faci griji. Ai dansat, ţi-a făcut plăcere, eşti deja împlinit.

Însă credinţa că nu eşti creator e periculoasă – abandoneaz-o! Nu există nimeni care să nu fie creator. Până şi copacii sunt creatori, până şi pietrele sunt creatoare. Cei care înţeleg copacii şi îi iubesc ştiu că fiecare copac îşi creează propriul spaţiu. Fiecare piatră îşi creează propriul spaţiu, el nu seamănă cu nici unul dintre spaţiile celorlalte pietre. Dacă devii sensibil, dacă devii capabil de a înţelege, prin empatie, vei avea enorm de câştigat. Vei vedea că fiecare copac

e creator în felul lui, că fiecare copac e unic, are personalitatea lui. Fiecare piatră are personalitate. Copacii nu sunt doar copaci, ei sunt oameni. Pietrele nu sunt doar pietre, ele sunt oameni. Așează-te lângă o piatră, uită-te la ea cu iubire, atinge-o cu iubire, mângâi-o cu iubire.

Se spune că un maestru zen era în stare să ridice pietre foarte mari, în ciuda faptului că era un om foarte plăpând. Ridica extrem de ușor pietre pe care oameni mult mai puternici decât el nu erau în stare nici să le clintească. A fost întrebat care era secretul lui, și el a răspuns: „Nu-i nici un secret. Eu iubesc piatra, așa că ea mă ajută. Mai întâi îi spun:«Oamenii ăștia au venit să se uite; acum prestigiul meu e în mâinile tale. Te rog să mă ajuți, să cooperezi». După aceea îmbrățișez piatra și aștept indiciul. Când piatra îmi dă indiciul – îl simt ca un freamăt, o vibrație în lungul șirei spinării – când piatra îmi dă semnalul că e gata să mă ajute, acționez. Voi vă luptați cu piatra; de asta aveți nevoie de foarte multă energie. Eu îmi unesc eforturile cu ale pietrei și o ridic. De fapt, nu e bine spus „o ridic". Piatra se ridică singură".

Dacă ești iubitor, vei vedea că întreaga existență are personalitate.

Un mare maestru zen era tâmplar. Mesele și scaunele făcute de el aveau o anumită calitate inefabilă, un magnetism fantastic. Când a fost întrebat cum făcea acele obiecte, maestrul a spus: „Simplu. Mă duc în pădure și întreb copacii care dintre ei este gata să devină scaun sau masă. Stau acolo trei zile, și văd care copac e dornic să vină cu mine, să coopereze, numai atunci îl iau. Uneori se întâmplă ca nici un copac să nu fie gata să devină scaun sau masă, și atunci mă întorc acasă cu mâinile goale. Atunci când copacul vine de bună voie, el cere pur și simplu ajutorul tâmplarului. În asta constă toată arta".

Dacă ești iubitor, vei vedea că întreaga existență are personalitate. Nu forța lucrurile. Uită-te, comunică cu ele, cere-le ajutorul, și astfel se va conserva multă energie.

Până și copacii sunt creatori, chiar și pietrele sunt creatoare. Tu ești om, punctul culminant al existenței. Ești în vârf, pentru că ai cunoștință. Niciodată să nu gândești prin prisma credințelor greșite, niciodată să nu te

ataşezi de credinţa greşită că nu eşti creator. Poate cauţi în direcţii greşite, în direcţii în care nu eşti creator. Dar trebuie să existe o direcţie în care eşti creator. Caută şi cercetează şi fii mereu disponibil, şi continuă să bâjbâi până găseşti direcţia.

Fiecare om vine pe lume cu un anume destin – el are ceva de îndeplinit, un mesaj de transmis, o treabă de terminat. Nu te afli aici accidental – te afli aici cu un scop. În spatele tău există un scop. Întregul intenţionează să facă ceva prin intermediul tău.

Jocul soartei

Toată structura vieţii noastre are la bază credinţa care ne-a fost inoculată încă din copilărie, şi anume că, fără recunoaştere, suntem nimeni, suntem lipsiţi de valoare. Nu munca e importantă ci recunoaşterea. Asta răstoarnă lucrurile cu susul în jos. Munca trebuie să fie importantă, o bucurie prin ea însăşi. Trebuie să munceşti, nu ca să fii recunoscut, ci pentru că îţi face plăcere să fii creator. Trebuie să iubeşti munca de dragul ei.

Aşa trebuie privite lucrurile – munceşti dacă îţi place să munceşti. Nu căuta recunoaştere; dacă ea vine, foarte bine; dacă nu vine, nu te gândi la ea. Împlinirea ta trebuie să fie munca în sine. Dacă fiecare om ar învăţa arta de a-şi iubi munca, indiferent care e ea, dacă ar face-o cu plăcere, fără să urmărească recunoaştere, am avea o lume mult mai frumoasă, o lume în care ar exista doar sărbătoare.

Însă aşa cum stau lucrurile, dorinţa de recunoaştere face ca nimeni să nu muncească în tihnă, liniştit, făcând cu plăcere ceea ce face. Iar viaţa e alcătuită din lucruri mărunte, pentru care nu se dau premii şi titluri, care să reflecte recunoaşterea.

Unul dintre cei mai mari poeţi ai secolului douăzeci, Rabindranath Tagore, a trăit în Bengal, India. El şi-a publicat scrierile în limba bengaleză, dar n-a avut parte de recunoaştere. Apoi a tradus în engleză o cărticică, *Gitanjali*, „O ofrandă de cântece". El ştia foarte bine că originalul avea o frumuseţe pe care traducerea nu putea s-o

Munca trebuie să fie importantă, o bucurie prin ea însăşi.

aibă, din cauză că cele două limbi, bengaleza şi engleza, au structuri diferite, moduri de exprimare diferite. Bengaleza este o limbă foarte dulce; chiar şi atunci când te cerţi, pare că eşti angajat într-o conversaţie plăcută. E foarte muzicală; fiecare cuvânt are o rezonanţă muzicală. Engleza nu are această calitate, şi nici nu o poate căpăta prin traducere. Însă Tagore a reuşit cumva să traducă acea cărţulie – în comparaţie cu originalul, traducerea e modestă – şi a câştigat pentru asta Premiul Nobel. Atunci toată India l-a băgat în seamă dintr-o dată. Ani de zile cartea fusese disponibilă în bengaleză şi în alte limbi indiene, dar nimeni nu-i dăduse atenţie. Fiecare universitate voia să-i ofere titlul onorific de doctor în litere – şi bine-nţeles, prima a fost cea din Calcutta, unde locuia el – însă el a refuzat spunând: „Nu vreţi să-mi daţi titlul ca o recunoaştere a muncii mele, ci ca o recunoaştere a Premiului Nobel, pentru că această carte a fost aici ani de zile, într-o formă mult mai frumoasă, şi nimeni nu s-a deranjat să scrie un cuvânt de apreciere. Titlul pe care vreţi să mi-l oferiţi mă jigneşte".

Jean-Paul Sartre, unul dintre cei mai mari romancieri şi un om cu o adâncă înţelegere a psihologiei umane, a refuzat Premiul Nobel. El a spus: Am fost răsplătit destul în timp ce mi-am creat opera. Un Premiu Nobel n-ar putea veni cu nimic în plus, dimpotrivă, m-ar trage în jos. El e bun pentru amatori care sunt în căutarea recunoaşterii. Eu sunt destul de bătrân şi am avut parte de destulă plăcere. Am iubit tot ceea ce am făcut. Lucrul ăsta e în sine o răsplată, şi n-am nevoie de alta, pentru că nimic nu poate să fie mai bun decât ceea ce deja am obţinut". Şi avea dreptate. Dar oamenii care au dreptate sunt foarte puţini în lume.

De ce să-ţi baţi capul cu recunoaşterea? Frământarea privitoare la recunoaştere are sens numai dacă nu-ţi iubeşti munca. Atunci, da, are sens, urmăreşte găsirea unui înlocuitor. Urăşti munca, nu-ţi place, dar o faci pentru că va exista recunoaştere; vei fi apreciat, respectat. Decât să te gândeşti la recunoaştere, mai bine reconsideră munca. O iubeşti? Foarte bine. N-o iubeşti? Schimb-o! Părinţii, profesorii îţi bagă în cap ideea că trebuie să fii recunoscut, acceptat. Asta e o strategie foarte vicleană de a ţine oamenii sub control. Învaţă un lucru de bază: Fă ce vrei să faci, iubeşte ce faci, şi nu cere recunoaştere. Asta e cerşeală. De ce să ceri recunoaştere? De ce să stai cu mâna întinsă pentru acceptare?

Caută în tine. Poate că nu îţi place ce faci, poate că te temi că eşti pe drumul greşit. Acceptarea te va ajuta să simţi că ai dreptate. Recunoaşterea

te va face să simți că te îndrepți spre țelul cel bun. Problema ține de ce simți tu în sinea ta, n-are nici o legătură cu lumea exterioară. Și de ce să depinzi de alții? Acceptarea, recunoașterea și aprecierea depind de alții, și umblând după ele devii tu însuți dependent.

Eu nu voi accepta nici un Premiu Nobel. Această condamnare a mea de către toate națiunile lumii, de către toate religiile e mult mai valoroasă pentru mine. Acceptarea Premiului Nobel ar însemna să devin dependent – n-am să mai fiu mândru de mine, ci de Premiul Nobel. Acum sunt mândru numai de mine, n-am de ce altceva să fiu mândru. În felul ăsta sunt eu însumi, un individ liber. Iar a fi un individ care trăiește în libertate totală, pe propriile picioare, bând din propriile surse este începutul înfloririi supreme.

Eu nu voi accepta nici un Premiu Nobel.

Orice om care are personalitate trăiește din propria iubire, din propria muncă, fără să-i pese de ce spun alții. Cu cât e mai valoroasă munca ta, cu atât posibilitatea de a fi respectat pentru ea e mai mică. Iar dacă munca pe care o faci e muncă de geniu, n-ai să vezi nici un respect cât trăiești. Cât trăiești, vei fi un damnat... iar apoi, după două sau trei secole, ți se vor ridica statui, munca ta va fi respectată. Cam atât durează ca omenirea să ajungă la gradul de inteligență pe care îl are azi un geniu. Decalajul e uriaș.

Ca să fii respectat de tâmpiți trebuie să te comporți conform așteptărilor lor. Ca să fii respectat de această omenire bolnavă trebuie să fii mai bolnav decât ea. Atunci te va respecta. Dar ce vei câștiga? Îți vei pierde sufletul și nu vei câștiga nimic.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

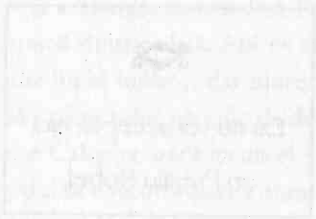

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Patru secrete ale reuşitei

Ori de câte ori creezi, simţi gustul vieţii, şi asta depinde de intensitatea cu care creezi, de dăruirea ta totală. Viaţa nu e o problemă filozofică, e un mister religios. Când faci ceva în mod creator, cu iubire, cu dăruire totală, atunci orice poate deveni uşa – chiar şi spălatul podelei. Atunci simţi gustul vieţii.

A redeveni copil

Fii iarăşi copil şi vei fi creator. Toţi copiii sunt creatori. Creativitatea are nevoie de libertate. Mintea, cunoştinţele, prejudecăţile înrobesc. Creativitatea necesită eliberarea de toate astea. Omul creator este cel care încearcă ceea ce este nou. Omul creator nu e un robot. Roboţii nu sunt niciodată creatori, ei repetă ce li s-a stocat în memorie. Aşa că fii iarăşi copil. Toţi copiii, indiferent de locul în care se nasc, sunt creatori. Însă noi nu le permitem să fie creatori, ne repezim asupra lor şi le zdrobim, le omorâm creativitatea, şi îi învăţăm modul corect de a face lucrurile.

Ţine minte, omul creator încearcă mereu să facă lucrurile altfel, în stilul lui. Dacă urmezi modul corect de a face un lucru, n-ai să fii niciodată creator, pentru că modul corect înseamnă modul descoperit de alţii. Şi modul corect înseamnă că vei fi în stare să faci ceva, să devii un producător, un fabricant, un tehnician, dar nu un creator.

Care e diferenţa dintre un producător şi un creator? Producătorul cunoaşte modul corect de a face un lucru, cel mai economic mod de a face un lucru, cu efort minim şi rezultate maxime. Creatorul se prosteşte. El nu ştie care e modul corect de a face un lucru, aşa că cercetează, şi caută în direcţii diferite. De multe ori o ia într-o direcţie greşită, dar găseşte el acolo ceva din care să înveţe, şi în felul ăsta devine din ce în ce mai bogat. El face ceva pe care nu l-a mai făcut nimeni. Dacă ar fi urmat calea cea bună, modul corect de a face un lucru, n-ar fi putut să facă ce nu s-a mai făcut.

Am să spun o mică anecdotă...

Învățătoarea le-a cerut elevilor să facă un desen cu Sfânta Familie. După ce i-au fost aduse desenele, ea a văzut că toți elevii, cu excepția unui, făcuseră desene convenționale – Sfânta Familie în grajd, Sfânta Familie călare pe măgar etc. L-a chemat pe băiețelul care constituia excepția, și i-a cerut să explice desenul său, în care apărea un avion pe ale cărui ferestre ieșeau patru capete. „Înțeleg că ai desenat trei capete ca să-i reprezinți pe Iosif, Maria și Iisus. Dar al cui e al patrulea cap?".

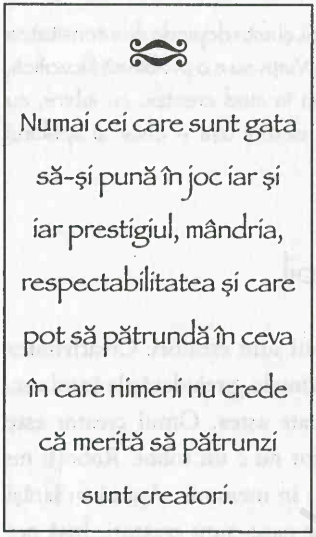

Numai cei care sunt gata să-și pună în joc iar și iar prestigiul, mândria, respectabilitatea și care pot să pătrundă în ceva în care nimeni nu crede că merită să pătrunzi sunt creatori.

„Oh", răspunse băiețelul, „ăsta e Pilotul din Pont!".

Asta înseamnă creativitate! Băiețelul a descoperit ceva. Dar numai copiii pot face asta. Ție ți-ar fi frică s-o faci, ți-ar fi frică să nu râdă lumea de tine. Creatorul trebuie să fie în stare să înfrunte primejdia, trebuie să-și rişte aşa-zisa respectabilitate. De asta poeții, pictorii, dansatorii, muzicienii nu sunt oameni prea respectați. Iar când devin respectabili, când li se acordă un Premiu Nobel, nu mai sunt creatori. Din clipa aceea creativitatea dispare. Ce se întâmplă? Ai văzut vreun laureat al Premiului Nobel scriind altceva care să fie cât de cât de valoare? Ai văzut vreodată un om respectabil făcând ceva creator? Nu face din cauză că se teme că, dacă ceva iese prost, ce se va alege de prestigiul lui? Nu-și permite asta. Atunci când un artist devine respectabil, creativitatea din el moare.

Numai cei care sunt gata să-și pună în joc iar și iar prestigiul, mândria, respectabilitatea și care pot să pătrundă în ceva în care nimeni nu crede că merită să pătrunzi sunt creatori. Creatorii sunt considerați nebuni, așa a fost întotdeauna. În cele din urmă valoarea le este recunoscută, dar foarte târziu. Creatorii sunt oameni excentrici. Și, spun iarăși să iei aminte, fiecare copil se naște cu capacitatea de a deveni creator. Fără nici o excepție, toți copiii încearcă să fie creatori, însă noi nu-i lăsăm. Începem imediat să-i învățăm modul corect de a face un lucru, și o dată ce au învățat modul corect de a face un lucru devin roboți. Atunci, cu cât fac mai des lucrul corect, cu atât ajung să fie mai eficienți. Și cu cât sunt mai eficienți, cu atât sunt mai respectați.

La copil, undeva între vârsta de şapte ani şi cea de paisprezece ani, are loc o mare schimbare. Psihologii cercetează fenomenul, căutând să afle ce se întâmplă şi de ce.

Creierul are două emisfere, două minţi. Emisfera stângă este necreatoare. Ea este foarte capabilă din punct de vedere tehnic, însă în ceea ce priveşte creativitatea este absolut neputincioasă. Ea poate să facă un lucru numai o dată ce l-a învăţat, şi îl face eficient, perfect, mecanic. Această emisferă stângă este emisfera raţionamentului, a logicii, a matematicii. Este emisfera calculului, a deşteptăciunii, a ordinii şi disciplinei.

Emisfera dreaptă este exact opusul celeilalte. Este emisfera haosului, nu a ordinii; este emisfera poeziei, nu a prozei, este emisfera iubirii, nu a logicii. Ea are o mare atracţie spre frumuseţe, spre originalitate, dar nu este eficientă, nu are cum să fie. Creatorul nu poate să fie eficient, întrucât el explorează întruna, nu are timp să se specializeze într-atât încât să ajungă să facă ceva mecanic.

Creatorul nu se poate stabili într-un loc. El e un vagabond, care îşi cară cortul pe umăr.

Creatorul nu se poate stabili într-un loc. El e un vagabond, care îşi cară cortul pe umăr. Da, poate să rămână într-un loc peste noapte, dar dimineaţă porneşte iarăşi la drum, de aceea îl numesc vagabond. El nu e un om gospodar, nu se poate stabili nicăieri, stabilirea ar însemna pentru el moarte. El e veşnic gata să rişte. Riscul e povestea lui de iubire. Însă asta este emisfera dreaptă. Emisfera dreaptă funcţionează când copilul se naşte; atunci emisfera stângă nu funcţionează. Însă noi începem imediat să-l dăscălim pe copil, şi o facem neştiinţific, fără cunoştinţe reale. De-a lungul secolelor am învăţat trucul prin care să mutăm energia din emisfera dreaptă în emisfera stângă şi să oprim funcţionarea emisferei drepte, punând-o în funcţiune pe cea stângă. Asta e şcolirea noastră. Asta este toată instruirea şi aşa-zisa educaţie a noastră, de la grădiniţă până la universitate. Este un efort de a distruge emisfera dreaptă şi a ajuta funcţionarea emisferei stângi. Undeva între şapte şi paisprezece ani, reuşim să distrugem copilul. Atunci copilul nu mai e sălbatic, el devine cetăţean. Atunci învaţă disciplina, limba, logica, proza. Începe să se întreacă la şcoală, devine egoist, începe să înveţe toate lucrurile absurde care prevalează în societate. Devine tot mai interesat de putere, de bani, se gândeşte cum să ajungă mai şcolit

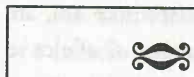

În Occident există un mare apetit pentru droguri, care se explică prin aceea că, din cauza învățământului obligatoriu, Occidentul a reușit să distrugă de tot emisfera dreaptă.

pentru a fi mai puternic, cum să aibă mai mulți bani, cum să aibă o casă mare, și tot așa... Atunci emisfera dreaptă funcționează tot mai puțin – sau funcționează numai în timpul somnului profund. Sau, uneori, sub influența unui drog... În Occident există un mare apetit pentru droguri, care se explică prin aceea că, din cauza învățământului obligatoriu, Occidentul a reușit să distrugă de tot emisfera dreaptă. Occidentul a devenit prea educat, ceea ce înseamnă că a mers într-o singură direcție, până la extrem. Acum, singurul mod de a stopa consumul de droguri este găsirea unor căi de înviere a emisferei drepte în școli și universități. Consumul de droguri nu poate fi oprit numai prin lege. Fără restabilirea echilibrului intern el nu poate fi stăvilit.

Drogurile acționează ca un schimbător de viteză – ele mută energia din emisfera stângă în emisfera dreaptă. Lucrul ăsta l-a făcut de-a lungul secolelor alcoolul, dar în prezent îl fac mult mai eficient drogurile și, o dată cu trecerea timpului, apar droguri tot mai puternice.

Și criminalul nu e consumatorul de droguri, criminalul e politicianul și sistemul de învățământ. Ei sunt vinovați. Din cauza lor mintea umană simte nevoia să se revolte. Poezia a dispărut de tot din viața oamenilor, frumusețea a dispărut, iubirea a dispărut, și singurii zei sunt banii, puterea și influența. Cât mai poate continua omenirea să trăiască fără poezie, fără bucurie și fără sărbătoare? Nu mult.

Iar noua generație din toată lumea face un mare serviciu arătând stupiditatea așa-zisei educații din ziua de azi. Nu e o coincidență că aproape întotdeauna consumatorii de droguri se lasă de școală. Lucrul ăsta nu e o coincidență, face parte din aceeași revoltă.

Și o dată ce omul s-a deprins cu plăcerea, cu bucuria pe care o dau drogurile, îi este foarte greu să se lase de ele. Tinerii se pot lăsa de droguri numai dacă se găsesc căi mai bune de a le elibera poezia. Meditația e o cale mai bună, mai puțin distructivă, mai puțin dăunătoare decât orice gen de substanță chimică. De fapt, nu e deloc dăunătoare, e benefică. Și meditația

face acelaşi lucru: mută energia din emisfera stângă în emisfera dreaptă, ea eliberează capacitatea lăuntrică de a fi creator.

Marea calamitate care o să devasteze lumea din cauza consumului de droguri poate fi evitată printr-un singur lucru – prim meditaţie. Altă cale nu există. Dacă meditaţia devine tot mai răspândită şi intră tot mai mult în viaţa oamenilor, drogurile vor dispărea. Şi educaţia trebuie să înceteze să se mai opună emisferei drepte şi funcţionării ei. Dacă de mici copiii sunt învăţaţi să îşi folosească ambele emisfere, lumea va fi mai bună. Sunt situaţii în care este nevoie de emisfera stângă, când trebuie să faci calcule – la piaţă, în treburile de zi cu zi. Şi există dăţi când ai nevoie de emisfera dreaptă.

Etica muncii este o reminiscenţă a trecutului care trebuie abandonată.

Şi nu uita niciodată că emisfera dreaptă e scopul, iar emisfera stângă e mijlocul. Emisfera stângă trebuie să servească emisfera dreaptă, emisfera dreaptă e stăpânul – deoarece câştigi bani numai pentru că vrei să te bucuri de viaţă, vrei să-ţi faci din viaţă o sărbătoare. Vrei un anumit cont în bancă numai ca să poţi să iubeşti. Munceşti numai ca să poţi să te joci – joaca rămâne ţelul. Munceşti numai ca să te poţi relaxa. Relaxarea rămâne scopul, munca nu e scopul.

Etica muncii este o reminiscenţă a trecutului care trebuie abandonată. Iar învăţământul trebuie să treacă printr-o revoluţie adevărată. Oamenilor, copiilor nu trebuie să li se impună şabloane care se repetă. Ce este învăţământul din ziua de azi? Este un sistem care nu urmăreşte decât formarea memoriei şi antrenarea ei. El nu te ajută să devii inteligent, dimpotrivă, prin el ajungi să fii tot mai puţin inteligent. Ajungi prost! Fiecare copil intră în şcoală foarte inteligent, dar foarte rar se întâmplă ca la terminarea universităţii un tânăr să mai fie încă inteligent. Da, iese cu o licenţă, dar acea licenţă a fost obţinută cu un preţ mare: şi-a pierdut inteligenţa, şi-a pierdut bucuria, şi-a pierdut viaţa, şi asta din cauză că funcţionarea emisferei drepte a încetat. Şi ce a învăţat? A acumulat informaţii. Şi-a format o memorie bună, care este în stare să repete, să reproducă informaţiile adunate. Din asta constau examenele. Este considerat inteligent cel care poate să vomite tot ce i-a fost vârât pe gât. Mai întâi a fost forţat să înghită, iar apoi, la examene, să vomite. Dacă ştie să vomite în mod eficient, este inteligent. Dacă ştie să vomite exact ce i s-a dat, este inteligent.

Însă trebuie înțeles un lucru: poți vomita același lucru numai dacă nu l-ai digerat. Dacă l-ai digerat, poate să iasă altceva. Poate să iasă sânge, dar nu bucata de pâine pe care ai mâncat-o. Ea a dispărut, s-a asimilat. Ca să fii considerat foarte, foarte inteligent trebuie să ții informațiile în tine fără să le digeri. Omul cel mai prost este considerat cel mai inteligent. Asta este trista stare a lucrurilor. Știi că Albert Einstein n-a luat examenul de admitere la facultate? Așa o inteligență creatoare! I-a fost greu să se comporte prosteşte cum se comportau toți ceilalți.

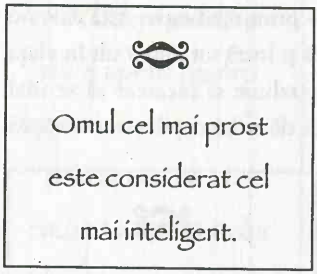

Toți așa-zișii medaliați cu aur ai colegiilor și facultăților dispar. Nu se dovedesc de nici un folos. Gloria lor sfârșește o dată cu primirea medaliilor de aur, apoi nu mai sunt găsiți nicăieri. Viața nu le datorează nimic. Ce s-a întâmplat cu ei? S-au distrus. Și-au luat diplomele și au pierdut tot.

Genul ăsta de educație trebuie transformat total. În sala de clasă trebuie adusă mai multă bucurie, în universitate trebuie adus mai mult haos – mai mult dans, mai mult cântec, mai multă poezie, mai multă creativitate, mai multă inteligență. Trebuie să se renunțe la gradul atât de mare de dependență față de memorie.

Oamenii trebuie vegheați și ajutați să devină mai inteligenți. Când un elev, un student răspunde într-un fel nou, el trebuie apreciat. Răspunsul nu trebuie să fie corect, pentru că nu există așa ceva. Există doar răspuns prostesc și răspuns inteligent. Însăși catalogarea drept corect și greșit e greșită. Răspunsul este fie prostesc, o repetare a unui lucru deja memorat, fie creator, inteligent. Chiar dacă răspunsul care repetă pare a fi corect, el nu trebuie apreciat mult. Și cu toate că răspunsul inteligent ar putea fi mai puțin corect, în raport cu ideile vechi, el trebuie prețuit pentru că este nou. El denotă inteligență.

Ce trebuie să faci dacă vrei să fii creator? Să anihilezi tot ce ți-a făcut societatea, tot ce ți-au făcut părinții și profesorii. Să anihilezi tot ce ți-au făcut politistul și politicianul și preotul. După aceea vei fi iarăși creator, vei simți iarăși fiorul pe care l-ai avut la început. El încă există și așteaptă, înăbușit. Când acea emoție, acea energie creatoare se descătușează în tine, ești religios. Pentru mine, omul religios este omul care este creator. Fiecare om se naște creator, dar foarte puțini rămân creatori.

Depinde de tine să ieşi din capcană. Poţi. Firește, îţi trebuie mult curaj, pentru că atunci când începi să distrugi ce ţi-a făcut societatea pierzi respectul. Nu mai ești considerat respectabil, oamenii te privesc ca pe o ciudăţenie, îşi spun: „Săracul om, a păţit el ceva!". Ăsta este marele curaj – să pătrunzi într-o viaţă în care oamenii te privesc ca pe o ciudăţenie.

Firește, trebuie să rişti. Dacă vrei să fii creator, trebuie să rişti totul. Dar merită. Puţină creativitate valorează mai mult decât toată această lume.

A fi gata să înveţi

„Disciplină" este un cuvânt frumos, dar a fost folosit greşit, la fel ca toate celelalte cuvinte frumoase. Cuvântul „disciplină" are aceeaşi rădăcină ca şi cuvântul „discipol". Înţelesul cuvântului-rădăcină este „proces de învăţare". Cel care este gata să înveţe este discipolul, iar procesul de a fi gata să înveţi este disciplina. Omul cunoscător nu e niciodată gata să înveţe, pentru că el crede deja că ştie; e foarte centrat în aşa-zisa lui cunoaştere. Cunoştinţele lui nu sunt decât hrană pentru eul său. El nu poate fi discipol, nu se poate afla în adevărata disciplină.

Socrate spune: „Eu ştiu doar un lucru, şi anume că nu ştiu nimic". Ăsta este începutul disciplinei. Atunci când nu ştii nimic, apare dorinţa de a cerceta, de a explora, de a investiga. Iar în clipa în care începi să înveţi, urmează inevitabil alt factor: trebuie să renunţi continuu la ceea ce ai învăţat, altfel devine cunoaştere, şi cunoaşterea va împiedica învăţarea pe mai departe.

Adevăratul om al disciplinei nu acumulează niciodată; el moare în fiecare clipă pentru ceea ce a învăţat şi redevine neştiutor. Această ignoranţă este în realitate luminoasă. Sunt de acord cu Dionisos când numeşte ignoranţa luminoasă. Una dintre cele mai frumoase experienţe din viaţă este să fii într-o stare de ne-cunoaştere luminoasă. Când eşti în acea stare de ne-cunoaştere eşti deschis, nu mai există bariere, eşti gata să explorezi.

Disciplina a fost greşit interpretată. Oamenii le tot spun altora să-şi disciplineze viaţa, să facă asta, să nu facă aia. Omului i-au fost impuse mii de „trebuie" şi „nu trebuie", şi când omul trăieşte cu aceste restricţii nu poate să fie creator. E prizonier; oriunde s-ar duce dă de un zid.

Cel care vrea să fie creator trebuie să se smulgă din lanţurile tuturor „trebuie" şi „nu trebuie". El are nevoie de libertate şi spaţiu, mult spaţiu, are

nevoie de cerul întreg şi de toate stelele, şi numai atunci spontaneitatea lui lăuntrică începe să se dezvolte.

Ia aminte, disciplina la care mă refer eu nu are nimic din Cele Zece Porunci. Eu nu îţi dau nici o disciplină; îţi dau doar nişte repere care să te ajute să înveţi necontenit fără a deveni atotcunoscător. Disciplina ta trebuie să vină din însăşi inima ta, trebuie să fie a ta proprie – şi asta e o mare diferenţă. Când altcineva îţi dă disciplina, ea nu ţi se potriveşte; e ca şi cum ai purta hainele altuia. Îţi sunt fie prea largi, fie prea strâmpte, şi nu te simţi deloc bine în ele.

Eu nu îţi dau nici o disciplină; îţi dau doar nişte repere care să te ajute să înveţi necontenit fără a deveni atotcunoscător.

Mahomed le-a dat o disciplină mahomedanilor; pentru el o fi fost bună, dar nu poate fi bună pentru toţi ceilalţi. Buddha le-a dat o disciplină milioanelor de budişti; pentru el o fi fost bună, dar nu poate fi bună pentru toţi ceilalţi. O disciplină e un fenomen individual; dacă o împrumuţi, începi să trăieşti conform unor principii stabilite, unor principii moarte. Or viaţa nu e nicicând moartă; viaţa se schimbă în fiecare clipă. Viaţa e un flux.

Heraclit are dreptate: nu poţi intra în acelaşi râu de două ori. De fapt, eu unul aş spune că nu poţi intra în acelaşi râu nici măcar o dată, pentru că râul curge atât de repede! Viaţa e ca un râu. Trebuie să iei aminte la fiecare situaţie care apare şi la nuanţele ei, şi apoi să răspunzi situaţiei conform momentului respectiv, nu conform vreunui răspuns de gata dat de alţii.

Îţi dai seama de prostia omenirii? Acum cinci mii de ani, Manu le-a dat hinduşilor o disciplină, şi ei o mai urmează şi acum. Acum trei mii de ani, Moise le-a dat evreilor o disciplină, şi ei încă o mai urmează. În urmă cu cinci mii de ani, Adinatha le-a dat jainiştilor o disciplină, iar ei o mai urmează încă. Aceste discipline înnebunesc întreaga lume! Ele sunt depăşite, trebuiau să fie îngropate de mult. Oamenii le cară ca pe nişte cadavre, iar cadavrele put îngrozitor. Ce viaţă poţi să ai când trăieşti înconjurat de cadavre?

Eu îţi spun să trăieşti clipa, şi să simţi libertatea clipei şi responsabilitatea clipei. Ce poate să fie bine în clipa asta, poate să fie rău în clipa următoare. Nu încerca să fii consecvent, altfel vei fi mort. Numai morţii sunt consecvenţi. Caută să fii viu, cu toate inconsecvenţele pe care le implică acest lucru, şi să

trăieşti fiecare clipă fără nici o raportare la trecut, fără nici o raportare la viitor. Trăieşte clipa în contextul clipei, şi răspunsul tău va fi total. Iar acea totalitate are frumuseţe, şi acea totalitate înseamnă creativitate.

A găsi Nirvana în tot ce e obişnuit

Ai auzit ca un grădinar, care creează viaţă, să fi primit Premiul Nobel? Un ţăran, care ară câmpul şi ne dă tuturor hrană, a fost vreodată premiat? Nu, el trăieşte şi moare de parcă nici n-ar fi existat.

Diferenţierea asta este urâtă. Fiecare suflet creator – nu contează ce anume creează – ar trebui să fie cinstit şi respectat, căci creativitatea trebuie cinstită. Însă până şi politicienii primesc Premiul Nobel, or ei nu sunt decât nişte criminali deştepţi. Toată vărsarea de sânge din lume este opera acestor politicieni, şi ei continuă să fabrice alte şi alte arme nucleare pentru o sinucidere globală.

Într-o societate adevărată, cinstită, creativitatea va fi respectată, amorată, pentru că sufletul creator participă la lucrarea lui Dumnezeu.

Gândul îmi zboară la Abraham Lincoln. El era fiu de cizmar şi a ajuns preşedintele Statelor Unite. Firește, aristocraţii n-au văzut cu ochi buni acest lucru, şi au fost foarte supăraţi. Nu e o coincidenţă că nu peste mult timp Abraham Lincoln a fost asasinat. Ei n-au putut admite ca ţara să aibă ca preşedinte un fiu de cizmar.

În prima zi, când Lincoln urma să se adreseze pentru prima dată Senatului, chiar înainte de a începe, un aristocrat urât s-a ridicat şi a spus: „Domnule Lincoln, deşi printr-un accident ai devenit preşedintele ţării, nu uita că veneai cu tatăl tău la mine acasă ca să faceţi încălţările familiei. Şi există mulţi senatori care poartă pantofi făcuţi de tatăl tău, aşa că să nu-ţi uiţi niciodată originea".

Acel senator credea că o să-l umilească. Însă nu poţi umili un om ca Abraham Lincoln. Numai oamenii mărunţi, care suferă de complexe de inferioritate, pot fi umiliţi. Fiinţele superioare sunt dincolo de umilire.

Abraham Lincoln a spus ceva care ar trebui să fie ţinut minte de toată lumea. El a spus: „Vă sunt foarte recunoscător că mi-aţi amintit de tata chiar înainte de a rosti prima alocuţiune în faţa Senatului. Tata a fost un suflet creator, un artist minunat, nimeni nu mai făcea pantofi atât de frumoşi. Ştiu

foarte bine că, orice aş face, n-am să fiu niciodată un preşedinte atât de mare pe cât de mare creator a fost el. N-am cum să-l întrec. Şi, apropo, vreau să vă amintesc dumneavoastră, aristocraţilor, că şi eu am învăţat de la el arta cizmăriei. Aşa că, deşi nu sunt un cizmar grozav, pot să vă corectez pantofii făcuţi de tatăl meu, în caz că vă strâng. Nu trebuie decât să mă înştiinţaţi, şi voi veni acasă la dumneavoastră".

În Senat se lăsă tăcerea, şi senatorii înţeleseră că era imposibil să-l umileşti pe acest om. Însă el dovedea un mare respect faţă de creativitate.

Nu contează dacă pictezi, sculptezi sau faci pantofi, dacă eşti grădinar, ţăran, pescar sau tâmplar. Nu contează ce faci; ceea ce contează este să pui suflet în ceea ce faci. Atunci roadele creaţiei tale au ceva din calitatea divinităţii.

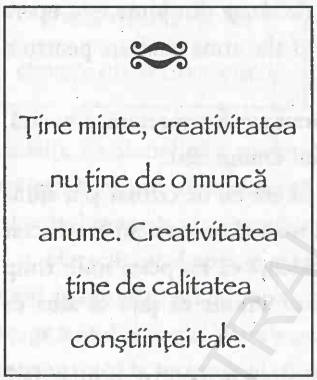

Ţine minte, creativitatea nu ţine de o muncă anume. Creativitatea ţine de calitatea conştiinţei tale. Tot ce faci poate să devină creaţie dacă ştii ce înseamnă creativitatea. Creativitatea înseamnă să-ţi placă ceea ce faci, să faci munca respectivă cu iubire profundă. Creativitatea înseamnă să faci ceva nu ca pe o corvoadă, nu ca pe o obligaţie care trebuie îndeplinită cumva, nu ca pe o povară. Şi spălatul podelei poate fi creaţie. Crezi că dacă pictezi ai să te simţi creator? Pictatul este tot atât de obişnuit ca spălatul podelei. Orice lucru mărunt se poate transforma în creaţie.

Stai de vorbă cu un prieten şi ai impresia că pierzi timpul, că în timpul ăsta puteai să lucrezi la o carte frumoasă. Însă puţină bârfă nu strică, e chiar frumoasă. Fii creator.

Toate marile scripturi nu sunt decât bârfe ale unor oameni care au fost creatori. Noi ce crezi că facem aici? Bârfim. Bârfele astea vor deveni evanghelii într-o bună zi, dar la origine sunt tot bârfe. Mie îmi place să bârfesc; aş putea să bârfesc o veşnicie. Tu te-ai putea plictisi într-o zi; eu nu m-aş plictisi niciodată. Pentru mine, bârfitul e o încântare. S-ar putea ca într-o zi să te saturi şi să pleci de aici, şi o dată cu tine să plece şi ceilalţi, dar eu voi continua să vorbesc. Dacă iubeşti cu adevărat ceva, acel lucru e creaţie.

Însă lucrul ăsta se întâmplă cu toată lumea. La mine vin mulţi oameni. Prima oară când vin, spun: „Dă-ne orice de făcut, Osho, orice muncă, chiar şi să facem curăţenie!". Exact aşa spun: „Chiar şi curăţenie!". Apoi, după câteva zile, vin iarăşi la mine şi spun: „Curăţenie... Am vrea să facem ceva important, o muncă de creaţie".

Am auzit o anecdotă.

Îngrijorată de lipsa de pasiune din viaţa lor sexuală, tânăra soţie şi-a convins în cele din urmă soţul să urmeze un tratament prin hipnoză. După câteva şedinţe, interesul lui sexual fu iarăşi atâţat, însă de fiecare dată când făceau dragoste, el ţâşnea din dormitor, se ducea la baie, apoi se întorcea. Roasă de curiozitate, soţia l-a urmărit într-o zi până la baie. Mergând în vârful picioarelor până la uşă, l-a văzut stând în faţa oglinzii, uitându-se fix la imaginea sa şi murmurând obsesiv: „Nu-i nevasta mea... nu-i nevasta mea... nu-i nevasta mea".

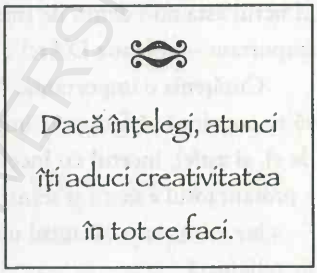

Când te îndrăgosteşti de o femeie, bine-nţeles că nu e nevasta ta. Faci dragoste cu ea, îţi place, apoi lucrurile să aşează. Apoi lucrurile se învechesc. Atunci e nevasta ta. Totul la ea ţi-e cunoscut – faţa, corpul, topografia – şi te plictiseşti. Hipnotizatorul s-a descurcat bine. Tratamentul lui s-a bazat pe sugestie. Tot ce a trebuit să facă soţul pentru a restabili armonia vieţii sexuale a fost să-şi repete mereu „Nu e nevasta mea... nu e nevasta mea".

Aşa că în timp ce faci curăţenie, spune-ţi întruna că pictezi. Repetă-ţi mereu: „Asta nu e curăţenie, e un act de mare creaţie", şi va fi! Nu poţi să fii creator din cauză că mintea îţi joacă feste. Dacă înţelegi, atunci îţi aduci creativitatea în tot ce faci.

Omul care înţelege este continuu creator. Nu că ar vrea cu tot dinadinsul să fie creator. Felul în care stă este un act de creaţie. Uită-te la el cum stă şi vei găsi în mişcările lui o anumită calitate de dans, o anumită demnitate. Chiar zilele trecute citeam povestea maestrului zen care stătea în groapă cu mare demnitate – mort. Până şi moartea lui era un act de creaţie. O făcea foarte bine, nu puteai să-i aduci îmbunătăţiri. Chiar şi mort stătea cu demnitate cu graţie. Atunci când înţelegi, tot ce faci – curăţenie, mâncare, spălat – poate să fie un act de creaţie. Viaţa e alcătuită din lucruri mărunte; numai eul tău spune necontenit că astea sunt lucruri mărunte. Ţi-ar plăcea să faci ceva

important, să fii un Shakespeare sau un Kalidas sau un Milton. Eul tău este cel care îți creează probleme. Leapădă eul și totul este creație.

O gospodină era atât de mulțumită de promptitudinea cu care îi aducea băiatul lăptarului laptele încât îl întrebă cum îl cheamă. „Shakespeare", răspunse băiatul. „Oh, ăsta e un nume renumit". „Așa ar trebui. Livrez laptele în cartierul ăsta de aproape trei ani".

Îmi place! De ce să-ți bați capul să fii Shakespeare? Trei ani de livrat lapte într-un cartier echivalează cu scrisul unei cărți, a unui roman, a unei piese. Este aproape la fel de frumos. Viața e alcătuită din lucruri mărunte. Dacă iubești, ele devin importante. Dacă nu iubești, eul îți spune întruna: „Lucrul ăsta nu-i demn de tine. Curățenie? Nu e ceva demn de tine. Fă ceva important – fii Ioana D'Arc!". Toate astea sunt prostii.

Curățenia e importantă. Nu te lua după eu. Ori de câte ori eul încearcă să te convingă să faci ceva important intră imediat în gardă, debarasează-te de el, și astfel, încetul cu încetul, vei descoperi că trivialul e sfânt. Nimic nu e profan; totul e sacru și sfânt.

Iar atâta timp cât totul nu devine sfânt pentru tine, viața ta nu poate să fie religioasă.

Un om sfânt nu e ceea ce lumea numește în mod obișnuit un sfânt. Un om sfânt este un om obișnuit căruia îi place viața obișnuită. Fie că taie lemne, fie că aduce apă de la fântână sau gătește, tot ce atinge el devine sfânt. El nu face lucruri importante, măreațe, dar tot ce face, face cu măreție.

Măreția nu stă în lucrul făcut. Măreția stă în conștiința pe care o aduci în facerea acelui lucru.

Încearcă. Mângâie cu multă iubire o pietricică; ea devine un kohinoor, un diamant grozav. Zâmbește, și te transformi dintr-o dată într-un rege sau o regină. Râzi, bucură-te... Fiecare clipă din viața ta trebuie transformată de iubirea ta.

Când îți spun să fii creator, nu vreau să spun că trebuie să te faci pictor sau poet. Ca să fii creator, lasă-ți viața să fie o pictură, lasă-ți viața să fie un poem. Să nu uiți niciodată acest lucru, altfel eul o să te bage în bucluc. Întreabă-i pe criminali de ce au ales să fie criminali, și ei îți vor răspunde că n-au găsit de făcut nimic important. Nu puteau să ajungă președinte de țară – bine-nțeles, nu toți oamenii pot să ajungă președinți – așa că au ucis un președinte; asta e mai ușor. Au ajuns la fel de renumiți ca președintele. Pozele lor erau în toate ziarele pe prima pagină.

Cu câteva luni în urmă, un om a omorât şapte persoane, şi a fost întrebat de ce a făcut-o, când acele şapte persoane îi erau total străine. El a spus că voia să devină important, şi nici un ziar nu a fost dispus să-i publice articolele. Şi, cum dorinţa era mare şi viaţa trecea în zbor, a omorât şapte oameni şi astfel toată lumea a ajuns să-l cunoască.

Între politicieni şi criminali nu e mare deosebire. Toţi politicienii sunt criminali, nu numai Richard Nixon. Bietul Richard Nixon a fost prins asupra faptului, atâta tot. Alţii par să fie mai deştepţi şi mai vicleni.

Doamna Moskowitz nu mai putea de mândrie. „Ai auzit de fiul meu Louie?" o întrebă ea pe vecina ei. „Nu. Ce e cu Louie?". „Merge la psihiatru. În fiecare săptămână merge de două ori la psihiatru". „Şi asta e bine?". „Bine-nţeles că e bine. Dă patruzeci de dolari pe oră. Patruzeci de dolari! Şi nu vorbeşte decât despre mine!".

Să nu te laşi niciodată tentat să devii important, renumit, cineva mai mare decât mărimea naturală. Fii exact în mărime naturală, fii obişnuit. Dar trăieşte obişnuitul într-un mod neobişnuit. În asta constă conştiinţa nirvanică.

Nirvana înseamnă să trăieşti viaţa obişnuită atât de conştient, atât de plin de lumină încât totul devine luminos.

Şi să-ţi mai spun un lucru. Dacă pentru tine nirvana devine un mare ţel de atins, viaţa ta va fi un coşmar. Atunci nirvana poate deveni ultimul şi cel mai mare coşmar. Dar dacă nirvana e în lucruri mărunte, felul în care le trăieşti, felul în care transformi fiecare lucru mărunt într-o acţiune sfântă, într-o rugăciune, face din casa ta un templu şi din trupul tău locuinţa lui Dumnezeu. Atunci nirvana este libertate.

Nirvana înseamnă să trăieşti viaţa obişnuită atât de conştient, atât de plin de lumină încât totul devine luminos.

Se poate. O spun pentru că aşa am trăit-o eu, aşa o trăiesc. O spun în cunoştinţă de cauză. Când o spun, nu-l citez pe Buddha sau pe Iisus. Când o spun, mă citez pe mine.

Pentru mine a fost cu putinţă; poate să fie şi pentru tine. Nu te agăţa de eu, nu te lua după el. Iubeşte viaţa, ai încredere în viaţă, şi viaţa îţi va da tot ce ai nevoie. Viaţa va deveni pentru tine o binecuvântare.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A fi visător

Una dintre afirmațiile lui Friedrich Nietzsche sună așa: „Asupra omenirii se va abate cea mai mare calamitate în ziua în care toți visătorii vor dispărea". Întreaga evoluție a omului s-a datorat faptului că omul a visat la ea. Ce a fost ieri un vis astăzi este realitate, iar ce este azi un vis mâine va deveni realitate.

Toți poeții sunt visători, toți muzicienii sunt visători, toți misticii sunt visători. De fapt, creativitatea este un produs secundar al visării. Dar aceste vise nu sunt visele pe care le analizează Sigmund Freud. Trebuie să faci o distincție între visul unui poet, visul unui sculptor, visul unui arhitect, visul unui mistic și visele unei minți bolnave. E mare păcat că Sigmund Freud nu și-a bătut capul cu marii visători care sunt baza întregii evoluții umane. El a dat numai de oameni bolnavi psihic, și din cauză că toată viața lui a analizat visele psihopaților, însuși cuvântul „visare" a ajuns să fie condamnat. Nebunul visează, dar visul lui o să fie distructiv pentru sine. Creatorul visează și el, dar visul lui o să îmbogățească lumea.

> Creativitatea este un produs secundar al visării.

Mă gândesc la Michelangelo. Într-o zi trecea prin piață unde se vindea marmură de toate felurile, și a văzut un bloc de marmură frumoasă, așa că a întrebat cât costă. Proprietarul a spus: „Dacă vrei piatra asta, poți s-o iei gratis, căci stă pe aici și ocupă locul. În doisprezece ani nimeni n-a întrebat de ea. Nici eu nu văd să existe vreun potențial în piatra asta".

Michelangelo a luat-o, a lucrat la ea timp de aproape un an, și a realizat poate cea mai frumoasă statuie care a existat vreodată. Acum câțiva ani, un nebun a încercat s-o distrugă. Statuia era la Vatican și îl reprezintă pe Iisus după ce fusese coborât de pe cruce și zăcea în poala mamei sale Maria.

Eu am văzut numai o fotografie a statuii, dar e atât de vie, de parcă Iisus urmează să se trezească în orice clipă. Michelangelo a folosit marmura cu atâta artă încât simți în același timp și tăria și fragilitatea lui Iisus. Iar în ochii mamei lui Iisus sunt lacrimi.

Cu doar câțiva ani în urmă, un nebun a dat cu ciocanul în statuia făcută de Michelangelo, și când a fost întrebat de ce a făcut asta, a răspuns: „Și eu vreau să fiu renumit. Michelangelo a lucrat la ea un an, și apoi a devenit

renumit. Eu n-a trebuit să lucrez decât cinci minute ca s-o distrug. Şi numele meu a făcut înconjurul lumii, ca titlu în toate ziarele".

Ambii oameni au lucrat la aceeaşi bucată de marmură. Unul a fost creator, celălalt nebun. După un an, când a terminat lucrarea, Michelangelo l-a rugat pe vânzătorul de marmură să vină la el acasă, pentru că voia să-i arate ceva. Vânzătorului nu i-a venit să-şi creadă ochilor. „De unde ai luat marmura asta frumoasă?" a întrebat el. Michelangelo a spus: „N-o recunoşti? E aceeaşi piatră urâtă care stătea de doisprezece ani în faţa prăväliei tale". „Dar cum ţi-ai dat seama că acea piatră urâtă putea fi transformată într-o statuie atât de frumoasă?" a mai întrebat vânzătorul. Michelangelo a răspuns: „Nu m-am gândit la asta. Visam să fac statuia asta, şi când am trecut pe lângă piatră l-am văzut dintr-o dată pe Iisus, care mi-a spus: «Sunt închis în piatră. Eliberează-mă; ajută-mă să ies din piatra asta». Am văzut în piatră exact aceeaşi statuie. Aşa că am făcut doar un lucru minor: am înlăturat părţile de prisos, şi i-am eliberat pe Iisus şi Maria".

Ar fi fost o mare realizare dacă un om de calibrul lui Sigmund Freud, în loc să analizeze oamenii bolnavi şi visele lor, s-ar fi ocupat de visele oamenilor sănătoşi psihic, şi nu doar sănătoşi ci şi creatori. Analiza viselor lor nu ar fi arătat că toate visele sunt reprimări. Analiza viselor lor ar fi arătat că există vise care se nasc dintr-o conştiinţă mai creatoare decât cea a oamenilor obişnuiţi. Şi că visele lor nu sunt bolnave, visele lor sunt cu adevărat sănătoase. Întreaga evoluţie a omului şi a conştiinţei lui depinde de aceşti visători. Întreaga existenţă este o unitate organică. Oamenii nu se ţin de mână numai între ei, se ţin de mână şi cu copacii. Tot universul respiră o dată cu oamenii.

Universul este într-o armonie profundă. Numai omul a uitat limbajul armoniei, şi menirea mea aici este să i-l reamintesc. Nu eu creez armonia, armonia este realitatea ta. Doar că tu ai uitat de ea. Poate e firesc să uiţi de ea. Când te-ai născut în ea, cum să te gândeşti la ea?

O parabolă străveche spune că un peşte cu înclinaţii filozofice l-a întrebat pe alt peşte: „Am auzit atâtea despre ocean. Unde este?". Şi el era în ocean! Însă s-a născut în ocean, a trăit în ocean, aşa că nu vedea oceanul ca pe ceva separat. Celălalt peşte, mai bătrân, i-a spus: „Oceanul e ăsta, în care ne aflăm". Dar tânărul peşte filozof nu l-a crezut. „Glumeşti. Ce numeşti tu ocean e apă. Va trebui să mai întreb şi pe alţii, mai înţelepţi".

Peştele ajunge să ştie de ocean numai atunci când e prins de pescar şi scos din ocean, aruncat pe nisip. Atunci, pentru prima dată, înţelege că a

trăit întotdeauna în ocean, că oceanul e viața lui și că, fără el, nu poate să supraviețuiască. Dar în cazul omului lucrurile stau altfel. Omul nu poate fi scos din existență. Existența e infinită, nu există țărmuri pe care să stai retras și să vezi existența. Oriunde s-ar afla, el face parte din existență.

Noi respirăm împreună. Facem parte dintr-o singură orchestră. Să înțelegi asta este o mare experiență – nu o numesc visare pentru că visarea a căpătat o conotație foarte proastă din cauza lui Sigmund Freud. Altfel e unul dintre cele mai frumoase cuvinte, un cuvânt foarte poetic. Și fiind liniștit, pur și simplu, fiind plin de bucurie, existând, pur și simplu, în această liniște, vei simți că ești unit cu ceilalți. Când te gândești, ești separat de ceilalți pentru că tu te gândești la ceva, iar ceilalți se gândesc la alte lucruri. Dar când și tu și ceilalți sunteți liniștiți, fără gânduri, zidurile dintre voi dispar. Tăcerile nu pot rămâne mai multe. Ele devin una.

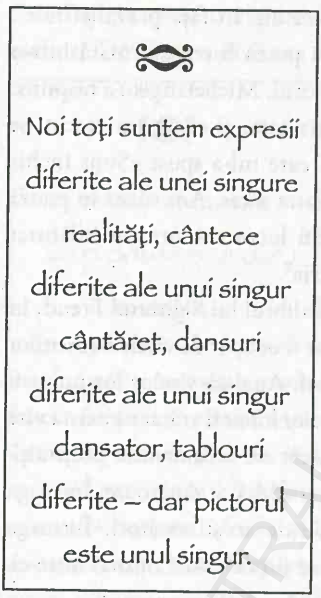

Toate marile valori ale vieții – iubirea, liniștea, fericirea, extazul, evlavia – te fac conștient de o imensă unicitate. Noi toți suntem expresii diferite ale unei singure realități, cântece diferite ale unui singur cântăreț, dansuri diferite ale unui singur dansator, tablouri diferite – dar pictorul este unul singur.

Însă nu voi numi acest lucru vis, pentru că numindu-l vis n-ai să înțelegi că e o realitate. Iar realitatea e mult mai frumoasă decât orice vis. Realitatea este mai psihedelică, mai colorată, mai veselă decât îți poți imagina. Însă noi trăim atât de inconștient...

Prima inconștiență a noastră este faptul că noi credem că suntem separați. Dar, accentuez, nici un om nu e o insulă, toți facem parte dintr-un continent vast. Există varietate, dar asta nu ne separă. Varietatea face viața mai bogată – o parte din noi e în Himalaya, o parte din noi e în stele, o parte din noi e în trandafiri. O parte din noi e în aripile păsărilor, o parte din noi e în verdele copacilor. Suntem răspândiți peste tot. Experimentarea acestui lucru ca realitate îți va transforma întreaga atitudine față de viață, îți va transforma fiecare acțiune, îți va transforma însăși ființa.

Vei deveni plin de iubire; vei deveni plin de reverenţă faţă de viaţă. După părerea mea, vei deveni pentru prima dată cu adevărat religios – nu creştin, nu mahomedan, nu hindus, ci cu adevărat, pur religios.

Cuvântul religios e frumos. El provine dintr-o rădăcină care înseamnă a aduce laolaltă pe cei care s-au dezbinat în ignoranţa lor; a-i aduce laolaltă, a-i trezi astfel încât să vadă că nu sunt reparaţi.

Atunci nu vei putea să faci rău nici măcar unui copac. Atunci compasiunea şi iubirea ta vor fi spontane – nu cultivate, nu impuse prin disciplină. Dacă iubirea e disciplină, e falsă. Dacă nonviolenţa e cultivată, e falsă. Dacă compasiunea este învăţată, e falsă. Dar dacă ele vin spontan, fără nici un efort din partea ta, atunci au o realitate profundă, minunată.

Multe crime s-au făcut în trecut în numele religiei. Oamenii religioşi au omorât mai mulţi oameni decât oricine altcineva. Este cert că toate aceste religii au fost false. Trebuie să se nască adevărata religie.

H. G. Wells a fost întrebat odată: „Ce părere ai despre civilizaţie?". Iar H.G. Wells, care tocmai îşi publicase istoria lumii, a răspuns: „E o idee bună, dar cineva trebuie să facă ceva ca s-o transpună în realitate".

Până acum n-am fost civilizaţi, n-am fost cultivaţi, n-am fost religioşi. În numele civilizaţiei, în numele culturii, în numele religiei am comis tot felul de acte barbare, primitive, animalice.

Omul s-a îndepărtat mult de realitate. El trebuie trezit la adevărul că toţi suntem una. Şi asta nu e o ipoteză; este experienţa tuturor celor care au meditat de-a lungul secolelor. Existenţa e una, este o unitate organică.

Aşa că nu confunda nici o experienţă frumoasă cu un vis. Numind-o vis îi anulezi realitatea. Visele trebuie transpuse în realitate, nu realitatea schimbată în vise.

Omul s-a îndepărtat mult de realitate. El trebuie trezit la adevărul că toţi suntem una.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Patru întrebări

Ai în inimă un cântec de cântat, şi ai un dans de dansat, dar dansul e invizibil, iar cântecul nici nu l-ai auzit încă. El e ascuns în străfundul fiinţei tale; trebuie adus la suprafaţă, trebuie exprimat.
Asta se înţelege prin „auto-actualizare".

Memoria şi imaginaţia

Ne implori în mod constant să renunţăm la memorie, să trăim aici şi acum. Dar, renunţând la memorie, trebuie să renunţ şi la imaginaţia mea creatoare, deoarece sunt scriitor şi tot ce scriu îşi are rădăcinile în amintirile mele. Mă întreb cum ar fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta posibilă. Un Tolstoi n-ar putea deveni niciodată un Buddha, dar oare un Buddha ar putea să scrie Război şi Pace*?*

Nu m-ai înţeles, dar e firesc. Este cu neputinţă să mă înţelegi pentru că, pentru a mă înţelege, trebuie să-ţi abandonezi memoria. Memoria e cea care te împiedică să înţelegi. Tu asculţi numai cuvintele mele, şi apoi le interpretezi prin prisma memoriei tale, conform trecutului tău. Dacă nu eşti aici şi acum, nu poţi să mă înţelegi; altfel, eşti prezent aici fizic, dar psihic eşti absent.

Eu nu-ţi spun să te lepezi de memoria ta faptică, efectivă. Asta ar fi o tâmpenie! Memoria efectivă este o trebuinţă. Trebuie să ştii cum te cheamă, cine îţi este tată şi cine îţi este mamă, şi unde locuieşti; trebuie să te întorci la hotel şi să-ţi găseşti camera. Nu la memoria efectivă, faptică mă refer eu, ci la memoria psihică. Nu memoria faptică e problema, ea este pură aducere aminte. Problema apare atunci când această memorie te afectează psihic. Încearcă să înţelegi diferenţa.

Ieri cineva te-a insultat. Astăzi dai iarăşi de el. Memoria faptică este: „Omul ăsta m-a insultat ieri". Memoria psihică este faptul că la vederea acelui om te superi, începi să fierbi. Şi poate că omul acela a venit doar pentru a-şi

cere scuze, doar pentru a-şi cere iertare pentru comportamentul de ieri. Poate că şi-a dat seama că a greşit, şi vrea să fiţi iar prieteni, însă tu fierbi de supărare, eşti furios, începi să strigi la el. Tu nu-i vezi faţa de aici şi acum; continui să fii afectat de faţa care a fost ieri. Dar ieri e ieri! Câtă apă a curs pe Gange? Omul ăsta nu e acelaşi om. În douăzeci şi patru de ore s-au produs multe schimbări, şi nici tu nu mai eşti acelaşi om.

Memoria faptică spune: „Acest om m-a insultat ieri"; dar acest om s-a schimbat, la fel cum te-ai schimbat şi tu. Este ca şi cum acel incident s-ar fi petrecut între două persoane cu care nu mai ai nici o legătură – deci eşti liber din punct de vedere psihic. Nu spui: „Încă sunt supărat". Nu mai există supărare care persistă. Există memorie, dar nu există afectare psihică. Te întâlneşti cu omul aşa cum este el acum, şi îl întâlneşti aşa cum eşti acum.

Un om a venit şi l-a scuipat pe Buddha în faţă. Era foarte supărat. Era brahmin, iar Buddha spunea nişte lucruri care îi supărau foarte tare pe preoţi. Buddha şi-a şters faţa şi l-a întrebat: „Mai ai ceva de spus?". Discipolul lui, Ananda, s-a supărat rău şi i-a spus lui Buddha: „Lasă-mă să-l pun la punct pe omul ăsta. Nu pot să tolerez ce a făcut. E prea mult!". Buddha i-a spus: „Dar nu pe tine te-a scuipat în faţă. Asta e faţa mea. Şi, în al doilea rând, uită-te la el. E într-o mare încurcătură. Fie-ţi milă de el. Vrea să-mi spună ceva, dar cuvintele sunt nepotrivite. Problema asta o am şi eu, e problema mea de-o viaţă, şi văd că omul ăsta e în aceeaşi situaţie. Vreau să-ţi relatez lucruri pe care am ajuns să le cunosc, dar nu pot să ţi le relatez pentru că vorbele sunt nepotrivite. Omul ăsta e în aceeaşi barcă: e atât de supărat încât nici o vorbă nu poate să-i exprime supărarea. Eu am atâta iubire încât nici o vorbă, nici o faptă nu poate s-o exprime".

În cazul lui Buddha e vorba de memoria faptică. La Ananda e vorba de memoria psihică.

Omului nu i-a venit să creadă ce spunea Buddha. Era foarte şocat. N-ar fi fost şocat dacă Buddha l-ar fi lovit, sau dacă Ananda ar fi tăbărât asupra lui. Ar fi fost ceva de aşteptat, ceva natural. Aşa reacţionează fiinţa umană. Dar compasiunea lui Buddha, înţelegerea lui... Omul a plecat, n-a dormit toată noaptea, a chibzuit, a meditat. Şi-a dat seama ce făcuse, şi a simţit o mare durere. În inima lui s-a deschis o rană.

Dimineaţa devreme, a alergat la Buddha, s-a aruncat la picioarele lui, i-a sărutat picioarele. Iar Buddha i-a spus lui Ananda: „Uite, aceeaşi problemă din nou! Acum îi pare atât de rău de ce a făcut încât nici nu poate să vorbească.

Îmi sărută picioarele. Omul ăsta e tare neajutorat. Tot ce e prea mult nu poate fi exprimat, nu poate fi comunicat prin cuvinte. Trebuie găsite gesturi care să-l exprime. Priveşte!".

Şi omul a început să plângă şi a spus: „Iartă-mă. Îmi pare nespus de rău. A fost un gest necugetat să scuip un om ca tine".

Buddha a spus: „Uită de asta. Omul pe care l-ai scuipat nu mai este, şi nici omul care a scuipat nu mai este. Tu eşti nou, şi eu sunt nou. Uite, soarele ăsta care răsare e nou. Totul e nou. Ziua de ieri nu mai este. Gata! Şi cum să te iert? Nu m-ai scuipat pe mine. Omul pe care l-ai scuipat a plecat".

Conştiinţa este un râu care curge neîncetat.

Conştiinţa este un râu care curge neîncetat.

Când spun să renunţi la memorie, mă refer la memoria psihică, nu la memoria faptică. Buddha ţine minte prefect că acest om l-a scuipat ieri, dar ţine minte şi că nici el, nici acest om nu sunt aceiaşi. Capitolul ăla e închis; nu merită să-l cari toată viaţa. Însă tu cari mai departe. Cineva ţi-a spus ceva acum zece ani, şi tu încă mai cari spusele lui. Mama ta s-a supărat pe tine când erai copil, şi tu încă mai cari vorbele spuse de ea la supărare. Tatăl tău ţi-a dat o palmă la şapte ani, şi tu încă mai ţii minte.

Memoria psihică te împovărează, îţi răpeşte libertatea, îţi distruge vioiciunea, te încătuşează. Memoria faptică este absolut în regulă.

Şi mai trebuie să înţelegi un lucru: când nu există memorie psihică, memoria faptică este plină de acurateţe, pentru că memoria psihică este un factor perturbator. Când eşti foarte tulburat psihic, cum să-ţi aminteşti cu acurateţe? E cu neputinţă! Când tremuri tot, cum să îţi aminteşti cu exactitate? Ai să exagerezi, ai să adaugi ceva, ai să omiţi ceva, ai să scoţi ceva nou. Nu se va putea pune bază pe tine. Pe un om fără memorie psihică se poate pune bază. Computerele sunt mai demne de încredere decât oamenii, pentru că ele nu au memorie psihică. Ele redau fapte stricte, fapte goale. Când tu vorbeşti despre un fapt, nici el nu e fapt, a intrat în el multă ficţiune. L-ai modelat, l-ai schimbat, l-ai vopsit, i-ai dat culori de la tine şi nu mai e fapt! Numai un Buddha, un Tathagata, un iluminat ştie ce e un fapt, tu nu dai niciodată de un fapt pentru că în mintea ta e foarte multă ficţiune. Imediat ce găseşti un fapt, îi imprimi ficţiunea ta. Nu vezi niciodată ceea ce este, distorsionezi continuu realitatea. Buddha spune că un Tathagata, un om deşteptat, este întotdeauna

autentic deoarece vorbește în conformitate cu realitatea. Un Tathagata spune adevărul, niciodată altfel. Un Tathagata este sinonim cu „ca atare". El reflectă realitatea așa cum e ea, este o oglindă.

Ce vreau să spun eu este să te lepezi de memoria psihică și să fii ca o oglindă.

Tu spui: *„Ne implori în mod constant să renunțăm la memorie, să trăim aici și acum..."*. Asta nu înseamnă că nu trebuie să-ți ții minte trecutul. Trecutul face parte din prezent; orice ai fost în trecut, orice ai făcut în trecut face parte din prezentul tău, e *aici*. Copilul e în tine, tânărul e în tine, tot ce ai făcut e în tine. Mâncarea pe care ai mâncat-o e trecut, dar ea a devenit sângele tău, care circulă aici și acum, a devenit oasele tale, măduva ta. Iubirea pe care ai simțit-o poate că a trecut, dar ea te-a transformat. Ți-a dat o nouă viziune despre viață, ți-a deschis ochii.

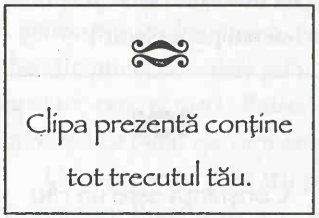

Clipa prezentă conține tot trecutul tău. Și dacă mă înțelegi, clipa prezentă va conține și tot viitorul tău, pentru că trecutul te-a schimbat, te-a pregătit, iar viitorul se va întâmpla după cum trăiești în prezent. Felul în care trăiești aici și acum va avea un mare impact asupra viitorului tău. În clipa prezentă este conținut tot trecutul tău, și în clipa prezentă se află tot viitorul potențial. Însă nu trebuie să cari psihic trecutul, nu trebuie să fii împovărat de el. El este deja conținut în prezent. Copacul se gândește la apa pe care a absorbit-o ieri, dar ea există! Copacul nu se gândește la razele pe care le-a aruncat soarele ieri. Copacii nu sunt atât de proști ca oamenii.

De ce să-și bată capul cu razele de ieri? Ele au fost absorbite, digerate, au devenit în parte verdeață. Copacul se bucură de soarele din dimineața *asta*, fără nici o memorie psihică despre ziua de ieri. Totuși, ziua de ieri este conținută în frunze, în ramuri, în rădăcini, în sevă. Există! Și vine și viitorul; bobocii care mâine vor deveni flori există. Și mugurii care mâine vor deveni frunze există.

Clipa prezentă conține tot. Acum este veșnicie.

Așadar, eu nu spun să uiți trecutul faptic; spun doar să nu mai fii tulburat de el. El nu trebuie să fie o investiție psihică. Este un fapt fizic – lasă-l să fie așa.

Și mai spui: *„Dar, renunțând la memorie, trebuie să renunț și la imaginația mea creatoare..."*. Ce legătură are memoria cu imaginația creatoare? De fapt,

cu cât ai o memorie mai bună, cu atât mai puțin vei fi creator, pentru că memoria nu face decât să repete, pe când creativitatea aduce ceva nou. Pentru a lăsa noul să se întâmple, memoria trebuie lăsată de o parte, astfel încât trecutul să nu se amestece.

Lasă noul să te pătrundă. Lasă noul să vină să-ți înfioare inima. Trecutul va fi necesar, dar nu acum; el va fi necesar când vei începe să exprimi această experiență nouă. Atunci va fi necesar pentru că va fi nevoie de limbaj, or limbajul vine din trecut. Nu poți să inventezi pe loc un limbaj sau, dacă-l inventezi, el nu va însemna nimic, va fi o bolboroseală fără rost. Nu va fi un mijloc de comunicare, va fi o păsărească, din care nu va ieși nimic creator.

Lasă noul să te pătrundă. Lasă noul să vină să-ți înfioare inima.

Ca să te faci înțeles e nevoie de limbaj; dar limbajul vine din trecut. Însă el trebuie să vină numai atunci când experiența s-a produs! Atunci folosește-l ca pe o unealtă. Limbajul nu trebuie să te împiedice.

Când vezi trandafirul deschizându-se sub soarele dimineții, *vezi-l*. Lasă înflorirea lui să aibă impact asupra ta, las-o să te pătrundă adânc. Lasă trandafirul să pună stăpânire asupra ta, să te copleșească. Nu spune nimic, așteaptă. Ai răbdare, fii deschis. Absoarbe. Lasă trandafirul să ajungă la tine, și ajunge și tu la trandafir. Lasă să existe o continuare între două ființe – tu și trandafirul. Lasă să existe o pătrundere, o întrepătrundere.

Și ține minte: cu cât pătrunde mai adânc trandafirul în tine, cu atât mai adânc poți să pătrunzi tu în trandafir. Vine un moment când nu mai știi care e trandafirul și care e privitorul. Vine un moment când trandafirul și cu tine sunteți unul, când dualitatea dispare. În acel moment cunoști realitatea trandafirului. Atunci ești stăpân pe limbaj, ești stăpân pe artă. Dacă ești pictor, pui mâna pe penel și pe culori și îl pictezi. Dacă ești poet, apelezi la memoria faptică pentru cuvintele potrivite, ca să poți exprima această experiență.

Dar în timp ce experiența are loc, nu continua să vorbești în sinea ta. Vorbăria lăuntrică va fi un obstacol. N-ai să cunoști trandafirul în profunzimea și intensitatea lui. Vei cunoaște numai suprafața, și doar pe ea o vei exprima; arta ta nu va avea mare valoare.

Tu spui: *„Dar, renunțând la memorie, trebuie să renunț și la imaginația mea creatoare..."*. N-ai înțeles sensul cuvântului „creator". Creator înseamnă

nou, noutate, original. Creator înseamnă proaspăt, necunoscut. Trebuie să fii deschis, vulnerabil.

Lasă deoparte memoria. Ea e utilă mai târziu. În clipa de față e un obstacol. De exemplu, acum, când mă asculți, lasă deoparte memoria. La ce îți trebuie? Îți repeți în gând toată matematica pe care o știi? Faci adunări în gând? Îți repeți geografia pe care o cunoști? Ai lăsat deoparte toate astea. Fă la fel și cu limbajul. O să ai nevoie de el, dar numai atunci folosește-l. Lasă-ți deoparte mintea întreagă.

Mintea rămâne mediocră din cauză că nu o lași să se odihnească.

Nu distrugi mintea, ci o lași doar să se odihnească. N-ai nevoie de ea, poți să-i oferi o vacanță. Spune-i: „Odihnește-te o oră și lasă-mă să ascult. Iar după ce voi fi ascultat, după ce voi fi asimilat, voi avea nevoie de ajutorul tău – voi avea nevoie de limbajul tău, de cunoștințele tale, de informațiile tale. Atunci am să pictez un tablou, sau am să scriu o poezie, dar acum poți să te odihnești". Și, după odihnă, mintea va fi proaspătă. Mintea ta rămâne mediocră din cauză că nu o lași să se odihnească.

Gândește-te la un atlet care vrea să participe la Olimpiadă, și aleargă întruna, douăzeci și patru de ore pe zi, pregătindu-se pentru Olimpiadă. Când o să vină vremea să ia parte la concurs n-o să fie în stare să se miște, o să fie obosit mort. Înainte de concurs trebuie să te odihnești cât mai bine, astfel încât corpul să întinerească.

Același lucru trebuie făcut și cu mintea. Imaginația creatoare nu are nimic de a face cu memoria – numai atunci e creatoare. Dacă mă înțelegi și abandonezi memoria psihică, vei deveni creator. Altfel, ceea ce numești tu creație nu e chiar creație – este doar compoziție. Între creație și compoziție e o mare diferență. Continui să aranjezi în mod diferit lucruri vechi, cunoscute, dar ele sunt vechi; nu există nimic nou. Reușești doar să schimbi structura.

E ca și cum ți-ai aranja salonul – mobila e aceeași, tablourile de pe pereți sunt aceleași, perdelele sunt aceleași, dar le schimbi locul, le rearanjezi. O arăta altfel salonul, dar nu e nou. Este o compoziție; n-ai creat nimic. Asta fac mereu nouăzeci și nouă la sută din scriitori, din pictori, din poeți. Ei sunt mediocri, nu sunt creatori.

Omul creator este cel care aduce ceva din necunoscut în lumea cunoscutului, care aduce în lume ceva de la Dumnezeu, care îl ajută pe

Dumnezeu să exprime ceva – care devine un bambus scobit şi-l lasă pe Dumnezeu să curgă prin el. Cum poţi tu să devii un bambus scobit când eşti prea plin de minte? Iar creativitatea vine de la creator, nu de la tine. Când tu dispari, când creatorul pune stăpânire pe tine, atunci apare creativitatea. Adevăraţii creatori ştiu foarte bine că nu ei sunt creatorii, că ei sunt doar nişte instrumente, nişte mediumi. Ceva s-a întâmplat prin ei, adevărat, dar nu ei sunt autorii.

Adu-ţi aminte de diferenţa dintre un tehnician şi un om creator. Tehnicianul ştie doar cum să facă un lucru. S-ar putea să ştie perfect cum să facă un lucru, dar nu are intuiţie, nu are putere de pătrundere. Creatorul are intuiţie, el vede lucruri pe care nu le-a mai văzut nimeni, aude lucruri pe carè nu le-a mai auzit nimeni.

Creatorul are intuiţie, el vede lucruri pe care nu le-a mai văzut nimeni, aude lucruri pe care nu le-a mai auzit nimeni.

Afirmaţiile lui Iisus sunt creatoare – nimeni n-a mai vorbit ca el înainte. Nu era un om cu şcoală. Nu avea talent de orator, nu se pricepea la elocvenţă, dar a fost elocvent cum foarte puţini oameni au fost. Care era secretul lui? Avea intuiţie, avea putere de pătrundere. Vedea în Dumnezeu, vedea în necunoscut. A întâlnit necunoscutul şi incognoscibilul. A fost în acel spaţiu şi a adus din el câteva fragmente. Numai fragmente se pot aduce, dar când aduci pe pământ câteva fragmente din incognoscibil, transformi întreaga calitate a conştiinţei umane.

El a fost creator. Eu îl numesc artist. Buddha, Krishna sau Lao Tzu au fost adevăraţi artişti. Ei au făcut imposibilul să se întâmple. Imposibilul este întâlnirea cunoscutului cu necunoscutul, întâlnirea minţii cu non-mintea. Ei au făcut posibilă această întâlnire.

Tu spui: *„Dar, renunţând la memorie, trebuie să renunţ şi la imaginaţia mea creatoare...”*. Nu. Asta n-are nici o legătură cu imaginea creatoare. De fapt, dacă laşi la o parte memoria, vei avea imaginaţie creatoare. Nu poţi să ai imaginaţie creatoare dacă eşti prea împovărat de memorie.

Şi continui: *„... deoarece sunt scriitor şi tot ce scriu îşi are rădăcinile în amintirile mele”*. Atunci nu prea eşti scriitor. Scrii despre trecut, îţi scrii amintirile. Tu nu aduci viitorul în prezent, înregistrezi amintiri. Eşti un arhivar! Poţi să devii scriitor, dar pentru asta trebuie să intri în contact cu

necunoscutul, nu cu ce îţi aminteşti. Amintirile sunt deja moarte. Trebuie să intri în contact cu ceea ce este, trebuie să intri în legătură cu realitatea care te înconjoară. Trebuie să pătrunzi adânc în prezent, astfel încât să prinzi în năvod şi ceva din trecut. Adevărata creativitate nu se naşte din amintiri, ci din conştienţă. Trebuie să devii mai conştient. Cu cât eşti mai conştient, cu atât e mai mare năvodul şi, fireşte, mai mult peşte prinzi.

Tu spui: *„Mă întreb cum ar fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta posibilă"*. Nouăzeci şi nouă la sută din artă nu e deloc artă, e gunoi. Rareori apare o operă de artă, foarte rar. Marea majoritate a aşa-zişilor artişti e alcătuită din imitatori, din tehnicieni – oameni talentaţi, oameni deştepţi, dar nu artişti. Şi dacă acea parte covârşitoare de nouăzeci şi nouă la sută din artă ar dispărea de pe pământ ar fi o binecuvântare, pentru că nu are nimic creator.

Acum există ceva foarte util – terapia prin artă. Când oamenii sunt bolnavi, bolnavi mintal, arta poate fi de folos. Bolnavului mintal i se dau culori, pensule şi pânză şi i se spune să picteze ce vrea el. Bine-nţeles că ce pictează el e o nebunie, dar după câteva picturi nebuneşti, bolnavul se înzdrăveneşte, redevine întreg la minte. Pictatul a fost ca o purgaţie. I-a curăţat organismul. L-a ajutat, a fost bun pentru el, dar nu e bun pentru alţii.

Uită-te la un tablou de Michelangelo şi poţi să meditezi ore întregi. Şi cu cât meditezi mai mult, cu atât eşti mai liniştit, mai împăcat. Nu e o purgaţie. Michelangelo a adus ceva din necunoscut. El nu şi-a curăţat organismul de nebunie prin pictat. El nu a fost bolnav şi a vrut să scape de boală, nu. El a fost însărcinat, nu bolnav. A fost însărcinat – însărcinat cu Dumnezeu. În fiinţa lui ceva prinsese rădăcină şi a vrut să-l împartă cu alţii. A fost o rodire, o împlinire. A trăit într-un mod creator, şi a iubit viaţa într-un mod creator. A lăsat viaţa să intre în cel mai ascuns altar al lui, şi a rămas însărcinat cu viaţa, sau însărcinat cu Dumnezeu. Iar când eşti însărcinat trebuie să naşti.

Michelangelo a născut, Buddha a născut. Şi Beethoven a născut, din el a ieşit ceva de o valoare imensă. Ascultă-i muzica şi eşti transformat, eşti transportat într-o altă lume. El te face să întrezăreşti celălalt ţărm.

Nouăzeci şi nouă la sută din arta modernă este patologică. Dacă ar dispărea de pe pământ, lumea ar fi foarte sănătoasă. N-ar fi nici o pagubă dacă ar dispărea, dimpotrivă, ar fi un lucru foarte bun. Mintea modernă este o minte supărată. Este supărată din cauză că omul nu îşi poate contacta fiinţa, din cauză că omul şi-a pierdut tot rostul şi nu-şi cunoaşte semnificaţia.

Una dintre cele mai cunoscute cărţi ale lui Jean Paul Sartre este *Creaţia*. Asta e starea minţii moderne; mintea modernă e îngreţoşată, e într-un mare chin. Iar chinul este propria ei creaţie.

Friedrich Nietzsche a declarat că Dumnezeu e mort. În ziua în care a declarat acest lucru, a început să înnebunească. Bine-nţeles că Dumnezeu nu poate fi mort doar că declari tu asta. Declaraţia ta nu are nici o importanţă. Însă în clipa în care Nietzsche a început să creadă că Dumnezeu e mort, a început să moară, a început să-şi piardă minţile. O lume fără Dumnezeu e menită să fie o lume nebună, pentru că o lume fără Dumnezeu n-ar avea nici un context în care să fie semnificativă. De exemplu, citeşti o poezie; cuvintele acelei poezii au înţeles numai în contextul poeziei. Dacă scoţi un cuvânt din context, el n-are înţeles. În context era foarte frumos. Dacă tai o bucată dintr-un tablou, ea nu are nici un înţeles pentru că şi-a pierdut rădăcinile din context. În tablou era foarte frumoasă, îndeplinea un scop, avea un rost. Acum nu mai are nici un înţeles.

Poţi să-mi scoţi un ochi din orbită, şi el va fi un ochi mort, fără nici un înţeles în el, fără nici un rost. Dacă mă priveşti în ochi acum, ochii mei sunt plini de înţeles, pentru că ei există în contextul meu total; fac parte dintr-o poezie, fac parte dintr-un tablou mai mare. Înţelesul reiese întotdeauna prin raportare la ceva mai mare decât tine.

În ziua în care Nietzsche a declarat că Dumnezeu e mort, a ieşit din context. Fără Dumnezeu, omul nu poate să aibă nici o semnificaţie, pentru că omul e un cuvânt mic în marea epopee a lui Dumnezeu, omul este o notă mică în marea orchestră a lui Dumnezeu. Singură, acea notă mică ar fi monotonă, ar zgâria urechea, ar fi înnebunitoare.

Asta s-a întâmplat cu Nietzsche. El credea cu adevărat în afirmaţia sa. Credea că Dumnezeu e mort şi omul e liber, însă a ajuns nebun, nu liber. Iar secolul ăsta l-a urmat pe Nietzsche într-o mie şi una de feluri, şi tot secolul

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

a înnebunit. În întreaga istorie a lumii n-a existat nici un secol care să fi fost mai nebun ca acest secol. Istoricii viitori vor scrie despre el ca fiind secolul nebuniei. Este un secol nebun pentru că şi-a pierdut contextul.

De ce trăieşti? Ca să ce? Ridici din umeri. Asta nu ajută prea mult. Pari să existi accidental. Dacă n-ai fi existat, n-ar fi fost nici o diferenţă. Nu e nici o diferenţă dacă exişti sau nu. Nu e nevoie de tine, eşti inutil. Nu îndeplineşti nimic aici. Cum să fii fericit, cum să rămâi sănătos la minte? Exişti accidental, doar accidental? Păi, dacă exişti accidental, înseamnă că totul e în regulă, crima e în regulă, sinuciderea e în regulă, pentru că ţi-e indiferent, nimic nu contează pentru tine.

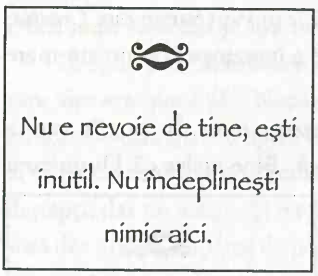

Dar nu e aşa, totul *nu* e în regulă, pentru că există câteva lucruri care îţi oferă bucurie, şi câteva lucruri care te fac nefericit, câteva lucruri care produc extaz şi câteva lucruri care provoacă doar agonie, câteva lucruri care creează doar iad, şi câteva lucruri care te duc în paradis. Nu, toate lucrurile *nu* sunt la fel. Dar o dată ce crezi că Dumnezeu a murit, o dată ce pierzi contactul cu totalitatea – şi Dumnezeu nu e decât totalitate... Ce e un val când a uitat de ocean? Nu e nimic.

Reţine: adevărata artă se naşte din adevărata religiozitate, pentru că religiozitatea este găsirea unei comuniuni cu realitatea.

Tu spui: *„Mă întreb cum ar fi lumea fără artă şi fără imaginaţia creatoare care face arta posibilă"*. Dacă nouăzeci la sută din aşa-zisa artă ar dispărea, lumea ar fi mult mai bogată, pentru că atunci va exista adevărata artă. Dacă aceşti pretinşi artişti, aceşti nebuni ar dispărea... şi nu spun că ei n-ar trebui să picteze – trebuie să picteze, dar ca terapie. Picasso are nevoie de terapie; el trebuie să picteze, dar acele tablouri nu trebuie expuse, sau, dacă sunt, să fie numai în ospicii. Ele ar putea ajuta câţiva nebuni să se cureţe de nebunii; sunt purgative.

Adevărata artă înseamnă ceva care te ajută să meditezi. Gurdieff numea adevărata artă artă obiectivă – care te ajută să meditezi. Taj Mahal este artă adevărată. Ai fost vreodată la Taj Mahal? Merită să te duci. Într-o noapte cu lună plină, doar stând acolo şi uitându-te la acea frumoasă capodoperă, te vei simţi plin de necunoscut. Vei începe să simţi ceva de dincolo.

Aş vrea să povestesc cum a luat fiinţă Taj Mahal. A venit un om din Shiraz, Iran. Era un mare artist, cel mai renumit din Shiraz. I se spunea

Shirazi pentru că venea din Shiraz. I se dusese vestea că era un vrăjitor, circulau multe poveşti despre el. Pe vremea aceea domnea şahul Jehan. El a auzit poveştile şi l-a invitat pe sculptor la curte. Shirazi era un mistic, un mistic sufist.

Şahul Jehan l-a întrebat: „Am auzit că poţi să sculptezi corpul unui bărbat sau al unei femei, doar atingând mâna bărbatului sau a femeii, fără să-i vezi deloc faţa. E adevărat?". Shirazi a spus: „Pot să-ţi dovedesc, dar cu o condiţie. Pune după un paravan sau o draperie douăzeci şi cinci de femei frumoase din palatul tău. Eu am să le ating mâinile şi am să o aleg pe cea pe care am să o sculptez. Dacă sculptura va corespunde întru totul realităţii şi vei fi mulţumit, mi-o vei da de soţie pe acea femeie. Asta e credinţa mea".

Şahul Jehan a fost de acord. Douăzeci şi cinci de sclave frumoase au fost puse după o draperie. Doar din joacă, fiica şahului s-a aşezat şi ea după draperie. Shirazi a trecut de la prima până la a douăzeci şi cincea sclavă, respingându-le pe toate. Când a respins-o pe ultima, fata şahului a întins şi ea mâna. Shirazi a atins-o, a închis ochii, şi a simţit ceva. A spus: „Asta e mâna". A pus pe degetul fetei un inel, ca semn că „Dacă reuşesc, ea îmi va fi soţie".

Şahul s-a uitat după draperie şi s-a îngrozit când a văzut că era vorba de fata lui. Dar s-a liniştit, spunându-şi că era cu neputinţă ca Shirazi să realizeze o statuie care s-o reprezinte identic pe fiica sa doar atingându-i mâna.

Shirazi s-a închis într-o cameră unde, timp de trei luni, a lucrat zi şi noapte. Iar după trei luni, i-a spus şahului să vină cu întreaga curte să vadă. Şahului nu i-a venit să-şi creadă ochilor. Statuia semăna perfect cu fata lui. Oricât a încercat să-i găsească un cusur, n-a găsit. Nu-i convenea deloc ca fata lui să se mărite cu un om sărac, dar nu avea ce face. Îşi dăduse cuvântul. De supărare, soţia lui s-a îmbolnăvit. Era însărcinată, şi a murit la naştere. O chema Mumtaj Mahal.

Şahul se tot frământa cum să-şi salveze fata. L-a chemat pe sculptor şi i-a spus că fusese o greşeală, că era vina fetei, dar că soţia lui murise de supărare la gândul că fata ei avea să se mărite cu un om sărac, şi nici el nu era de acord, deşi făcuse o promisiune.

Sculptorul a spus: „N-ai de ce să-ţi faci griji. Trebuia să-mi spui, şi plecam înapoi în Shiraz. Fii liniştit. Nu-ţi cer să te ţii de promisiune. Mă întorc în Shiraz".

Însă şahul a spus: „Nu se poate. Am promis, mi-am dat cuvântul. Mai aşteaptă puţin, lasă-mă să mă gândesc".

Principalul sfetnic al şahului a propus: „Uite ce să faci. Ăsta e un mare artist, a dovedit-o. Spune-i să facă un model în memoria soţiei tale. Macheta unui mormânt frumos, cel mai frumos din lume. Şi spune-i că, dacă îţi place modelul şi îl aprobi, i-o vei da pe fata ta de soţie. Dacă nu, povestea s-a terminat".

Sculptorul a fost de acord cu propunerea, iar şahul şi-a spus în sinea lui: „N-am să aprob nici un model".

Şi Shirazi a făcut multe machete, toate foarte frumoase, dar şahul a spus la fiecare „Nu".

Sfetnicul a ajuns la disperare, pentru că acele modele erau rare, şi era nedrept să fie respinse. Atunci a lansat zvonul că fata şahului s-a îmbolnăvit. Zvonul era menit să ajungă la urechile sculptorului. Şi, conform zvonului, după trei săptămâni de boală, fata şahului a murit.

Când sculptorul a auzit că fata murise, a făcut ultima machetă, cu inima zdrobită, şi i-a adus-o şahului, iar acesta a aprobat-o. Nu mai avea de ce să se teamă, Shirazi era încredinţat că fata murise, aşa că nu se mai punea problema căsătoriei.

Acel model a devenit Taj Mahal. Acea machetă a fost creată de un mistic sufist.

Cum să creezi imaginea întreagă a unei femei doar atingându-i mâna o dată? El trebuie să fi fost într-un alt gen de spaţiu. În acel moment trebuie să fi fost fără minte. Acel moment trebuie să fi fost de mare meditaţie. În acel moment a atins energia, şi doar prin simţirea energiei a creat forma întreagă.

În prezent lucrul ăsta poate fi înţeles mult mai logic datorită fotografiilor lui Kirlian, pentru că fiecare energie are modelul ei. Faţa ta nu e accidentală, ci se încadrează într-un anumit model de energie. Ochii, părul, culoarea, toate se încadrează într-un anumit şablon de energie.

O dată ce cunoşti şablonul energetic, cunoşti întreaga personalitate, pentru că şablonul energetic creează totul. Cunoşti trecutul, cunoşti prezentul, cunoşti viitorul. O dată ce s-a desluşit şablonul energetic, se ştie tot ce ţi s-a întâmplat şi tot ce o să ţi se întâmple.

Asta este arta obiectivă. Acest om a creat Taj Mahal.

Într-o noapte cu lună plină, meditând la Taj Mahal, inima ta va pulsa de o nouă iubire. Taj Mahal mai poartă încă acea energie a dragostei. Mumtaj

Mahal a murit din dragoste pentru fiica ei; şahul Jehan a suferit din dragoste; iar acest Shirazi a creat acest model pentru că suferea profund, era profund rănit că femeia pe care o alesese nu mai era. Taj Mahal a luat fiinţă dintr-o mare iubire şi din meditaţie. El mai poartă încă vibraţiile iubirii. Nu e un monument obişnuit, e special. La fel sunt şi piramidele din Egipt, şi multe, multe lucruri în lume create ca artă obiectivă, create de cei care ştiau ce făceau, create de mari meditatori. Aşa sunt Upanishadele, aşa sunt sutrele lui Buddha, aşa sunt afirmaţiile lui Iisus.

Ţine minte, pentru mine, creativitatea înseamnă meditaţie, creativitate, înseamnă o stare de non-minte – atunci Dumnezeu coboară în tine, atunci iubirea izvorăşte din tine. Atunci din starea ta de bine se întâmplă ceva, starea de bine se revarsă, dă pe afară. Arta astfel creată este o binecuvântare.

Ţine minte, pentru mine, creativitatea înseamnă meditaţie, creativitate, înseamnă o stare de non-minte – atunci Dumnezeu coboară în tine, atunci iubirea izvorăşte din tine.

Poţi să pictezi, poţi să scrii ca terapie, dar arde-ţi tablourile şi arde-ţi poeziile. Nu trebuie să expui în faţa oamenilor mizeria pe care ai aruncat-o din tine.

Eu sunt întru totul pentru arta obiectivă, sunt întru totul în favoarea artei meditative, sunt întru totul pentru ceva care vine de la Dumnezeu.

Şi mai spui: *„Un Tolstoi n-ar putea deveni niciodată un Buddha"*. Cine ţi-a spus asta? Un Tolstoi *poate* să devină un Buddha, şi *va deveni* mai devreme sau mai târziu.

Şi continui: *„...dar oare un Buddha ar putea să scrie* Război şi Pace *?"*. Dar Buddha ce făcea? Eu ce fac aici? Ai citit Gita lui Krishna? E *Război şi Pace*! Tolstoi a putut să scrie *Război şi Pace, Anna Karenina* şi multe cărţi frumoase, şi nu pentru că era Tolstoi, ci în ciuda faptului că era Tolstoi. Dostoievschi a scris *Idiotul, Crimă şi Pedeapsă,* şi una dintre cele mai frumoase cărţi, *Fraţii Karamazov,* nu pentru că era Dostoievschi, ci în ciuda acestui lucru. El avea ceva dintr-un buddha; avea ceva extraordinar de religios. Dostoievschi era un om religios – nu total, ci în parte, o fărâmă din el era nemaipomenit de religioasă. Era posedat de Dumnezeu, a devenit un vehicul. Bine-nţeles, n-a fost un vehicul perfect, multe lucruri au venit din mintea lui. Totuşi, *Fraţii*

Karamazov e o carte frumoasă. Dacă n-ar fi fost scrisă de Dostoievschi ci de cineva fără memorie, fără eu, fără nimic patologic, *Fraţii Karamazov* ar fi fost un al doilea Nou Testament; ar fi fost la fel ca afirmaţiile lui Iisus, sau ca *Diamond Sutra*, sau o *Upanishadă*. Are calitatea necesară!

Depresia post-natală

Când scriu o carte, sunt plină de energie curgătoare şi de încântare. Dar, după ce termin, mă simt atât de pustie şi de moartă încât abia mai suport să trăiesc. Acum tocmai am început să scriu o carte, dar cu toate că îmi face mare plăcere să scriu, în timp ce meditez mă copleşeşte teama de pustietatea care aştept să mă cuprindă peste câteva luni. Ce să fac?

Întrebarea asta vine de la scriitoare. I-am parcurs romanele, şi sunt frumoase. Are talent, ştie să spună frumos o poveste, ştie să ţească o intrigă. Şi nu este numai cazul ei, aşa se întâmplă cu aproape toţi care sunt creatori în vreun fel. Totuşi, interpretarea e greşită, iar de interpretare depind foarte multe. Când o femeie poartă în pântec un copil, e plină. Firesţe, după ce copilul se naşte, ea se va simţi goală. Va simţi lipsa noii vieţi care pulsa şi dădea din picioare în pântecul ei. După naşterea copilului, se va simţi pustie câteva zile. Dar iubind copilul şi ajutându-l să crească, va uita de golul din ea. Pentru un artist, lucrul ăsta nu e cu putinţă. O dată ce a terminat de scris un roman, el simte o pustietate adâncă. Şi ce să mai facă acum cu cartea? Artistul e într-o situaţie mai dificilă decât o mamă. O dată ce cartea e terminată, e terminată, nu are nevoie de ajutor, nu are nevoie de iubire. Nu o să crească. E perfectă, s-a născut adultă. Un tablou terminat e terminat, n-ai ce să-i mai faci. Artistul se simte foarte pustiu. Dar această pustietate trebuie analizată.

Nu spune că eşti epuizată; mai degrabă spune că eşti istovită. Nu spune că eşti pustie, pentru că fiecare pustietate are în ea şi o plinătate. Priveşti dintr-un unghi greşit.

Intri într-o încăpere care are mobilă, tablouri pe pereţi şi alte lucruri. Apoi, toate acele lucruri sunt scoase din încăpere, şi intri din nou în ea. Cum o vezi acum? O vei numi încăpere goală, sau încăpere plină? „Încăpere" înseamnă spaţiu. Cu mobila scoasă, încăperea e plină. Când mobila era acolo,

încăperea nu era plină; o mare parte din spațiu lipsea din cauza mobilei. Acum spațiul e complet, pustietatea e totală.

Așadar, poți privi din două unghiuri. Dacă te uiți numai la mobilă și nu vezi spațialitatea camerei, ea îți va părea goală, pustie. Dar dacă vezi direct pustietatea, vei simți foarte multă libertate, care înainte nu era din cauză că spațiul lipsea, nu te puteai mișca în voie. Continuă să tot aduci mobilă, și va veni un moment când n-ai să te mai poți mișca deloc din cauză că tot spațiul a dispărut.

Odată am stat în casa unui om foarte bogat. Era foarte bogat, dar nu avea gust. Casa lui era atât de plină încât nu mai era deloc casă. Nu puteai să te miști, îți era frică să te miști ca să nu dărâmi vreo pisă antică prețioasă. Și lui îi era frică să se miște. Servitorii erau permanent speriați. Mi-a dat cea mai bună, cea mai frumoasă cameră din casă. Eu i-am spus: „Asta nu-i cameră, e muzeu. Te rog să-mi dai ceva unde pot să mă mișc. Asta nu-i încăpere. Încăperea aproape a dispărut!".

Încăperea înseamnă libertatea pe care ți-o dă spațiul.

Încăperea înseamnă libertatea pe care ți-o dă spațiul. Când lucrezi, când creezi, mintea ți-e plină de multe lucruri. Mintea e ocupată. Când scrii un roman mintea e ocupată. E prea multă mobilă în ea, mobilierul minții – gânduri, sentimente, caractere. Apoi termini cartea. Dintr-o dată, mobila dispare. Te simți golită. Dar n-ai de ce să te întristezi. Dacă privești treaba asta așa cum trebuie, te vei simți eliberată de o obsesie, de o ocupație. Te vei simți din nou liberă, neîmpovărată. Personajele din roman nu se mai mișcă acolo. Musafirii au plecat, și gazda se simte în largul ei. Bucură-te de asta. Tristețea și teama ta sunt cauzate de faptul că interpretezi greșit. Bucură-te că ești liberă. N-ai observat niciodată că atunci când îți vine un musafir te simți bine, și atunci când pleacă te simți și mai bine? Plecarea lui îți lasă la dispoziție tot spațiul.

Scrierea unui roman este înnebunitoare, pentru că atâtea personaje devin musafiri, și fiecare personaj are stilul lui. Nu întotdeauna îl ascultă pe scriitor. Uneori o ține pe-a lui, și îl forțează pe scriitor să meargă într-o anumită direcție. Scriitorul începe romanul dar nu-l termină el. Acele personaje îl termină singure. Este ca atunci când dai naștere unui copil. Tu naști copilul, dar apoi copilul se mișcă singur, de capul lui. Poate că mama se gândește că

el o să ajungă doctor, dar el ajunge muncitor cu ziua. Ce vină are ea? Ea s-a străduit cât a putut, dar el ajunge muncitor cu ziua.

Acelaşi lucru se întâmplă când scrii un roman. Începi cu un personaj, şi ai de gând să faci din el un sfânt, iar el devine un păcătos. Şi îţi spun, e la fel ca şi cu copilul: mama e îngrijorată, romancierul e îngrijorat. Romancierul voia ca personajul lui să ajungă un sfânt, iar el a ajuns un păcătos, şi nu se poate face nimic. El se simte neajutorat, se simte folosit de personajele lui. Ele sunt fanteziile lui, dar o dată ce a cooperat cu ele, au devenit aproape reale. Şi nu va avea tihnă până nu va scăpa de ele. Dacă ai o carte în minte, trebuie s-o scrii ca să scapi de ea. Scrisul este o despovărare.

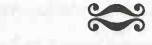

Oamenii creatori înnebunesc aproape întotdeauna.

De asta oamenii creatori înnebunesc aproape întotdeauna. Mediocrităţile nu înnebunesc, n-au de ce să înnebunească, ele n-au în viaţa lor nimic înnebunitor. Creatorii înnebunesc aproape întotdeauna. Un Van Gogh va înnebuni, un Nijinski va înnebuni, un Nietzsche va înnebuni. De ce înnebunesc ei? Pentru că sunt foarte ocupaţi, pentru că în mintea lor se petrec foarte multe lucruri. Ei n-au în ei înşişi un spaţiu al lor. În ei stau foarte mulţi oameni care vin şi pleacă, e o forfotă continuă, înnebunitoare. Este ca şi cum ar sta în mijlocul traficului. Fiecare artist trebuie să plătească pentru asta.

Ia aminte, când termini o carte, fii fericită, bucură-te de acel spaţiu pentru că, mai devreme sau mai târziu, va apărea o nouă carte. Romanele ies dintr-un romancier la fel cum ies frunzele dintr-un copac. Ele sunt naturale, nu se poate face nimic.

Aşa că uneori, toamna, când frunzele au căzut şi copacul stă singur, fără frunze, profilat pe cer, bucură-te. Nu o numi pustietate, numeşte-o un nou gen de plinătate – eşti plină de tine. Te odihneşti în tine, fără să te mai deranjeze nimeni. Fiecare artist are nevoie de această perioadă de odihnă; e un proces natural. Corpul fiecărei mame are nevoie de puţină odihnă. Un copil se naşte şi altul e conceput... lucrul ăsta se întâmpla în Orient, iar în India continuă să se întâmple. La treizeci de ani o femeie e aproape bătrână din cauză că a născut continuu, fără să aibă o perioadă de recuperare, de reîntinerire a fiinţei, de singurătate. Este epuizată, obosită. Tinereţea, prospeţimea, frumuseţea ei s-au dus. Când dai naştere unui copil, e nevoie de o perioadă de odihnă în

care să te recuperezi, să-ți recapeți energia pe care i-ai dat-o copilului, să-ți revii astfel încât să poți naște din nou.

Când scrii un roman, dacă e cu adevărat o operă de artă, la terminarea lui te vei simți pustie. Dacă însă e doar un fel de jurnalism pe care l-ai făcut pentru bani, în baza unui contract încheiat cu un editor, atunci nu e foarte profund. Nu te vei simți pustie după el, te vei simți la fel. Cu cât e mai profundă creația ta, cu atât mai mare e pustietatea pe care o simți după aceea. Cu cât e mai mare furtuna, cu atât e mai mare liniștea de după ea. Bucură-te de asta. Furtuna e bună, bucură-te de ea; și liniștea de după ea e bună. Ziua e frumoasă, e plină de activitate; și noaptea e frumoasă, plină de inactivitate, de pasivitate, de pustietate. Dormi. Dimineața te întorci în lume plin de energie, gata să lucrezi, să acționezi.

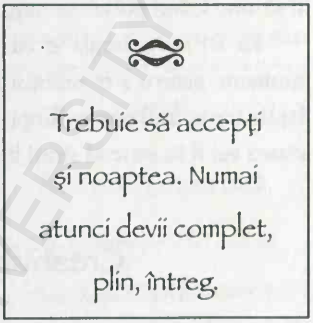

Să nu te temi de noapte. Mulți oameni se tem. Există o sannyasină căreia i-am dat numele de Nisha. „Nisha" înseamnă noapte. Ea vine mereu la mine și mă roagă să-i schimb numele. Îmi spune: „Mie mi-e frică de noapte. Din atâtea nume, de ce mi-ai dat tocmai numele ăsta? Schimbă-l". Dar n-am să i-l schimb. I l-am dat cu bună știință, din cauza fricii ei de întuneric, a fricii ei de pasivitate, a fricii ei de relaxare, a fricii ei de capitulare. Toate astea sunt cuprinse în cuvântul „noapte", *nisha*.

Trebuie să accepți și noaptea. Numai atunci devii complet, plin, întreg.

Așa că nu lua în nume de rău pustietatea pe care o simți după ce termini de scris un roman. Acea pustietate e frumoasă, mai frumoasă decât zilele de creație, deoarece creativitatea rezultă din pustietate. Bucură-te de acea pustietate, fii fericită, simte-te binecuvântată. Accept-o, primește-o ca pe o binecuvântare, și vei vedea curând că ești iarăși plină de activitate, și o să se nască o carte mai grozavă. Nu trebuie să fii îngrijorată. N-ai de ce să fii îngrijorată. Este doar interpretarea greșită a unui fenomen frumos.

Însă omul trăiește în cuvinte. O dată ce ai dat unui lucru un nume greșit, începi să te temi de el. Fii foarte, foarte precisă. Ia aminte întotdeauna la ce spui, pentru că vorbele nu sunt doar simple vorbe, ele au asociații adânci în ființa ta. O dată ce numești un lucru pustietate, ți se face frică de acest cuvânt.

În India avem cuvinte mai bune pentru pustietate. Noi îi spunem *shunya*. Însuşi cuvântul e pozitiv, n-are nimic negativ în el. E frumos, înseamnă pur şi simplu spaţiu, fără hotare – *shunya*. Şi am numit *shunya* ţelul suprem. Buddha spune că atunci când devii *shunya*, când devii nimicul absolut, ai atins supremul.

Poetul, pictorul, artistul sunt pe cale de a deveni mistici. Toată activitatea artistică se îndreaptă spre religiozitate. Când eşti activ, când scrii o poezie, eşti în minte. Când poezia se naşte eşti istovit, şi mintea ia o pauză de odihnă.

La fel se întâmplă şi cu tine după ce termini o carte. Foloseşte acele momente pentru a te prăbuşi în fiinţa ta. Nu o numi pustietate, numeşte-o deplinătate; numeşte-o fiinţă, numeşte-o adevăr, numeşte-o Dumnezeu. Şi atunci vei fi în stare să simţi binecuvântarea acelei stări.

Creativitatea şi încrucişarea

Simt un îndemn spre exprimarea artistică, şi am primit o instruire disciplinată, o clasă în muzica occidentală. Deseori simt că această instruire întemniţează creativitatea spontană, şi în ultima vreme mi-a fost foarte greu să exersez în mod regulat. Nu mai ştiu sigur care sunt calităţile adevăratei arte, şi prin care proces artistul produce şi livrează arta autentică. Cum să simt artistul din mine?

Paradoxul artei este că mai întâi trebuie să-i înveţi disciplina, şi apoi trebuie s-o uiţi de tot. Dacă nu-i cunoşti ABC-ul, nu vei putea să pătrunzi foarte adânc în ea. Dacă însă îi cunoşti numai tehnica şi exersezi mereu, vei ajunge foarte îndemânatic din punct de vedere tehnic, dar vei rămâne tehnician; n-ai să ajungi niciodată artist.

În zen se spune că dacă vrei să fii pictor, trebuie să înveţi să pictezi doisprezece ani, iar apoi, în doisprezece ani, trebuie să uiţi totul. Să uiţi de tot de pictură, să nu aibă nici o legătură cu tine. Timp de doisprezece ani meditezi, tai lemne, cari apă de la fântână, faci orice în afară de pictură.

Apoi, într-o zi, vei fi în stare să pictezi. Pentru asta îţi trebuie douăzeci şi patru de ani: doisprezece ani ca să înveţi tehnica, şi doisprezece ani ca să uiţi tehnica. După această perioadă de douăzeci şi patru de ani, tehnica a ajuns să facă parte din tine. Acum poţi să fii spontan. Tehnica nu te mai împiedică, nu te mai întemniţează.

Acum nu mai continua să exersezi. Uită de tot de muzica clasică. Fă alte lucruri, apucă-te de grădinărit, sculptează, pictează, fă ce vrei, dar uită de muzica clasică, de parcă nici n-ar exista. Las-o să rămână câțiva ani în adâncul ființei tale, ca să se digere. Pe urmă nu o să mai fie o tehnică. Atunci, într-o zi, vei simți un îndemn brusc și atunci vei începe iarăși să cânți. Și când vei reîncepe să cânți, să nu-ți bați prea mult capul cu tehnica, altfel n-ai să fii niciodată spontan.

Fii puțin inovator – asta înseamnă creativitate. Inventează procedee noi, mijloace noi. Încearcă să faci ceva ce n-a mai făcut nimeni. Oamenii care dau dovadă de cea mai mare creativitate sunt cei a căror instruire este în altă disciplină.

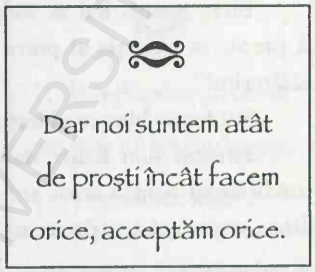

De exemplu, dacă un matematician începe să cânte la un instrument, el aduce ceva nou în lumea muzicii. Dacă un muzician devine matematician, el aduce ceva nou în lumea matematicii. Marea creativitate se produce prin oamenii care trec de la o disciplină la alta. Asta seamănă cu încrucișarea. Iar copilul care rezultă din încrucișare este mult mai sănătos, mult mai frumos.

De asta în toate țările este interzisă de secole căsătoria între frate și soră. Căsătoria e mai bună dacă se face între oameni care sunt rude îndepărtate sau nu sunt rude deloc. Ar fi bine dacă oamenii dintr-o rasă s-ar căsători cu altă rasă, și cel mai bine ar fi ca, dacă într-o zi vom descoperi că pe altă planetă există oameni, pământenii să se căsătorească cu ei. Atunci ar lua ființă rase mai noi.

Interzicerea căsătoriei dintre frate și soră este importantă din punct de vedere științific. Dar n-a fost elaborată în amănunt până la extrem. Logica extremă este că nici un indian nu trebuie să se căsătorească cu alt indian, nici un neamț nu trebuie să se căsătorească cu alt neamț. Cel mai bine e ca neamțul să se căsătorească cu o indiancă, indianul cu o japoneză, japonezul cu o africancă, evreul cu o creștină, creștinul cu o hindusă, hindusul cu o mahomedană. Așa ar fi cel mai bine. Lucrul ăsta ar înălța conștiința întregii planete. Copiii ar fi mai buni în toate privințele.

Dar noi suntem atât de proști încât facem orice, acceptăm orice.

Am auzit o anecdotă.

Chauncey, un tânăr chipeș, vorbea serios cu mama sa. „Mamă, a sosit vremea să avem o discuție de la inimă la inimă despre relația mea cu Myron.

Ca să fiu întru totul sincer, relația noastră s-a transformat în ceva frumos și bun și chiar sfânt. Adevărul e că ne iubim. Vrem să ne căsătorim cât mai repede cu putință, și sperăm să ne dai binecuvântarea ta".

„Dar, Chauncey", protestă mama „îți dai seama ce spui? Sincer, te aștepți să-mi dau consimțământul la o astfel de căsătorie? Ce va spune lumea? Ce vor gândi prietenii și vecinii noștri?".

„Ah, mamă, nu m-aș fi așteptat la poziția asta din partea ta. Tocmai tu! Și ce prieteni buni am fost!".

„Dar, fiule, nu poți nesocoti convențiile!".

„Bine, mamă, hai să vorbim pe față, ca niște oameni civilizați. Exact și precis, ce obiecție ai putea avea tu sau altcineva ca eu și Myron să ne căsătorim?".

„Știi foarte bine ce obiecție am. E evreu!".

Oamenii sunt foarte mult unul împotriva altuia. Sunt de atâta timp condiționați pentru acest antagonism încât au uitat de tot că toți suntem ființe umane, că aparținem aceluiași pământ, aceleiași planete.

Dacă un dansator trece la muzică, el aduce ceva nou, contribuie cu ceva nou la muzică.

Cu cât e mai mare distanța dintre soț și soție, cu atât mai bun va fi rodul căsătoriei lor. Și la fel se întâmplă în pictură, în muzică, în matematică, în fizică, în chimie – un fel de încrucișare. Ori de câte ori un om trece de la o disciplină la alta, el aduce aroma disciplinei lui, cu toate că acea disciplină nu poate fi practicată. Ce să faci cu muzica atunci când treci la fizică? Trebuie să uiți de tot de ea, însă ea rămâne în fundal; a ajuns să facă parte din tine, și te va afecta orice ai face. Fizica e foarte departe de muzică, dar mai devreme sau mai târziu vei găsi teorii, ipoteze care vor avea cumva aroma și culoarea muzicii. S-ar putea să începi să simți că lumea e o armonie, nu un haos ci un cosmos. Lucrul ăsta nu e cu putință pentru cineva care nu știe nimic despre muzică.

Dacă un dansator trece la muzică, el aduce ceva nou, contribuie cu ceva nou la muzică.

Propunerea mea e ca oamenii să treacă de la o disciplină la alta. Când te obișnuiești cu o disciplină, când tehnica devine o temniță pentru tine, treci la altă disciplină. E o idee bună, e o idee grozavă. Te vei pomeni devenind din ce în ce mai creator.

Însă trebuie să ţii minte un lucru: dacă eşti cu adevărat creator, s-ar putea să nu ajungi renumit. Unui adevărat creator îi ia timp să devină renumit, pentru că el trebuie să creeze valori noi, criterii noi, numai apoi poate fi judecat. El trebuie să aştepte cel puţin cincizeci de ani. Când ajunge să fie apreciat, e deja mort. Dacă vrei faimă, uită de creativitate. Exersează întruna, fă lucruri la care eşti mai îndemânatic, pe care le faci cât mai bine din punct de vedere tehnic, şi vei fi renumit, pentru că oamenii înţeleg asta. Tehnica e deja acceptată.

Ori de câte ori aduci ceva nou în lume, e de aşteptat să fii respins. Lumea nu iartă un om care aduce ceva nou. E de aşteptat ca omul creator să fie pedepsit, ţine minte asta. Lumea apreciază omul necreator dar îndemânatic, omul perfect din punct de vedere tehnic, pentru că perfecţiunea tehnică înseamnă pur şi simplu perfecţiunea trecutului. Şi toţi oamenii înţeleg trecutul, toţi au fost educaţi să îl înţeleagă. Să aduci ceva nou în lume înseamnă să nu-l aprecieze nimeni; este atât de nou încât nu există criterii în baza cărora să poată fi evaluat. Nu există mijloace care să-i ajute pe oameni să-l înţeleagă. Vor trebui să treacă cel puţin cincizeci de ani ca oamenii să înceapă să-l aprecieze, iar la acea vreme artistul va fi mort.

E de aşteptat ca omul creator să fie pedepsit, ţine minte asta.

Vincent Van Gogh n-a fost apreciat pe vremea lui. N-a vândut nici măcar un tablou. Acum fiecare pânză a lui se vinde cu milioane de dolari – şi sunt aceleaşi pânze! Vincent Van Gogh avea lumea lui. El a adus o nouă viziune. Au trebuit să treacă multe decenii pentru ca omenirea să înceapă încetul cu încetul să simtă că există ceva în tablourile lui. Omenirea e înceată şi letargică, ea rămâne în urma timpului. Iar omul creator este întotdeauna înaintea vremii sale, de aici decalajul.

Aşa că, dacă chiar vrei să fii creator, va trebui să accepţi că nu vei fi renumit, că nu vei fi cunoscut. Dacă vrei cu adevărat să fii creator, trebuie să înveţi fenomenul simplu al „artei de dragul artei", fără nici un motiv. Trebuie să-ţi placă ceea ce faci. Dacă poţi să găseşti câţiva prieteni cărora să le placă ce faci tu, bine; dacă nu, bucură-te singur. E suficient să îţi placă ţie. Dacă te simţi împlinit prin ceea ce faci, e suficient.

Tu îmi spui: *„Nu mai ştiu sigur care sunt calităţile adevăratei arte".*

Adevărata artă este cea care te ajută să te liniștești, să fii plin de bucurie, care îți dă motiv de sărbătoare, te face să dansezi – este lipsit de relevanță dacă mai participă cineva la bucuria ta sau nu. Adevărata artă e cea care devine o punte între tine și Dumnezeu. Adevărata artă este o meditație, te absoarbe într-atât încât eul dispare.

Adevărata artă este lucrul făcut cu mare plăcere, care te face să uiți de tine, care te copleșește de pace și bucurie. Și nu băga în seamă ce spun criticii. Criticii nu știu nimic despre artă. De fapt, critici devin cei care nu pot să fie artiști. Dacă nu poți să iei parte la alergări, dacă nu poți să fii atlet olimpic, măcar stai pe margine și arunci cu pietre în alergători; asta poți s-o faci ușor.

Asta fac criticii. Ei nu pot să fie participanți, nu pot să creeze nimic. Am auzit de un mistic căruia îi plăcea foarte mult să picteze, și toți criticii de pe vremea lui erau împotriva lui. Veneau la el pe rând și spuneau: „Asta nu-i bine, aia nu-i bine". Misticul a ajuns să se satureze de ei, așa că, într-o zi, și-a agățat în fața casei toate picturile și i-a invitat pe toți criticii să vină cu pensule și culori ca să-i corecteze tablourile – criticaseră destul, acum era vremea să corecteze. N-a apărut nici un critic. E ușor să critici, e greu să corectezi. Și, după asta, criticii nu i-au mai criticat tablourile. Misticul a făcut ceea ce trebuia.

Așa că nu lua în seamă ce spun criticii. Importante sunt simțirea ta, căldura lăuntrică, strălucirea lăuntrică. Dacă ceea ce faci îți dă o senzație de căldură, îți trezește bucurie, atunci acel lucru devine o punte între tine și Dumnezeu. Arta poate să fie rugăciunea cea mai adâncă, meditația cea mai profundă. Ea te conduce încet, pas cu pas, în Dumnezeu. Așadar, ăsta este criteriul meu: dacă ea te conduce spre Dumnezeu, este artă autentică, artă adevărată.

Arta banilor

Poți să vorbești despre bani? Ce e cu toate aceste sentimente care înconjoară banii? Ce îi face atât de puternici încât oamenii își sacrifică viața pentru ei?

Asta e o întrebare foarte interesantă.

Toate religiile condamnă bogăția, pentru că bogăția îți dă tot ce poate fi cumpărat în viață. Și aproape tot poate fi cumpărat, cu excepția acelor valori spirituale precum iubirea, compasiunea, iluminarea, libertatea. Aceste câteva

lucruri reprezintă excepții, iar excepțiile întăresc regula. Orice altceva se poate procura cu bani.

Cum toate religiile sunt împotriva vieții, ele sunt implicit și împotriva banilor. Ăsta e un corolar natural. Viața are nevoie de bani pentru că are nevoie de confort – viața are nevoie de mâncare bună, viața are nevoie de haine bune, viața are nevoie de case bune. Viața are nevoie de literatură, de muzică, de artă în general. Viața e vastă!

Omul care nu înțelege muzica clasică e infirm. E surd. O fi având el auzul bun din punct de vedere medical, dar metafizic...

Înțelegerea muzicii clasice este posibilă numai dacă înveți, și e o învățătură pe termen lung. Dar, ca să înveți s-o înțelegi, trebuie să n-ai probleme cu foamea, cu sărăcia, cu tot felul de prejudecăți. Trebuie să fii liber de toate astea.

De exemplu, mahomedanii au interzis muzica; ei au lipsit omul de o experiență fantastică. Lucrul ăsta s-a întâmplat pe vremea domniei lui Aurangzeb. El a fost unul dintre cei mai puternici împărați mahomedani. Și nu era numai puternic, era extrem de neîndurător.

Până la el, împărații mahomedani spuneau că era interzisă numai acea muzică ce era împotriva islamului. Însă Aurangzeb a declarat că, dacă în Delhi era auzită vreo muzică, muzicantul avea să fie imediat decapitat. Iar Delhi era plin de muzicanți, lucru firesc, deoarece era de mii de ani capitala țării.

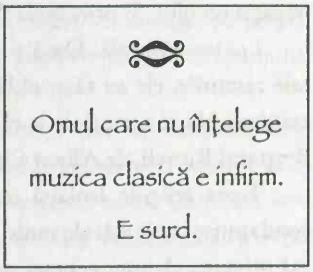

Când au auzit de această declarație, toți muzicanții s-au adunat – și erau mii – și s-au dus să protesteze la palatul lui Aurangzeb. Au făcut o momâie care semăna cu un mort, și s-au dus cu ea la palat.

Aurangzeb a ieșit în balcon și a întrebat: „Cine a murit?".

Protestatarii au răspuns: „Muzica. Tu ai omorât-o".

Aurangzeb a spus: „E bine că a murit. Acum faceți-mi plăcerea și săpați o groapă cât mai adâncă, astfel încât să nu mai iasă niciodată din ea".

Miile de muzicanți și lacrimile lor n-au avut nici un afect asupra lui Aurangzeb – el făcea ceva „sacru".

Muzica e interzisă de mahomedani. De ce? Pentru că, în Orient, muzica era interpretată în principal de femei frumoase. În Orient și în Occident înțelesul cuvântului „prostituată" diferă. În Occident prostituata își vinde

corpul. În Orient, în trecut, prostituata nu își vindea corpul; ea își vindea geniul, dansul, muzica.

Te va surprinde să afli că fiecare rege indian își trimitea fii care urmau să-i fie succesori să trăiască un număr de ani cu mari prostituate. Tinerii erau trimiși să învețe eticheta, gentilețea, muzica, dansul, pentru că un rege trebuia să știe de toate. El trebuia să înțeleagă frumusețea, logica, bunele maniere. Asta era vechea tradiție indiană.

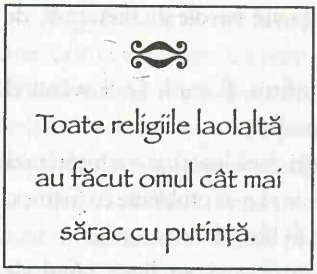

Mahomedanii au întrerupt-o. Muzica era împotriva religiei lor. De ce? Deoarece, ca să înveți muzica, trebuia să intri în casa unei prostituate. Mahomedanii condamnă veselia, or casa prostituatei era plină de râsete, de cântece, de dans. Așa că pur și simplu au interzis muzica; să asculți muzică era un păcat.

Același lucru l-au făcut și alte religii, din motive diferite, dar toate retează bogăția omului. Și principala învățătură este renunțarea la bani.

Logica e simplă. Dacă n-ai bani, nu poți să ai nimic altceva. Decât să taie ramurile, ele au tăiat rădăcinile. Omul fără bani e flămând, dezbrăcat, cerșetor. Nu te aștepți de la el să aibă timp de Dostoievschi, de Nijinsky, de Bertrand Russell, de Albert Einstein; nu, e imposibil.

Toate religiile laolaltă au făcut omul cât mai sărac cu putință. Au condamnat banii atât de mult, au lăudat sărăcia atât de mult încât, în ceea ce mă privește, ele sunt cei mai mari criminali pe care i-a cunoscut lumea.

Uite ce spune Iisus: „Mai lesne este să treacă o cămilă prin urechea unui ac, decât să intre un om bogat în Împărăția lui Dumnezeu". Ce zici de asta?

Bogăția e condamnată, banii sunt condamnați. Lumea e împărțită în două tabere. Nouăzeci la sută din oameni trăiesc în sărăcie, dar cu o mare consolare, că acolo unde bogații nu vor putea să intre, ei vor fi primiți cu brațele deschise. Iar doi la sută care sunt bogați trăiesc cu imensa vinovăție că sunt bogați.

Din cauza vinovăției nu se pot bucura de bogăția lor, în inima lor există teama că s-ar putea să nu fie lăsați să intre în paradis. Bogăția nu-i consolează.

Bogatul trăiește într-o permanentă stare de teamă. Chiar dacă se bucură de lucruri, sau încearcă să se bucure, vinovăția îi otrăvește bucuria. Poate că

face dragoste cu o femeie frumoasă, dar numai corpul e cel care face dragoste. El se gândește la paradisul în care cămilele intră, iar el stă afară și se uită. Ei bine, poate omul ăsta să facă dragoste? El știe că viața e scurtă, iar după aceea e doar întuneric și focul iadului. El trăiește cu o teamă paranoică.

Săracul trăiește deja în iad, dar măcar are o consolare. Poate pare paradoxal, dar în țările sărace oamenii sunt mai mulțumiți decât cei din țările bogate. Am văzut în India oameni extrem de săraci care n-au nici o nemulțumire. Iar americanii umblă prin lume după călăuzire spirituală – e normal, ei nu vor să fie înfrânți de cămile; ei vor să intre în Împărăția lui Dumnezeu.

Poate că sunt prima persoană care are respect pentru bani, pentru bogăție, pentru că banii te pot face bogat multidimensional.

Un sărac nu poate să-l înțeleagă pe Mozart, un flămând nu poate să-l înțeleagă pe Michelangelo, un cerșetor nu se va uita nicicând la tablourile lui Vincent Van Gogh. Oamenii care suferă de foame n-au destulă energie ca să fie inteligenți. Inteligența vine numai atunci când debordezi de energie. Săracii își epuizează energia în câștigarea pâinii. Ei nu au inteligență, nu pot să înțeleagă *Frații Karamazov*, ei ascultă doar prostiile pe care le spune un preot în biserică.

Nici preotul nu pricepe ce spune, nici audiența. Cei mai mulți dintre ei dorm buștean, obosiți după șase zile de muncă. Iar preotului îi convine că ei dorm, căci așa nu mai trebuie să pregătească o predică nouă. Continuă să o spună pe cea veche. Toată lumea doarme, nimeni nu-și va da seama că e tras pe sfoară.

Bogăția e la fel de importantă ca muzica frumoasă, ca marea literatură.

Există oameni care s-au născut cu capacitatea de a fi muzicieni. Mozart a început să cânte la opt ani. La opt ani, alți mari maeștri ai muzicii erau departe de el. Ei bine, el s-a născut cu acea creativitate. Van Gogh s-a născut dintr-un tată sărac care muncea într-o mină de cărbuni. Nu a primit educație, n-a urmat nici o școală de artă, dar a devenit unul dintre cei mai mari pictori din lume. Acum câțiva ani am văzut un tablou de-al lui. De acel tablou râseseră toți pictorii din vremea lui, ce să mai spunem de alții? Râseseră pentru că el pictase stelele așa cum nu le mai văzuse nimeni. Stelele lui sunt ca o nebuloasă, fiecare stea e în mișcare, ca o roată care se învârtește continuu. Ceilalți pictori spuneau că e nebun, că alea nu erau stele. Mai mult, copacii pictați de el sub stele ajungeau mult mai sus. Cine a mai văzut astfel de copaci? Asta e nebunie curată!

Poate o să mai treacă niște secole până când oamenii de știință vor descoperi că, într-adevăr, copacii sunt ambițioșii pământului.

Însă fizicienii au descoperit acum că Van Gogh are dreptate: stelele nu sunt așa cum arată, sunt exact cum le-a pictat Van Gogh. Bietul Van Gogh! Ce ochi trebuie să fi avut acel om ca să vadă ceea ce fizicienilor le-a luat o sută de ani să descopere, cu toate laboratoarele și tehnologia lor. Și, foarte ciudat, doar cu ochii, fără telescoape, Van Gogh a văzut forma exactă a stelelor. Ele se rotesc, nu sunt statice așa cum le vedem noi. Iar când a fost întrebat unde a găsit acei copaci care se înalță mai sus de stele, el a răspuns: „Am găsit acești copaci stând lângă ei și ascultându-le ambițiile. Am auzit copacii spunându-mi că au ambiția să ajungă la stele".

Poate o să mai treacă niște secole până când oamenii de știință vor descoperi că, într-adevăr, copacii sunt ambițioșii pământului. Un lucru e sigur – copacii se mișcă împotriva legii gravitației. Pământul îi lasă să se împotrivească gravitației, îi susține, îi ajută. Poate că pământul vrea să comunice cu stelele. Pământul e viu, și viața vrea mereu să ajungă tot mai sus. Aspirațiile ei nu au limite. Cum să înțeleagă săracii acest lucru? Ei nu au inteligență.

Vreau să-ți amintesc că așa cum unii s-au născut pictori, poeți, muzicieni, alții s-au născut creatori de bogăție. Nici ei nu au fost apreciați. Nu toată lumea poate să fie un Henry Ford.

Henry Ford s-a născut sărac și a ajuns cel mai bogat om din lume. Trebuie că el a avut talent la făcut bani, la creat bogăție. Nu-i o treabă ușoară să creezi bogăție. Henry Ford trebuie prețuit la fel ca oricare maestru al muzicii, la fel ca oricare mare scriitor; de fapt, el trebuie prețuit mai mult pentru că, cu banii lui, se poate procura toată arta din lume.

Eu respect banii. Banii sunt una dintre cele mai mari invenții ale omului. Ei sunt doar un mijloc. Numai tâmpiții i-au condamnat; probabil că au fost invidioși că alții au bani și ei nu. Invidia lor a devenit condamnare.

Banii nu sunt decât un mod științific de a schimba lucrurile. Înainte să existe bani, oamenii erau în dificultate. În toată lumea exista sistemul barter. Aveai o vacă, și o dădeai la schimb pe un cal. Ei bine, e complicat să

faci asta o viață. Trebuie să găsești un om care e dispus să-și dea calul pe o vacă. E o treabă complicată! Poate ai să găsești oameni care au cai, dar nu-i interesează să-și ia o vacă. Și poate ai să găsești oameni care vor vaci, dar n-au cai. E normal ca în astfel de condiții oamenii să fie săraci. Banii au simplificat lucrurile. Omul care vrea să vândă vaca nu trebuie să-l caute pe cel care vrea să vândă calul. El vinde vaca, ia banii, și îl găsește pe cel care vinde calul, dar pe care nu-l interesează o vacă.

Banii au devenit mijlocul de schimb și sistemul barter a dispărut. Banii i-au făcut omenirii un mare serviciu și, pentru că oamenii au putut să vândă și să cumpere, firește că au devenit tot mai bogați.

Trebuie să se înțeleagă un lucru: cu cât circulă banii mai mult, cu atât mai mulți bani ai. De exemplu, dacă eu am numai un dolar la mine... E doar un exemplu, n-am nici unul, n-am nici măcar un cent – n-am nici măcar buzunare! Uneori îmi fac probleme că, dacă aș avea un dolar, unde l-aș ține?

De exemplu, dacă am un dolar și continuu să-l păstrez pentru mine, în acest amfiteatru există numai un dolar. Dar dacă cumpăr ceva și dolarul trece în mâna altcuiva, am obținut valoarea dolarului, am luat ceva de care mă voi bucura. Nu pot să mănânc dolarul, cum să mă bucur de el păstrându-l? Mă pot bucura de el doar cheltuindu-l. Eu mă bucur, iar dolarul ajunge la altcineva. Acum, dacă el îl păstrează, în acest amfiteatru există doar doi dolari – unul de care m-am bucurat deja eu, și altul pe care îl păstrează nefericitul ăla. Dar dacă nimeni nu e cărpănos, și toți pun în circulație dolarul cât mai repede, atunci, dacă aici sunt trei mii de oameni, trei mii de dolari vor fi folosiți. Și asta e o singură tură. Cu cât sunt mai multe ture, cu atât sunt mai mulți dolari. Nimic nu intră – de fapt, există doar un dolar – dar, circulând, el se multiplică.

Banii nu trebuie păstrați. În clipa în care i-ai primit, cheltuiește-i! Nu pierde vremea, pentru că pierzând vremea, împiedici banii să se înmulțească.

Banii sunt o invenție fantastică. Ei îi îmbogățesc pe oameni, îi ajută să aibă tot felul de lucruri pe care le au. Dar toate religiile sunt împotriva banilor. Ele nu vor ca omenirea să fie bogată, nu vor ca omenirea să fie inteligentă căci dacă oamenii ar fi inteligenți, cine ar mai citi Biblia?

Eu n-am fost niciodată într-un loc religios. De ce să mă duc? Dacă locul religios vrea să aibă gustul religiei, el trebuie să vină la mine. Nu mă duc la Mecca, Mecca trebuie să vină la mine!

Religiile nu vor ca oamenii să se veselească, pentru că dacă oamenii n-ar suferi, n-ar fi săraci şi lipsiţi de inteligenţă, cine ar mai fi clienţii bisericilor, templelor, moscheilor şi sinagogilor?

Eu n-am fost niciodată într-un loc religios. De ce să mă duc? Dacă locul religios vrea să aibă gustul religiei, el trebuie să vină la mine. Nu mă duc la Mecca, Mecca trebuie să vină la mine! Nu mă duc la Ierusalim, nu sunt nebun – sunt puţin sărit de pe fix, dar nu nebun. Şi când aici creăm un loc al bucuriei, al râsului şi al iubirii, ce să mai căutăm în Israel. Am creat noul Israel.

Renunţă la toate ideile despre bani, care ţi-au fost impuse. Respectă banii. Creează bogăţie, pentru că numai după aceea ţi se deschid multe alte dimensiuni.

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Creaţia

Creaţia supremă, sensul vieţii

Viaţa în sine nu are nici un sens. Viaţa este un prilej de a crea sensul. Sensul nu trebuie să fie descoperit, el trebuie să fie creat. Vei găsi sensul numai dacă îl creezi. El nu zace acolo undeva după tufe, ca să-l cauţi puţin şi să-l găseşti. Nu e ca o piatră pe care poţi s-o găseşti. E o poezie care trebuie compusă, e un cântec care trebuie cântat, e un dans care trebuie dansat.

Sensul e un dans, nu o piatră. Sensul e muzică. Îl vei găsi numai dacă îl creezi. Ţine minte acest lucru.

Milioane de oameni duc o viaţă fără sens din cauza acestei idei absolut stupide că sensul trebuie descoperit. Ca şi cum ar exista deja, şi tot ce trebuie să faci este să tragi cortina şi – ce să vezi? – iată sensul! Nu e aşa.

Aşa că ţine minte: Buddha a găsit sensul pentru că l-a creat. Eu l-am găsit pentru că l-am creat. Dumnezeu nu e un lucru ci o creaţie. Şi numai cei care creează găsesc.

Şi e bine că sensul nu zace undeva acolo, altfel l-ar fi descoperit cineva, şi atunci de ce ar mai fi fost nevoie să-l descopere toţi ceilalţi?

Înţelegi diferenţa dintre sensul religios şi sensul ştiinţific? Albert Einstein a descoperit teoria relativităţii; mai trebuie s-o descoperi şi tu şi toţi ceilalţi? De ce? Ce rost ar avea? A făcut-o un om deja, şi ţi-a pus teoria la dispoziţie. Lui i-au trebuit ani întregi s-o descopere, dar ţie îţi vor trebui câteva ore s-o înţelegi.

Şi Buddha a descoperit ceva, şi Zarathustra a descoperit ceva, dar ce au descoperit ei nu seamănă cu descoperirea lui Einstein. Nu e de ajuns să-l urmezi pe Zarathustra ca să găseşti ce a găsit el. N-ai să găseşti niciodată. Va trebui să devii un Zarathustra. Înţelegi diferenţa?

Ca să înţelegi teoria relativităţii nu e nevoie să devii un Albert Einstein, nu. Trebuie doar să ai o inteligenţă medie, atâta tot. Dacă nu eşti retardat, ai s-o înţelegi.

Dar să înțelegi sensul lui Zarathustra trebuie să devii un Zarathustra. Trebuie să-l creezi din nou. Fiecare individ trebuie să-i dea naștere lui Dumnezeu, sensului, adevărului; fiecare trebuie să rămână însărcinat și să treacă prin durerile facerii. Fiecare trebuie să poarte sensul în pântece, să-l hrănească cu propriul sânge, și numai apoi îl descoperă.

Dacă nu vezi nici un sens în viață, probabil că aștepți pasiv ca sensul să vină, dar el nu va veni niciodată. Religiile din trecut spuneau că sensul există deja. Nu există! Există libertatea de a-l crea, există energia de a-l crea. Există câmpul în care să semeni semințele și de pe care să culegi roadele. Totul există, dar sensul trebuie creat. De asta crearea lui este așa o bucurie, așa o aventură, așa un extaz.

Așadar, religia trebuie să fie creatoare. Până acum, religia a fost foarte pasivă, aproape impotentă. Nu te aștepta ca un om religios să fie creator. Așteaptă-te să postească, să stea în grotă, să se scoale în zori, să recite mantre, și să facă alte lucruri la fel de prostești. Și toată lumea e mulțumită! E prețuit pentru că ține posturi lungi. Poate că e masochist; poate că îi place să se tortureze. Stă acolo gol, pe un ger de crapă pietrele, și lumea îl apreciază.

Dacă nu vezi nici un sens în viață, probabil că aștepți pasiv ca sensul să vină, dar el nu va veni niciodată.

Dar care e rostul, care e valoarea faptului că stă gol în frig? Toate animalele din lume sunt goale pe ger, și ele nu sunt sfinți. Și ce mare lucru face el că stă așa? Care e contribuția lui la mersul lumii? A schimbat el vreun pic lumea? A făcut-o puțin mai dulce, puțin mai parfumată? Nu, nici vorbă.

E de prețuit omul care a creat un cântec. E de prețuit omul care a creat o sculptură frumoasă. E de prețuit omul care cântă frumos la flaut. Fie ca astea să devină calități religioase de azi mărite. Prețuiește omul care iubește – iubirea e religie. Prețuiește omul care cultivă trandafiri frumoși; datorită lui, lumea e mai colorată.

Sensul rezultă din creativitate. Religia trebuie să devină mai poetică, cu un simț estetic mai dezvoltat.

Se întâmplă uneori să cauți sensul din cauză că deja ai concluzionat că sensul trebuie să fie acolo... sau dincolo, și atunci nu-l găsești. Căutarea trebuie să fie pură, nu trebuie să aibă nimic *a priori* în ea.

Ce sens cauți? Dacă deja ai concluzionat că trebuie să cauți un anumit sens, nu-l vei găsi, pentru că chiar de la început căutarea ta e poluată, e impură. Ai hotărât deja.

De exemplu, dacă un om vine în grădina mea cu gândul că, dacă găsește în ea un diamant, numai atunci grădina e frumoasă, cum nu-l va găsi va spune că grădina n-are nici un sens. Și în grădină sunt multe flori frumoase, multe păsări care cântă, multe culori, dar el nu va vedea nimic pentru că are o anumită idee – trebuie să găsească diamantul, altfel grădina n-are nici un sens. Din cauza acestei idei ratează sensul.

Căutarea ta trebuie să fie fixă. Nu umbla cu idei fixe. Umblă gol, deschis și pustiu. Și nu vei găsi numai un sens, vei găsi o mie și unul de sensuri. Atunci fiecare lucru va deveni plin de înțeles, fie că e doar o picătură de rouă care strălucește în soare înconjurată de un mic curcubeu, sau doar o floricică ce dansează în vânt.

Nu porni la drum cu o concluzie, altfel pornești greșit chiar de la început. Pleacă la drum fără concluzii! Asta vreau eu să spun când repet întruna: pleacă la drum fără cunoștințe dacă vrei să găsești adevărul. Omul cunoscător nu-l găsește niciodată. Cunoștințele lui sunt o barieră.

Goldstein nu fusese niciodată la teatru. De ziua lui, copiii săi i-au făcut cadou un bilet.

După spectacol, au venit în vizită la el și l-au întrebat cum i se păruse piesa. „Ah", răspunse el, „a fost o prostie. Când ea voia, nu voia el. Când voia el, nu voia ea. Iar când au vrut amândoi, s-a lăsat cortina!".

Ei bine, dacă ai o idee fixă, te uiți numai după ea, numai pe ea o cauți. Din cauza acestei îngustimi a minții, ratezi tot ce e disponibil. Sensul trebuie creat. Și sensul trebuie căutat fără concluzii prestabilite. Dacă poți să renunți la cunoștințe, viața va căpăta dintr-o dată culoare, va deveni psihedelică. Însă tu cari permanent cu tine povara scripturilor, a cărților, a teoriilor, a doctrinelor, a filozofiilor... te pierzi în toate astea. Și totul a devenit o harababură, nu mai ții minte care ce este. În mintea ta e o harababură. Fă curățenie în ea! Mintea goală e cea mai bună minte. Iar cei care îți spun că mintea pustie e atelierul diavolului sunt agenții diavolului. Diavolul nu se descurcă fără gânduri.

Acolo unde e pustietate diavolul nu poate să facă absolut nimic. În pustietate, el n-are nici o şansă.

Însă în mintea ta sunt foarte multe lucruri amestecate; nimic nu e limpede. Ai auzit atâtea lucruri din atâtea surse – mintea ta e un monstru! Şi încerci să ţii minte, ţi s-a spus să ţii minte: „Nu uita!". Şi, firește, povara e atât de mare încât nu poți să ții minte. Ai uitat multe lucruri. Multe lucruri ți le-ai imaginat și le-ai adăugat de la tine.

Un englez care vizita America a luat parte la un banchet şi l-a auzit pe amfitrion rostind următorul toast:

„În cinstea celui mai fericit moment din viaţa mea, petrecut în braţele soţiei altui bărbat – mama mea".

„Asta e tare!", şi-a spus englezul. „Trebuie s-o ţin minte s-o spun când mă întorc acasă".

După câteva săptămâni, când s-a întors în Anglia, a participat la o masă dată de biserică, şi a fost rugat să ţină un toast. Pe un ton bubuitor, s-a adresat mesenilor:

„În cinstea celui mai fericit moment din viaţa mea, petrecut în braţele soţiei altui bărbat...".

După o pauză lungă, mesenii au început să se foiască, fulgerându-l cu privirea, indignaţi, pe vorbitor. Prietenul acestuia, care stătea lângă el, i-a şoptit: „Fă bine şi explică-te repede".

„Pe cinstea mea", bălmăji vorbitorul, vă rog să mă iertaţi. Am uitat numele nenorocitei de femei!".

Asta se întâmplă. Ţii minte „Platon a spus asta", ţii minte „Lao Tzu a spus asta", ţii minte ce a spus Iisus, ţii minte ce a spus Mohamed, şi toate se amestecă, şi nu vii cu un cuvânt de la tine. Atâta timp cât nu spui ceva de la tine, ratezi sensul.

Renunţă la cunoştinţe şi fi mai creator. Ia aminte, cunoştinţele sunt adunate, nu e nevoie să fii creator în privinţa lor; trebuie doar să fii receptiv.

Renunţă la cunoştinţe şi fi mai creator.

De asta omul a fost redus la condiţia de spectator. Citeşte ziarele, citeşte Biblia şi Coranul şi Gita, se duce la film, se duce la fotbal, sau stă la televizor, ascultă radioul... şi aşa mai departe. Douăzeci şi patru de ore pe zi e într-un soi de inactivitate, e spectator. Alţii fac lucrurile şi el doar se uită.

Nu vei găsi sensul uitându-te. Trebuie să devii participant. Sensul vine prin participare. Participă la viață! Participă cât mai profund, cât mai total cu putință. Riscă totul pentru participare. Dacă vrei să știi ce e dansul, nu te uita la un dansator, învață să dansezi, fii tu dansator. Dacă vrei să cunoști ceva, participă! Asta e calea cea bună, calea adevărată de a cunoaște un lucru. Și viața ta va avea un sens. Și nu doar un singur sens, ci o mulțime de sensuri. Va ninge cu sensuri asupra ta.

Viața trebuie să fie multidimensională, numai atunci există sens. Să nu duci niciodată o viață unidimensională. Și asta e o problemă. Cineva ajunge inginer, și apoi crede că totul s-a terminat. Se identifică cu faptul că e inginer. Atunci, toată viața e doar inginer... și există milioane de alte lucruri, dar el merge pe un singur drum. Se plictisește, se satură. E obosit, istovit. Continuă să se târască mai departe, așteptând numai moartea. Ce sens mai are viața lui?

Viața trebuie să fie multidimensională, numai atunci există sens. Să nu duci niciodată o viață unidimensională.

Fii mai interesat de viață. Nu fi întotdeauna practic, mai și joacă-te câteodată. Nu fi doar doctor sau inginer sau director de școală sau profesor, fii cât mai multe lucruri cu putință. Joacă cărți, cântă la vioară, fii fotograf amator, fii poet... Găsește în viață cât mai multe lucruri și atunci vei avea bogăție. Sensul e un produs secundar al bogăției.

Am auzit o poveste foarte semnificativă despre Socrate. Se zice că, în timp ce era în închisoare și își aștepta moartea, Socrate era bântuit de un vis care îl îndemna să facă muzică. Bătrânul considera că întotdeauna servise arta cu filozofia sa. Dar acum, îndemnat de acel glas misterios, puse fabulele pe versuri, îi închină un imn lui Apolo, și cântă la flaut. În fața morții, filozofia și muzica și-au dat mâna, și Socrate a fost mai fericit ca niciodată.

El nu cântase niciodată la flaut. În fața morții ceva din lăuntrul lui l-a îndemnat să facă muzică. O parte din ființa lui rămăsese sufocată – da, până și un om ca Socrate a putut să rămână unidimensional. Partea negată insista: „Gata cu logica, puțină muzică îți va face bine, va aduce echilibru. Destul cu argumentația, cântă la flaut. Și glasul era atât de insistent încât Socrate a trebuit să cedeze.

Probabil că discipolii săi au fost nedumeriți: „A înnebunit? Socrate să cânte la flaut?". Dar, pentru mine, lucrul ăsta e foarte semnificativ. Muzica lui nu putea să fie grozavă pentru că el nu cântase niciodată nici la flaut, nici la alt instrument. Trebuie să fi fost o muzică de amator, copilărească, și totuși, ceva din el a fost mulțumit. Poate pentru prima dată în viața lui, a fost spontan. Pentru prima dată a făcut ceva ce nu era susținut de rațiune. Altfel, era un om rațional.

Nu lăsa ca viața ta să devină un ritual mort. Lasă să existe și momente inexplicabile, lasă să existe și câteva lucruri misterioase, care nu pot fi explicate rațional.

Zilele trecute am citit o poveste despre marele mistic hassidic, Baal Shem. Era sărbătoare, și hassizii se adunaseră să se roage, împreună cu maestrul lor.

Un om venise cu copilul său retardat. Omul era cam îngrijorat, stătea cu ochii pe băiat, căci se temea să nu facă ceva necugetat. După ce rugăciunile fură spuse, băiatul îl întrebă pe tată: „Am un fluier, pot să cânt la el?". Tatăl spuse: „Categoric nu. Unde ți-e fluierul?". Băiatul i-a arătat că îl avea în buzunar, iar tatăl a continuat să stea cu ochii pe băiat, dar și pe acel buzunar. Cum atunci toată lumea a început să danseze, tatăl a uitat de fluier și de băiat și a dansat și el. Hassizii erau oameni veseli, dansatori – toată crema iudaismului era acolo prezentă.

Când toată lumea se ruga la Dumnezeu și dansa, dintr-o dată băiatul n-a mai rezistat. Și-a scos fluierul și a suflat în el. Toți au fost șocați. Însă Baal Shem a venit, l-a îmbrățișat pe băiat și a spus: „Rugăciunile noastre sunt auzite. Fără acest fluier totul era zadarnic, pentru că acest fluierat este singurul lucru spontan de aici. Restul era ritual".

Nu lăsa ca viața ta să devină un ritual mort. Lasă să existe și momente inexplicabile, lasă să existe și câteva lucruri misterioase, care nu pot fi explicate rațional. Lasă să existe și câteva lucruri care să-i facă pe oameni să creadă că ești puțin nebun. Omul care e sănătos la minte sută la sută e mort. Puțină nebunie alături e întotdeauna o mare bucurie. Fă și câteva lucruri nebunești. Și atunci sensul va fi posibil.

Cuprins

Cuvânt înainte. Parfumul libertății 5

Pregătirea pânzei

Cei trei „C" 7

Relaxarea în acțiune 9

Cinci obstacole

Conștiința de sine 31

Perfecționismul 50

Intelectul 55

Credința 60

Jocul soartei 69

Patru secrete ale reușitei

A redeveni copil 73

A fi gata să înveți 79

A găsi Nirvana în tot ce e obișnuit 81

A fi visător 86

Patru întrebări

Memoria și imaginația 91

Depresia post-natală 104

Creativitatea și încrucișarea 108

Arta banilor 112

Creația

Creația supremă, sensul vieții 119

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Despre autor

Învățăturile lui Osho zădărnicesc orice încercare de a le clasifica, acoperind orice subiect, de la căutarea individuală a sensului vieții la cele mai stringente probleme social-politice cu care ne confruntăm în zilele noastre. Cărțile sale nu sunt scrieri, ci transcrieri ale înregistrărilor video și audio realizate cu ocazia prelegerilor sale orale, ținute în fața publicului din întreaga lume, de-a lungul a 35 de ani. Osho a fost descris de publicația londoneză Sunday Times drept unul dintre „cei 1000 de artizani ai secolului XX", iar de autorul american Tom Robbins, drept „cel mai periculos om de la Iisus încoace". Despre munca sa, Osho a declarat că ajută la crearea condițiilor necesare nașterii unui nou tip de ființă omenească. Adeseori, el a caracterizat acest om nou ca pe un „Zorba Iluminat" – capabil atât de plăcerile pământești de care s-a bucurat Zorba Grecul, cât și de seninătatea tăcută a unui Buddha Gautam. Firul continuu incontestabil din toate aspectele lucrării lui Osho este viziunea lui, ce cuprinde înțelepciunea atemporală a Orientului deopotrivă cu cel mai înalt potențial al științei și tehnologiei vestice. Osho este binecunoscut și pentru contribuția sa revoluționară în știința transformării interioare, printr-o abordare a meditației ce recunoaște ritmul accelerat al vieții contemporane. „Meditațiile active" unice concepute de el includ o etapă preliminară, a eliberării de stresul acumulat în trup și minte, pentru a se putea intra mai ușor în starea meditativă de negândire și relaxare.

Sunt disponibile două lucrări autobiografice ale autorului:
Autobiografia unui mistic nonconformist (Editura Mix)
Crâmpeie dintr-o copilărie de aur

BCU ASTRA UNIVERSITY LIBRARY

Pentru detalii:

www.osho.com

site web cuprinzător, în diverse limbi, ce include un tur on-line al Staţiunii de Meditaţie, un calendar cu oferta de cursuri, un catalog de cărţi şi înregistrări audio, o listă a centrelor de informaţii Osho la nivel mondial şi extrase din prelegerile lui Osho.

Osho International
New York
e-mail: oshointernational@oshointernational.com
www.osho.com/oshointernational

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Staţiunea Internaţională de Meditaţie Osho

Staţiunea Internaţională de Meditaţie Osho este un minunat loc de vacanţă, unde puteţi beneficia personal şi direct de experienţa unui nou mod de viaţă, mai vioi, mai relaxat, mai distractiv. Situată în oraşul indian Pune, la circa 160 km spre sud-est de Mumbai (fostul Bombei), tabăra oferă o gamă largă de programe miilor de vizitatori anuali, veniţi din peste 100 de ţări de pe mapamond. Ridicat iniţial ca reşedinţă de vară pentru maharajahi şi colonialiştii britanici înstăriţi, Pune este acum un oraş modern prosper, ce găzduieşte numeroase universităţi şi uzine înalt tehnologizate. Tabăra de Meditaţie se întinde pe mai mult de 16 hectare, într-o suburbie împădurită numită Koregaon Park. Campusul ei poate găzdui un număr limitat de vizitatori în noua „Casă de oaspeţi", dar există o mare serie de hoteluri şi pensiuni în apropiere, disponibile pentru şederi de numai câteva zile sau de luni întregi. Programele Taberei se bazează în totalitate pe viziunea lui Osho, aceea a unui om mai bun, capabil atât să participe creativ la viaţa cotidiană, cât şi să se relaxeze în tăcerea meditaţiei. Majoritatea programelor se derulează în clădiri moderne, dotate cu aer condiţionat, şi includ o varietate de şedinţe, cursuri şi seminare ce acoperă orice subiect, de la artele de creaţie la tratamentele holiste, transformarea şi terapia personală, ştiinţele esoterice, abordarea Zen a sporturilor şi activităţilor recreative, problemele din relaţii şi prefacerile importante din viaţa unui bărbat sau a unei femei. Se oferă în decursul anului şedinţe individuale şi seminare practice de grup, precum şi un program zilnic complet de meditaţie. Terasele şi restaurantele din complexul Taberei servesc bucătărie atât indiană, cât şi internaţională, toate specialităţile fiind preparate din legume cultivate organic, la ferma proprie. Campusul dispune de o sursă proprie de apă sigură, filtrată.

www.osho.com/resort

B.C.U. "M. EMINESCU" IAŞI

BCU IASI/CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

9951/c
1440

Logica este seacă, poezia este vie. Logica nu știe să danseze. Logicii îi este imposibil să danseze. Dacă ai vedea logica dansând, ar fi ca și cum l-ai vedea pe Mahatma Gandhi dansând! Ar arăta foarte caraghios. Poezia știe să danseze; poezia este dansul inimii. Logica nu poate să iubească; ea poate să-ți vorbească de iubire, dar nu poate să iubească; iubirea pare să fie ilogică. Numai poezia poate să iubească, numai poezia poate să facă saltul în paradoxul iubirii. Logica este rece, foarte rece; e bună în ceea ce privește matematica, dar nu e bună în ceea ce privește omenirea. Dacă omenirea devine prea logică, atunci omenirea dispare; atunci există numai cifre, nu ființe omenești – cifre înlocuibile. Poezia, iubirea și simțirea îți dau adâncime, căldură. Devii mai moale, îți pierzi răceala. Devii mai uman. Buddha e suprauman, nu există nici o îndoială în privința asta, dar el își pierde dimensiunea umană. El e nepământean. El are frumusețea de a fi nepământean, dar nu are frumusețea pe care o are Zorba Grecul. Zorba este atât de pământean! Aș vrea ca tu să fii și Zorba și Buddha în același timp, nu Zorba Grecul ci Zorba Buddha.

Pro Editură și Tipografie S.R.L. O.P. 26, C.P. 13
Str. Băiculești nr. 1, București;
Tel.: 021-490.62.35; 021-490.62.36;
e-mail: proeditura@b.astral.ro

ISBN 973-7995-93-7